

XXX. évfolyam 4. szám

zeneKar

nka
Nemzeti Kulturális Alap

WWW.AHO.HU
WWW.ZENE-KAR.HU

**„A támogatások
elosztásának a
mechanizmusa
kaotikus”**

**„Ligeti 100” -
centenárium
rendezvénysorozat
a BMC-ben**

**Szakmai kerekasztal
beszélgetések**

2023 / 04

SZERETNE TÖBBET MEGTUDNI A SZIMFONIKUS ZENEKAROKRÓL?

Tisztelt Olvasónk!

Harminc éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN 2023-BAN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi **6 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt 2023-ban:
összesen 8 000 Ft/év

Rovatainkban foglalkozunk

a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszer-történettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsag.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

KALENDÁRIUM

4

ZENEI KÖZÉLETÜNK

MÁV SZIMFONIKUSOK

Az a jó finanszírozás, amely átlátható és kiszámítható

8

Lendvai György, a nagy történelmi múlttal bíró MÁV Szimfonikus Zenekar igazgatója saját bevallása szerint minden reggel úgy készülődik, mintha csatába indulna. Bár a harc néhez, van miért küzdeni: a finanszírozási nehézségek ellenére még mindig világhírű vendégelőadók, teltházak, nagysikerű koncertek és egy új székhely inspirálja a „vasutas” zenészeket

Sin Bettina

MAGYAR ZENEI TANÁCS

11

Szakmai kerekasztal beszélgetések a Magyar Zenei Tanács közgyűléséhez kapcsolódva

2023. május 17-én megtartotta közgyűlését a Magyar Zenei Tanács. A közgyűlést megelőzően szakmai beszélgetéseket tartottak a vidéki zenekarok szerepéről és helyzetéről a zenekarok igazgatóival, valamint a középfokú művészetoktatás helyzetéről az intézmények vezetőivel.

Kiss Eszter Veronika

KÖZPÉNZEK

17

Komolyzenei előadó-művészeti szervezetek 2023. évi támogatása

SAVARIA

Új korszak és új zenei világ

19

Valódi összhang született az elmúlt szezon során a Savaria Szimfonikus Zenekar és az új vezetőkar, Vajda Gergely között, s közös munkájuknak köszönhetően változott a koncertrepertoár is, több lett a magyar és a kortárs kompozíció. Kiss Barna igazgatóval az első közös esztendő tapasztalatairól, a társulat anyagi helyzetéről, kamaraformációiról, a próbajátékok tapasztalatairól beszélgettünk, valamint arról is, milyen feladatok várnak rájuk a következő hónapokban, miként ápolják az alapító, Petró János emlékét, s hogyan, milyen szellemiség jegyében ünneplik meg a következő szezonban a hivatásos együttessé válásuk fél évszázados jubileumát.

Réfi Zsuzsanna

VISSZATEKINTŐ

10 és 20 éve írtuk

23

MÜPA

„A minőségből semmiképpen nem engedünk”

24

Takarékossági okokból változott ugyan a Wagner Napok programja, de kifejezett hangsúlyt fektetnek a fiatalok megszólítására, Ligeti tavasszal elmaradt Requiemje szólal meg június 22-én, de még a King Singers is Ligeti-művekkel érkezik őszre. Kurtág egyetlen operáját, és Liszt töredékben fennmaradt Sardanapalóját is láthatjuk az idei év során, Vashegyi György érkezése óta pedig tudatosabb és szorosabb az együttműködés az NFZ-vel – mindezekről Káel Csaba, a Műpa vezérigazgatója beszélt lapunknak milyen feladatok várnak még rá a következő hónapokban, és miért érzi úgy, hogy újrakezdi az életét.

Kiss Eszter Veronika

MAGYAR ZENE HÁZA

„A zene túlélésének záloga...”

26

A több mint egymillió látogató, aki a tavalyi megnyitó óta felfereste a Városligetben álló, rendhagyó koncerthelyszínt és kiállítóteret, bizonyítja, a Magyar Zene Háza olyan szintet hozott a hazai zenei életbe, amely új közönség megszólítására, megtartására is képes. Dr. Batta András ügyvezetővel az eddigi tapasztalatok és tervek mellett arról is beszélgettünk, mi az a

sajátos, „zene házas”-stílus, ami minden előadásukat egyedivé teszi, minek köszönhetik a rendszeres telt házakat, miért tartják lényegesnek már az első előtti pillanattól a pedagógiai programokat, valamint hogyan válogatnak a fellépésre jelentkezők közül.

Kiss Eszter Veronika

LIGETI 100

„A kortárs zene számunkra hitvallás”

29

Száz éve született Ligeti György, a 20. század második felének egyik legjelentősebb zenei újítója. Az erdélyi származású, 2006-ban elhunyt zeneszerző világszerte ünnevelt centenáriumának szálai a Budapest Music Centerben futottak össze május 22. és 28. között: nemzetközi világsztárok és a hazai kortárs zenei élet meghatározó előadói és szerzői világították meg a sokszínű életművet. Gőz Lászlóval, a BMC igazgatójával a „Ligeti 100” centenáriumi rendezvénysorozat kapcsán beszélgettünk a hazai kortárs zenei koncertéletéről.

Kiss Eszter Veronika

KITEKINTŐ

PEARLE konferencia - Oslo

Május elején tartotta 65. konferenciáját a PEARLE – Live Performance Europe, az európai előadó-művészeti szövetségek ernyőszervezete.

31

Lendvai György

MŰHELY

PORTRÉ

Fiatal tehetségek – Karasszon Eszter

33

Ötévesen, óvodásként kapta meg az első csellóját, ami akkor még olyan picike volt, mint ő. Aztán ahogy teltek az évek, a hangszer és Eszter is egyre nagyobb lett. A méretük ma már nem változik, csak a közös játék lesz egyre mélyebb és komplexebb, ahogy Eszter lelke és zenei tehetsége kiteljesedik technikai és szellemi szinten egyaránt. Életéről, tehetségről, a komolyzene hazai helyzetéről beszélgettünk.

Sin Bettina

ZENETÖRTÉNET

36

Egy vidéki kúria zenekarától a M. Kir. Kúria bírójáig: a Végh család a magyar zenekultúrában I.rész

A verebi Végh család tagjai másfél évszázadon át fontos szerepet játszottak a hazai zenekultúra alakításában.

Szerencsére az utóbbi évtizedekben egyre több figyelem fordult a nagy múltú familia irányába, erről a tanulmányok, hangfelvételek, megemlékezések, koncertek és előadások egész sora tanúskodik.

Gombos László

KRITIKA

KONCERTEKRŐL

41

A Budafoki Dohnányi Zenekar, a Szent István Filharmonikusok, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, a Pannon Filharmonikusok, a Szegedi Szimfonikus Zenekara, a MÁV Szimfonikus Zenekar és a Szolnoki Szimfonikus Zenekar hangversenyeiről.

Fittler Katalin, Kovács Ilona, Malina János

KÖNYV

51

Péteri Lóránt: Gustav Mahler körút

2023-ban Pécssett, a Kronosz Kiadónál jelent meg a szerző Mahlerrel foglalkozó második kötete

Az új könyv hét tanulmányt tartalmaz, amelyek közül kettő itt jelent meg először, a továbbiak esetében a terjedelmi korlátoktól mentes közlési lehetőség birtokában bővített-átdolgozott verziókkal találkozunk.

PRÓBAJÁTÉK

53

Címlapon: Ligeti György - forrás: BMC-Ligeti Vera

A MAGYAR ZENE HÁZA 2023. november 10-11-én megrendezi első showcase fesztiválját, melyre 2023. június 20-ig négy kategóriában várja a jelentkezőket. Játsszunk zenét! - így szól a Magyar Zene Háza pedagógiai módszerének szlogenje, melynek segítségével az intézmény a szórakoztatva tanítás, a zenei nevelés új formáit keresi. A Zene Háza által elindított Showcase célja az intézmény küldetéséhez kapcsolódó, ismeretterjesztő és élménypedagógiai programok létrehozása. A négy kategóriába beérkező anyagokat két fordulóban bírálja el a szervező, egy, a hazai kulturális szektor meghatározó szakembereiből álló zsűri segítségével. A legjobb projektek megvalósulását a szervező mentorprogram keretében támogatja. A nyertes jelentkezők a fesztivál keretein belül lehetőséget kapnak arra is, hogy bemutassák győztes programjukat. tinyurl.com/zenehaza-felhivas

IDÉN IS KIOSZTOTTÁK könnyű- és komolyzenei kategóriákban az Artisjus-díjakat: összesen tizenkét zeneszerző, szövegíró, valamint alkotói közösség munkáját ismerték el. Menyhárt János életműdíjat, Török Ádám pedig posztumusz életműdíjat kapott a szerzői egyesülettől. A komolyzene területéről Balogh Máté, Kutrik Bence és Dobri Dániel részesült az elismerésben. Az év magyarnóta-szerzője Horváth Péter lett.

Az Artisjus 23. alkalommal díjazta a legkiválóbbnak ítélt kortárs zeneszerzőket és szövegírókat azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet a sikeres zenei produkciókra és az ezekbe fektetett szerzői munka jelentőségére. Az elismerés presztízse többek között abban rejlik, hogy a pályatársak ítélik oda a díjakat a kitüntetett művészeknek. Ezúttal is az Artisjus szerzőkből és egy zeneműkiadóból álló vezetősége döntött a díjazottakról.

Az év komolyzenei műve kategóriában idén két alkotást is díjaztak: Balogh Máté Sinfonia Nr. 1, valamint Kutrik Bence Tavasz-esti dal című műve érdemelte ki az elismerést. A komolyzenei Junior Artisjus-díjat Dobri Dániel kapta.

LEMEZBEMUTATÓ beszélgetés Takács-Nagy Gábor karmesterrel

Takács-Nagy Gábor vezényletével megjelent a The Symphonies, a Beethoven Journey című album a Verbier Fesztivál Kamarazenekarának előadásában.

Június 24-én (szombat), 16 órakor egy különleges beszélgetésre invitálja a MÁV Szimfonikus Zenekar az érdeklődőket új székházába (Budapest, IX., Péceli utca 2.), amelynek apropója, hogy megjelent Takács-Nagy Gábor, a MÁV Szimfonikusok állandó vendégkarmesterének vezényletével Beethoven kilenc szimfóniáját tartalmazó CD-je. A lemez a Deutsche Grammophon és a Verbier Festival közös kiadójának, a Verbier Festival Gold-nak az első hanglemeze.

2009 és 2022 között Takács-Nagy Gábor és a Verbier Festival Chamber Orchestra komoly szellemi utat járt be Beethoven kilenc szimfóniája által.

A több mint 13 éves időszak eredménye egy olyan hangfelvétel ciklus, ami megőrökíti a zenei remekművek felszabadult interpretációját, melyet a karmester és a zenekar spontaneitással, éleslátással és derűvel ad át.

„Ez Beethoven egyik ismérve: a művész, aki sosem ismétli önmagát, aki mindig kereső marad, akinek muzsikáját egyszerre hatja át a tradíció és az individualitás.”
/Takács-Nagy Gábor/

A beszélgetésen megismerhetik Takács-Nagy Gábor gondolatait a kivételes zenei utazásról, illetve megtudhatják milyen különleges hangversennyel készül 2024-ben a MÁV Szimfonikus Zenekarral a lemezhez kapcsolódóan. A beszélgetés közben részleteket is hallhat a közönség az új albumról.

HUSZONHAT ORSZÁGBÓL 97 PÁLYÁZAT érkezett a Zeneakadémia 2023-as, ezúttal fiatal hegedűsöknek meghirdetett Bartók Világversenyére. Az előzsűri június 22-ig dönt a szeptemberi, élő fordulókba jutó versenyzőkről.

A jelentkezők közül 52 nő, 44 férfi, a legfiatalabb pedig 2008-as születésű. A legtöbben, tizenketten az Egyesült Államokból jelentkeztek, tizenegyen Oroszországból, kilenc-kilenc pályázat Japánból és Dél-Koreából, illetve nyolc Kínából érkezett. Mellettük hat-hat lengyel és magyar, négy-négy német, olasz és spanyol, három-három cseh és holland, két-két francia, szerb, török és brit, valamint egy-egy azerbajdzsáni, belga, bolgár, kanadai, dán, luxemburgi, moldovai, román, svéd és svájci állampolgár adta be anyagát.

A hatéves ciklusokban megvalósuló Bartók Világverseny idén új fejezetéhez ér, mivel a tavalyi zeneszerzés fordulóval lezárult az első ciklus, idén pedig a 2017-es induláshoz hasonlóan ismét a hegedűsöket várja a szervező Zeneakadémia. A szeptember 2. és 10. között, a magyar kormány támogatásával zajló megmérettetés internetes portálján 30 év alattiak jelentkezhetnek, a beküldött videók alapján az intézmény elismert oktatóiból álló előzsűri választja ki a nagyszámú pályázat miatt június 22-ig értesítendő

továbbjutókat. Az első díj 22 ezer euróval jár, a második 14 ezerrel, a harmadik pedig nyolcezerrel, emellett különdíjakat, többek közt fellépési lehetőségeket is kioszthat a zsűri - áll a közleményben. Az élő fordulók rangos nemzetközi zsűrijében helyet foglal majd Stephan Picard német hegedűművész, a berlini Hanns Eisler Zeneművészeti Főiskola tanára, Daniel Phillips amerikai hegedűművész, a New York-i The Juilliard School oktatója, a hazánkban élő Maxim Ryzanov ukrán-brit brácsaművész-karmester, Roland Daugareil francia hegedűművész, a párizsi Conservatoire tanára, aki az Orchestre de Paris első hegedűse volt 2021-ig, valamint Toda Jajoj japán hegedűművész. Tagja lesz még a testületnek magyar részről Baráti Kristóf Kossuth-díjas hegedűművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Vonós Tanszékének vezetője, Fekete Gyula Erkel- és Bartók-Pásztory-díjas zeneszerző, az egyetem Zeneszerzés Tanszékének vezetője és rektorhelyettese, Halász Péter karmester, a düsseldorfi Deutsche Oper am Rhein zenei vezetője, valamint Keller András Kossuth-díjas hegedűművész-karmester, a Concerto Budapest zeneigazgatója. A döntőben a továbbjutóknak a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara közreműködésével, Kovács János vezényletével elő kell adniuk Bartók 1. és 2., Mendelssohn e-moll, Beethoven, Brahms és Csajkovszkij D-dúr, valamint Sibelius d-moll hegedűversenye közül az egyiket. További információk: tinyurl.com/bartokverseny

JÚLIUS 14. ÉS 23. KÖZÖTT rendezik meg a Fesztivál Akadémia Budapest (FAB) eseményeit; a rendezvény tíz napja alatt a főváros több helyszínén koncertekkel és széles programkínálattal várják a közönséget. A Kelemen Barnabás és Kokas Katalin hegedűművész házaspár által nyolc éve életre hívott Fesztivál Akadémia Budapest felvonultatja a nemzetközi zenei élet élvonalbeli művészeit, a magyar kultúra krémjét. A FAB klasszikus, kortárs, magyar népzenei és cigányzenei koncertekkel, a társművészetek találkozásával várja a közönséget Budapest különleges helyszínein.

A SZERELMET ÉS A SZENVEDÉLYT állítja a középpontba 2023/2024-es évadának hangversenyein a MÁV Szimfonikus Zenekar, amely szeptembertől a ferencvárosi új székházában, a Péceli út 2. szám alatt kezdi meg működését. Az épületet a MÁV Zrt. ajánlotta fel a zenekarnak állandó és ingyenes használatra. Az épületben korábban a Ferencvárosi Vasutas Művelődési Ház és Könyvtár működött, a felújítást követően ma már modern próbateremmel és kiszolgáló helyiségekkel rendelkezik. A MÁV Szimfonikus Zenekarnak kormányzati döntés miatt kellett kiköltöznie a Károlyi palotából, amely több mint 70 éven át volt az otthona. Átmenetileg a Stefánia úton kaptak székházat. 2018-ban indult a vasúti területen található új székház felújítása, amely a MÁV, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma 500 millió forintos támogatásával valósult meg.

HÁROM ESEMÉNYRE CSAKNEM 200 ZENEI SZAKEMBER érkezik Budapestre júniusban: a Bach 2 Future klasszikus zenei konferenciának a Müpa, a Jeunesses Musicales International (JMI) workshopjának a Zeneakadémia, az Európai Zenei Tanács (EMC) szakmai fórumának pedig a Magyar Zene Háza ad otthont. A Bach 2 Future klasszikus zenei konferenciát június 6-7-én, az enCORE Accelerando fiatal klasszikus zenei menedzsereknek szóló workshopot a JMI szervezésében június 4-5-én, az idén 50 éves EMC szakmai fórumát pedig június 8. és 10. között rendezik meg.

A rendezvényekhez kapcsolódva három jelentős szervezet, az EMC, a Nemzetközi Zenei Tanács (IMC) és a JMI is Budapesten tartja elnökségi ülését a Magyar Zene Házában és a Magyar Állami Operaházban.

A Bach 2 Future konferencia 2019 óta minden évben izgalmas témákkal csábítja Budapestre a klasszikus zene jövőjét kutató szakembereket. A rendezvény az idén három nemzetközi szervezettel - ICMA, IMZ, Kreatív Európa - együttműködésben az online közvetítések lehetőségeit, a nyomtatott és online magazinokat, klasszikus zenei rádiókat érintő átalakulásokat és az európai zenei hálózatokat állítja középpontba.

Az enCORE Accelerando fiatal klasszikus zenei menedzsereknek szóló workshop szervezője a világ legnagyobb ifjúsági zenei szervezete, a 60 országban aktív JMI. A rendezvény Berlin és Varsó után Budapesten talált otthonra, a tíz országból érkező fiatalok két napon át öt szakember segítségével készülnek fel azokra a prezentációkra, amelyeket a Bach 2 Future konferencia közönsége előtt tartanak meg.

Az European Forum on Music (EFM) a zenei szakma legfontosabb európai rendezvénye: az Európai Zenei Tanács ernyőszervezetként nemcsak a tagországok zenei tanácsait tömöríti, de az egyes részterületeket - köztük fesztiválokat, zenekarokat, rádiókat, zeneiskolákat - képviselő nemzetközi szervezeteket is.

A KODÁLY FILHARMÓNIA DEBRECEN és Somogyi-Tóth Dániel orgonaművész hangversenye indítja június 11-én a Pozsonyban idén már kilencedik alkalommal megrendezendő, Több mint szomszéd - Magyar Kulturális Hét nevet viselő rendezvénysorozatot, amely június 18-ig tart és hagyományosan Magyarország pozsonyi nagykövetsége valamint a pozsonyi Liszt Intézet szervez.

Venyercsan Pál, a pozsonyi Liszt Intézet igazgatója tájékoztatása szerint ezentúl minden évben bevonnak a program szervezésébe egy-egy magyarországi várost, ez most első alkalommal Debrecen, amely a rendezvénysorozat ünnepi nyitóhangversenyét hozza Pozsonyba. A koncertet a Ferencesek templomában tartják.

A vasárnaptól vasárnapig tartó rendezvénysorozat idén is több helyszínen zajlik majd, köztük az egykori Séta téren, mai nevén Hviezdoslav téren. Az eseménysorozat sokféle színvonalas kulturális programot kínál, köztük komoly- és könnyűzenei koncerteket, kiállításokat, valamint gyermek- és sportprogramokat is. A rendezvény keretében tartják meg a Magyar Turisztikai Ügynökség bemutatóját, valamint egy magyar-szlovák üzleti fórumot is.

A Magyar Kulturális Hét második felében egy négynapos szabadtéri zenei és gasztronómiai fesztivállal, valamint kézműves vásárral is várják a közönséget.

A koncertekkel tarkított gasztronómia fesztivál rendszerint a Több mint szomszéd legtöbb látogatót vonzó része. Az eseményen idén fellép a Budapest Ragtime Band, Csemer Boglárka Boggie, Éliás Gyula Jr., a Group'n' Swing, a Tordai Zoltán Quintet, a Tóth Vera Band és a Párniczky Quartet.

Hosszú kihagyás után az idén ismét megrendezték a Zenész Kupát

A GYŐZTES GYŐRI CSAPAT

A magyar szimfonikus zenei élet egy régi hagyománya elevenedett fel 2023 tavaszán, mely szerint a hazai komolyzenei élet együtteseinek között labdarúgó bajnokságot rendeznek. A legutolsó barátságos mérkőzés 2019-ben volt, akkor a Savaria Szimfonikus Zenekar vihette el a győzteseknek járó kupát. A szervezők - Tóth Péter, a Szent Efrém Férfikar énekművésze és Bodor János, a Nemzeti Filharmonikusok hegedűművésze -, úgy döntöttek, hogy az

idén ismét meghirdetik az eseményt a szimfonikus élet szereplői közt.

Április 29-én 10 csapat mérte össze tudását: **Savaria Szimfonikus Zenekar, Győri Filharmonikus Zenekar, Székelyföldi Filharmonia, Szolnoki Szimfonikus Zenekar, Opera, Concerto, Nemzeti Filharmonikusok, Honvéd Férfikar, Magyar Honvédség Központi Zenekara, Rádió Énekkar.**

Az idei dobogósok: **3. helyezést az Opera** csapata lett, a **2. helyezést a Központi Fúvósok** nyerték el, míg a dobogó legfelső fokára a **Győri Filharmonikus Zenekar** csapata állhatott fel. A legjobb kapusnak járó díjat megosztva Kiss István (Központi Fúvósok) és Pethő Gábor (Győri Filharmonikusok) kapta, a gólkirály címet Kovács Tibor Főhadnagy (Központi Fúvósok) vehette át. A szervezők bizakodnak, hogy ez a lendület a jövőben is kitart és innentől kezdve évente kétszer sikerül összehozni a zenészeket erre a remek kis programra.

Ami az előző számból kimaradt

A Budapesti Filharmoniai Társaság ajánlására Március 15. alkalmából a Magyar Ezüst Érdemrend Polgári Tagozat állami kitüntetését kapták:

- Somorjai István
- Danyilova Galina
- Soltész Ágnes
- Botos Veronika
- Somogyváry Ákos

Gratulálunk!

Gerenday Ágnes halálára

Gerenday Ágnes meghalt. Nincs többé. E két rövid mondatot értem, de nem hiszek nekik. Tétován keresem telefonomat, hogy felhívjam őt, cáfolja meg halálhírét. Ám a telefonból sokunknak kell majd kitörölni a számát, nevét. E mozdulat olyan, mint a rög tompa koppanása a koporsón. Számát kitörölhetjük, de emlékét szívünkől, agyunkból soha.

Valójában e sorokat az utókornak írom. Nem önelégültségből, hanem mert úgy gondolom a Zenekar minden jelenlegi olvasója tudja, ki volt Gerenday Ágnes. Tisztában van a hatalmas veszteséggel. Az utókor alatt most a jövő zenetudósait, muzsikussait értem, akik majd régi újságokat böngésznek a zenei élet kimagasló, rendkívüli és szeretett alakjai után kutatva. Találják hát meg ezt az írást és innen is tudják meg ki is volt ő.

Mindenek előtt kiváló ember, önzetlen barát, segítőkész kolléga, jó pedagógus, felkészült közigazgatási szakember és nagyszerű muzsikus. Családi indíttatása már részben előre vetítette pályáját: pedagógus szülei szeretettel nevelték: kézimunka-földrajz szakos édesanyja és karnagy-énektanár édesapja életre szóló muníciókkal látta őt el. Ágnes haláláig odaadással és szeretettel beszélt róluk. Számára egyenes út vezetett a Zeneakadémiára, melynek elvégzése után, hosszú évekig leendő tanítónak tanított zeneelméletet, zenetörténetet, karvezetést. Majd 1983-ban, 2016-ban történt nyugdíjazásáig – a magyar zenei élet akkor még nem is sejtett hasznára és örömére – a kulturális minisztérium zenei ügyekkel foglalkozó munkatársa lett. Ha kellett harcosan, ha kellett okos ravaszsággal, ha kellett szép szóval, ha kellett indulattal küzdött feletteseinél egy-egy zenei ügygel kapcsolatos döntés meghozatala előtt. Soprontól Csapig ismert minden zenei intézményt. Gyors felfogása, szakmai és emberismerete révén azonnal felismerte a kiválóságot és nyakon csípte a kóklerséget. Egyszer elkezdttük számolni, hány miniszter váltotta egymást hazánkban 1983 és 2016 között. Közel húszat vettünk számba, ám az államtitkárok névsorának összeállítására már nem vállalkoztunk. Gondoljuk el: közel húsz miniszter hozott döntést e három és fél évtized alatt zenei ügyekkel kapcsolatban úgy, hogy egyik sem volt muzsikus.

Vajon mire mentek volna Ágnes csalthatatlan iránytűje nélkül? Persze, nem mindig hallgattak rá, aminek rendszere szerint meg is lett a következménye.

Ám e szerteágazó tudású, színes egyéniség nem csak a hivatalban ténykedett a zenéért. Kislánykora óta aktívan zenélt. Zongorakísérőként, helyettes karnagyként, majd karnagyként több kórossal működött együtt. Többek között 1970-től (!) énekelt, majd betanított a volt KISZ Központi Művészegyüttes Énekkarában, melynek vezetését – immáron, mint Budapesti Ifjúsági Kórust – 1996-ban vette át Strausz Kálmántól. E kórus napjainkban Budapesti Lantos Kórusként siratja őt. Sok egyéb mellett a Láng-Acéhang Férfikar vezetésének terhet-örömet édesapja, Gerenday Endre adta neki át. Ám ha minisztériumi és kórusokkal végzett munkája másnak épp elég lett volna, neki nem: közel harminc éven át volt külsős munkatársa a Bartók és Kossuth Rádióknak, egyik alapítója a Calypso Rádióknak. Elmesélte, annak idején milyen szigorú vizsgákat kellett sikerrel vennie, hogy úgynevezett „forgató” lehessen. Erkel Tibor és Kroó György szigorú tekintetétől követve végezte rádiós munkáját. Évtizedeken át kivette részét a KÖTA (mai teljes nevén Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek) munkájából. Sok éven át e szervezet Művészeti Bizottságának elnöke is volt. És mindez még mindig nem volt számára elég. Nemzetközi és hazai kórusfesztiválok zsűritagjaként, zsűrielnökként, versenytitkáráként és persze nem egyszer kórusával fellépő, versenyző karnagyként járta az országot-világot. Maradék szabadidejében maradék energiájával – ezt nem tudom, hogyan teremtette elő – a Nemzeti Kulturális Alap Zeneművészeti Szakmai Kollégiumában segített tudásával, tapasztalatával a kevés elosztható pénzből a sok pénzre beérkezett igények közül kiválasztani a legérdemesebbeket, kiszűrni a hóhányókat.

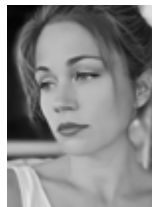
Munkáink révén sok évtizeden át voltunk a tárgyalóasztal gyakran szemben lévő, gyakran ugyanazon oldalán. Nem csoda hát, ha kölcsönös bizalmon alapuló szakmai-emberi barátság alakult ki köztünk. Ezért nem tudom elfogadni a tompán koppanó tényt, hogy nincs többé. Tudom, sokan, nagyon sokan gyászoljuk őt és tartjuk meg emlékezetét szívünkben. Valahol azt találtam írni, hogy kevesen tettek olyan sokat a zene szolgálatában, mint ő. Ezt megtoldva jutott eszembe egy gondolat, amit egy barátomtól hallottam, ő meg valahol olvasta: „Az ember sírva születik, de körülötte mosolyognak. Ha jól végezte dolgát e földön, mosolyogva hal meg és körülötte sírnak.” Ágnes koponya műtétei közben gondolom nem mosolygott. De életét számba véve megtehetette volna. Mi pedig itt sírunk körülötte. Sokáig, sokunknak fog hiányozni. Nyugodjék békében! Ágnes, adjon Isten jó éjszakát!

Kovács Géza

Gerenday Ágnes utolsó rádióinterjúja itt hallgatható meg: tinyurl.com/gerenday

Az a jó finanszírozás, amely átlátható és kiszámítható

 Sin Bettina

„A támogatások elosztásának a mechanizmusa kaotikus”

LENDVAI GYÖRGY

Lendvai György, a nagy történelmi múlttal bíró MÁV Szimfonikus Zenekar igazgatója saját bevalása szerint minden reggel úgy készülődik, mintha csatába indulna. Bár a harc nehéz, van miért küzdeni: a finanszírozási nehézségek ellenére még mindig világhírű vendégelőadók, teltházaz, nagysikerű koncertek és egy új székhely inspirálja a „vasutas” zenészeket.

– Nehezen állt kötélnék az interjút illetően. Miért?

– Nálunk a múlt év szeptemberében húsz százalékkal csökkentek a bérek az infláció ellenére, a finanszírozási nehézségek miatt. Az állami pénzek minden szakmaiságot nélkülöző elosztása nem kedvez nekünk, és fő támogatónk, a MÁV Zrt. maga is nehézségekkel küzd. Nehéz erről beszélni.

– Pedig a kulturális szektorhoz meglehetősen sok támogatás érkezett az elmúlt évtizedben.

– Így van. A kultúrára, és ezen belül a szimfonikus zenekarokra fordított állami finanszírozás megsokszorozódott az elmúlt időszakban. Látszik, hogy a kormány fontosnak tartja ezt a szektort és annak támogatását. A kultúra ugyanis nem tudja eltartani önmagát. A szponzorációnak a kultúrája nem alakult ki a rendszerváltás óta, aminek egyik fő oka, hogy a gazdasági szabályozók nem segítik a vállalatokat abban, hogy támogatást nyújtsanak. Egy kevésbé szerencsés próbálkozás volt a TAO támogatás rendszere, ami valójában nem szponzoráció, hanem adóátengedés volt. Eleinte működött, majd a sorozatos visszaélések, ügyeskedések miatt megszűnt. Azóta a támogatások elosztásának a mechanizmusa kaotikus.

– Mit ért TAO-s ügyeskedéseken?

– Ezt egy szakmai lapban nem nagyon kell magyarázni. A jegyárak megtalálhatók az interneten, tudjuk a befogadóképességeket, a koncertek számának is van egy felső határa. Egyszerű szorzással meg lehetett állapítani, mekkora az a reális jegybevétel, amit egy zenekar művészi teljesítménnyel meg tudott szerezni. Amelyik zenekar ennél egy nagyságrenddel nagyobb TAO-t tudott befogadni, az nem a törvényalkotó szándéka szerinti tevékenységével szerezte azt. Ezzel egyidejűleg megindult a közvélemény és a döntéshozók gyózkodése arról, hogy a mindenféle könnyűzenei és szórakoztató műsorok attól, hogy közreműködik egy vonósnegyes, vagy egy kamarazenekar, komolyzenei koncertekkel érnek fel.

»Ennek nyomán mára elértünk oda, hogy ha megkérdezzük az utca emberét, mondjon egy magyar hegedűst vagy zongoristát, előbb jut eszébe Mága Zoltán, vagy Havasi Balázs, mint Baráti Kristóf, vagy Kocsis Zoltán. Ebben nagy felelőssége van néhány zenekarvezető kollégámnak.«

– Ugyanakkor érthetetlen az, hogy 2023-ban néhány zenekar, arra való hivatkozással, hogy a TAO-ból származó jövedelem beépült a költségvetésébe,

aránytalanul magas támogatásban részesül. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy egy 2019-ben megtartott szórakoztatóipari esztrádműsor után, az állam még 2023-ban is támogatást juttat néhány együttesnek. De a színházi szférában ennél sokkal durvább visszaélések is voltak.

– *Mikor volt jó ön szerint a finanszírozás?*

– Az én pályafutásom alatt hullámzó időszakokat élt meg a MÁV Szimfonikus Zenekar. Egyik forrás több lett, a másik kevesebb. Például 2005 környékén a MÁV megemelte a támogatását, de az állam lecsökkentette. 2010-ben az új kormány megnövelte, a MÁV elvett belőle. A kérdés nem csak az összeg, hanem a mechanizmus, amit megragadnék abban a kérdésben, hogy mikor volt jó vagy jobb. Az a jó finanszírozás, amely átlátható és kiszámítható. Mindannyian 2-3 évre tervezünk előre, a legnagyobb mesterekkel már 2024/25-re szerződünk, például Kobayashi Ken Ichiro-val vagy Maxim Vengerovval.

– *Vannak álmatlan éjszakái a finanszírozási problémák miatt?*

– Ha elég bölcs lennék, megbékélnék azzal, hogy a világ így működik, nem igazságos, és megelégednék azzal, hogy sok szép dolgot csinálunk, ami nemesíti a lelket, jobba teszi az embereket. Zenésznek lenni hivatás, nem csak egy foglalkozás. De azért enni is kell. És természetesen felelősséget érzek a munkavállalóink iránt. Ezért aztán harcolok értük. Nap mint nap.

– *Sok zenekar innováció, új módszerek által népszerűsíti a komolyzenét. Mi erről a véleménye?*

– Ebben semmi új nincs. Mindig is így éltünk, különösen azóta, hogy ilyen gazdag a zenekari paletta Magyarországon. Ahhoz, hogy elérjük céljainkat, szüntelen megújulásra, új ötletekre van szükség.

»Az innováció egy eszköz a célok eléréséhez. Manapság sokszor azt érzem, hogy az innováció lett a cél. Olyat csinálni, amit még senki. Az, hogy ez jó-e, értékes-e, másodlagos.«

– *2022-ben a MÁV-Volán-csoport vezérkara is kicserélődött. Hogyan érinti ez a MÁV Szimfonikusok támogatását?*

– Az új vezérigazgató, dr. Pafféri Zoltán egy igazi műértő és zenekedvelő úriember. Megtesz mindent a zenekarért, de nincs nagy mozgástere a mostani

válságos helyzetben. A korábbi elnök-vezérigazgatóval, dr. Homolya Róberttel is jó volt a viszonyunk, vele kezdtük el a Péceli utcai székház kialakítását. Nemrég a vezérigazgatói poszt mellé kialakítottak egy elnöki pozíciót, ezt Lepsényi István tölti be, vele még nem ismerkedtem meg.

– *Mikor foglalják el az új székhelyet?*

– Hivatalosan még nem vettük át, de gyakorlatilag már ott vagyunk, próbaüzem alatt van a ház. Vannak még szerelni való apróságok, az irodát át kell költöztetni, de a zenekar már ott próbál. Zenészeink többsége szereti az új helyet, kezdik otthon érezni magukat, már virágokat is ültettek az udvaron. Szeretném, hogy ne csak próbaterem legyen a munkahely, hanem a második otthonunk is. Tervezek egy emlékparkot, ahol a legnevesebb vendégművészeink ültetnek fát, hasonlóan a balatonfüredi Tagore Sétányhoz. Az első, ginkgo biloba fát már el is ültettük Charles Dutoit karmesterrel a májusi közös koncertünk emlékére. Több mint 1000 évig él ez a fafajta, mindent túlél. És mi hosszú távra tervezünk. Szeretnék majd egy játszóteret is, és kialakítunk egy grillezőt, bográcszóó helyet. Az évad végi társulati ülést már úgy tervezzük, hogy utána lesz egy kis dínom-dánom az udvaron. A jövőben egy közösségi teret képzelünk oda.

– *Vannak még ötletei?*

– A Ferencvárosi, Kőbányai és az Újpesti Önkormányzattal hosszútávú közszolgáltatási szerződésünk van. Ennek keretében a kerületek iskolái számára koncerteket adunk, hasonlóan ahhoz, ahogy ezt most egy dunántúli hátrányos helyzetű kistérségben tesszük. Negyedikeseknek és hatodikosoknak egy öt koncertből álló sorozatban mutatjuk be a szimfonikus zenekar hangszercsoportjait, majd a végén az egész szimfonikus zenekari hangzást. A cél az, hogy aki elvégzi az általános iskolát, legalább két ilyen sorozaton vegyen részt, és legyen fogalma a hangszerekről és a szimfonikus zenéről.

Tervezünk továbbá egy jazzklubot és tánciskolát is próbálunk ide csábítani. Szeretném visszahozni az ötórás teadélutánokat. De olyan szakmai programokat is szívesen szervezünk, mint például most, június 24-én, amikor is Takács-Nagy Gábor új Beethoven albumát mutatjuk be, amely a Deutsche Gramofon gondozásában jelent meg. Ezt a beszélgetést a Bartók Rádió is felveszi. Szeretnék a zenéhez kapcsolódó irodalmi esteket is szervezni. Az új székhelynek kedveznek a környéken tervezett fejlesztések, például a Déli Körvasút megépülése, vagy a Mester utcai felüljáró kialakítása. Hosszú távon szeretnénk együttműködni a székházat körülölelő sportegyesülettel is.

– *Úgy tűnik, a zenekar tagjai partnerek a közös álmokban. Mennyire elégedettek a helyzetükkel?*

– Úgy gondolom, kivételesen jó közösség a miénk. De a más zenekaroknál ajánlott többszörösen magasabb bérekkel (sok esetben kevesebb kötelező szolgáltatásért) nem tudunk versenyezni, így az is elmegy, aki egyébként jól érzi magát nálunk. Főleg akkor, ha úgy kínálnak neki szerződést, hogy nem kell érte próbát játszania. (Az egy „mellékes” faktor, hogy ez egyébként törvényellenes.)

Ami itt tartja még a zenészeinket, azok a vendégművészek, a programok, a teltházak és a zajos sikerek. Az idei, egyébként gazdaságilag igen nehéz évadban is büszkéek vagyunk a névsorra: Charles Dutoit, Maxim Vengerov, Augustin Hadelich, Cyprien Katsaris, Elizabeth Leonskaja, Mark Buchkov, Várdai István és még sorolhatnám. És a saját karmestereinkre is büszkéek vagyunk. Kevés zenekarnak volt ilyen gazdag szezonja. Ezekkel a művészekkel eltölteni néhány napot óriási élmény, ahogy megközelítenek egy művet, ahogy gondolkodnak a zenéről és a körülöttünk levő világról az hihetetlenül inspiráló. Ez az, amire vissza fogunk emlékezni mindannyian nyugdíjas korunkban. És meg kell mondjam, mindannyian nagyon szívesen jönnek hozzánk vissza.

– *Hogyan változott a nézőszám az ukrán-országi háború kitörése óta?*

– Erre a koronavírusos évek miatt nehéz válaszolni. Nem tudom megmondani, hogy a háború milyen hatással van a közönségre, mert ahhoz kellett volna 3-4 normális év a két válság között. Sokan visszajöttek a pandémia után, szinte mindig teltház koncerteket adunk. Ugyanakkor azt is látjuk, hogy kicserélődött a közönség egy része. De összességében azt mondhatjuk, hogy a nézőszámunk már meghaladja a Covid előtti időszakot.

– *Sokan kapacitálják, hogy pályázza meg a Zenekari Szövetség elnöki pozícióját. Hogy döntött?*

– A Zenekari Szövetség harminc évvel ezelőtt alakult, és sokáig jól működött. Lehetett érezni a szövetség erejét, célját, értelmét. A legnagyobb eredmény az előadó-művészeti törvény megszületése volt.

»Európa kulturális élete példaként tekintett Magyarországra. Ebben a Szövetségnek óriási szerepe volt.«

– Aztán a sok külön út, amely bizonyos zenekaroknak mindenféle előnyöket juttatott, a támogatási rendszer átláthatatlansága, az uram-bátyám alapon történő pénzelosztás teljesen szétverte a Szövetség egységét. Mégis úgy gondolom, hogy vannak olyan kérdések, amelyek minden zenekart ugyanúgy érintenek. A közönség utánpótlás kérdése, a zenekari zenész utánpótlás, általában a zeneoktatás kérdésköre, vagy az előadó-művészeti törvény aktualizálása, pontosítása mindannyiunknak egyformán fontos. Ezek mentén lehetne elindulni egy közös gondolkodással, hogy aztán olyan témákról is tudjunk majd egymással eszmét cserélni, amelyekben nem feltétlenül értünk egyet, vagy ellentétesek az érdekeink.

– *Van szakmai bakancslistája?*

– Igen, van egy listám, milyen vendégművészekkel szeretnék még együttműködni. Már nem biztos, hogy mindegyiket valóra tudom váltani. Bár meg kell mondjam, volt, akire tizenöt évig vártunk mire sikerült őt meghívni. Olyan gyorsan változik a világ, a kulturális élet és a körülmények, hogy nagyon távoli célokat nem érdemes kitűzni. Inkább csak elveket. Szemlélődöm, keresem a lehetőségeket és folyamatosan a jelenhez igazítom a lépéseimet. ■

A Nemzetközi Mensch Alapítvány díjában részesült Lendvai György, a MÁV Szimfonikus Zenekar igazgatója. Az elismerést az alapító, Geiger Steve András adta át Budapesten a Goldmark-teremben, aki a méltatásban elmondta: évtizedek óta ismeri Lendvai György munkásságát, példamutató emberségét, kiemelkedő közösségi tevékenységét, továbbá elkötelezettségét a zenei kultúra megőrzéséért. Tiszteletre és elismerésre méltónak tartja, hogy a MÁV Szimfonikus Zenekar előadásában többek között a világhírű Rózsa Miklós és Zádor Jenő szerzeményei hangfelvételek kerültek és a folytatásban Weiner Leó életművének felvételein dolgozik a zenekar.

Lendvai György a zenekar nevében mondott köszönetet az elismerésért.

A Mensch – mint azt Geiger Steve András a rendezvényen elmondta – németül embert, jiddisül azonban igaz embert jelent, olyasvalakit, aki becsületes, korrekt, humanista és helyén van a szíve. A korábbi díjazottak között olyan személyiségek szerepelnek, mint Göncz Árpád, Schweitzer József, vagy Tom Lantos.

Szakmai kerekasztal beszélgetések a Magyar Zenei Tanács közgyűléséhez kapcsolódva

✍ Kiss Eszter
Veronika

2023. május 17-én megtartotta közgyűlését a Magyar Zenei Tanács. A közgyűlést megelőzően szakmai beszélgetéseket tartottak a vidéki zenekarok szerepéről és helyzetéről a zenekarok igazgatóival, valamint a középfokú művészetoktatás helyzetéről az intézmények vezetőivel.

Főváros kontra vidék

GYÜDI
SÁNDORSZÁSZNÉ-PÓNUZS
KRISZTINAKISS
BARNASOMOGYI-
TÓTH DÁNIELFÜKE
GÉZAHORVÁTH
ZSOLTZSOLDOS
DÁVIDIGNÁCZ
ERVIN

A legjelentősebb kihívásokban nem értelmezhető a vidék-főváros megkülönböztetése, hiszen a legtöbb zenekar ugyanazokkal a nehézségekkel küzd: meg tudják-e őrizni a likviditásukat, tudják-e az elvárt magas szintű működésüket finanszírozni vagy sem, illetve tudják-e biztosítani a kvalifikált, jól képzett muzsikusképzést. Utóbbi területen van hátránya a fővároson kívüli előadó-művészeti szervezeteknek, hiszen a magyar társadalom nem mobil.

Ezekkel a fontos témákkal indította a beszélgetést Horváth Zsolt. Azzal minden jelenlévő egyetértett, hogy a vidék nem tudja felvenni a versenyt Budapesttel a tehetséges zenészek szerződtetésében, főleg a fiatalabb korosztálynál. Még úgy sem, hogy tisztességes, az átlagbérrel egyező fizetést ajánlanak, hiszen a fiatalok többsége inkább marad Budapesten, ahol hagnikból és egyéb pénzszerző zenei tevékenységekből jobban megél, és nem érzi azt a röghöz kötést, amit egy folyamatos zenekari munka jelent. Emiatt a próbajátékokon is nehezen találhatnak

megfelelő zenészt, ha mégis, azok jellemzően nem a magyar felsőoktatási képzésből érkeznek, és bár megtalálni is nehéz a jó muzsikust, megtartani még nehezebb. Szászné Pónuzs Krisztina úgy fogalmazott: korábban mindig az volt a téma a zenekari közgyűléseken, hogy lesz-e 10-20 év múlva közönség, aki eljön meghallgatni a koncertet, most már inkább az, hogy lesz-e zenész, aki muzsikáljon?

Somogyi-Tóth Dániel ugyanakkor a mérleg másik serpenyőjét és a vidéki zenekari lét előnyeit is kihangsúlyozta: a vidéki zenekarok nem küzdenek identitászavarral. Amíg Budapesten mindegyik zenekarnak meg kell találnia a maga funkcióját és egyéni misszióját, addig a vidékiek egy nagy regionális központnak látják el a teljes spektrumát, az operától az ifjúsági koncerteken keresztül a nagy, esti szimfonikus koncertekig.

»A vidéki zenei élet nem oldható meg budapesti importtal«

Gyüdi Sándor hangsúlyozta: a legfontosabb, hogy a nehézségek és az aránytalanságok ellenére ugyanolyan színvonalon kell muzsikálni, ezekre hivatkozva nem lehet engedni a minőségből. Jelezte azt is, hogy bár a környéken nincs másik zenekar, amelyik elszívja a közönségüket, mint a budapestieknek, konkurenciájuk mégis bőven akad a Filharmonia által a régióba hozott fővárosi együttesek miatt. Azt többen is említették a beszélgetés során, hogy a közönséggel kialakított, hosszú múltra visszanyúló jó kapcsolat eredményeként a saját koncertjeiket sokkal könnyebben eladják, mint a vendégzenekarokét, legyen szó akár a Fesztiválzenekarról vagy a Nemzeti Filharmonikusokról, így ebből a szempontból valóban látszik, a vidéki zenei élet nem oldható meg budapesti importtal. A vidéki zenekarok, főleg a határhoz közeli székhelyű együttesek sokat tehetnek a határon túli magyarok kulturális életéért, Győrből már hosszabb ideje járnak Dunaszerdahelyre, Szombathelyről Burgenlandba, a Miskolciaknak testvérvárosi kapcsolat is erősíti a kassai jelenlétét, de újabban a határ túloldalán lévő Borsi településen is rendszeresen koncerteznek. Ebből a szempontból Szeged nehezebb helyzetben van, hiszen a romániai magyarság elég jól ellátott magyar kulturális programokkal, a Vajdaságnak viszont kifejezetten szüksége lenne erre a magyar zenei jelenlétre is, azonban mivel nem EU-s ország, vámkötelezettség terheli még azt is, ha csak egy vonósnégyes utazik át egy vendég szereplésre. Ilyen értelemben számukra ez fokozott kihívás.

Horváth Zsolt felvetette a kérdést, hogy ha a nemzeti kategóriás zenekarok ülnek a kerekasztalnál, akkor miért nincs ott a Nemzeti Filharmonikusok vagy a Concerto Budapest vezetője, miért csak a vidéki székhelyűek

beszélgetnek? Szólt arról, hogy a magyar egyetemes zenekultúra szimfonikus zenekari vonatkozásban abban a rendszerben épül föl a mai előadó-művészeti törvény mentén, amely minősíti az együtteseket és ebben vannak a nemzeti kategóriás zenekarok, a kiemelt kategóriás zenekarok és így tovább a különböző kategóriák. – Ezek nem geopolitikai megközelítések, nincs arról szó, hogy kinek mi a helyrajzi száma és az irányítószáma, tehát ez a mai kör nem teljes, legalább három szervezetnek a vezetője hiányzik. Azért vagyok egy kicsit provokatív ennek a kontextusnak a felvállalásában, mert meggyőződésem, hogy egy modern Magyarországon meg kell tudnunk haladni a kultúra szervezésében azt a fajta szemléletmódot, ami a főváros kontra vidékre épül – fogalmazott. –

»Nagyon kevés olyan szituáció volt, amikor stratégiai döntés született a területünket illetően akár egy-egy együttesről, akár a szcéna egészéről.«

Én egy olyan együttest képviselek, ahol stratégiai döntés született 2003-ban, amikor igazgató lettem és az első sajtótájékoztatókat, mára úgy gondolom, elhibáztuk, hogy Budapesten tartottuk, ahol arról beszéltünk Hamar Zsolt kollégámmal, hogy a Pécsi Szimfonikus Zenekar megszűnik és helyette lesz a Pannon Filharmonikus Zenekar. Amikor felrajzoltuk, hogy ez az együttes hova pozicionálja magát, akkor szó nem volt arról, hogy ennek egy vidék kontra főváros tengelyen kellene elhelyezkedni, amely tengely jelentősen akár finanszírozást, minősítést, minőséget – tette hozzá. Mint mondta, készült a beszélgetésre, és a kezébe akadt egy kiadvány, ami a pécsi Kodály Központ 5 éves fennállására íródott. – Nem mondom, hogy klasszikust idézek, csak az épp akkor regnáló kulturális államtitkár szövegéből olvasnék egy kicsit: »kormányunk célja minden régiót hozzásegíteni ahhoz, hogy polgárai helyben találkozhassanak a minőségi kultúra értékeivel, kiemelten fontosnak tartjuk a kulturális decentralizációt, vagyis azt, hogy a hagyományos kulturális régiók központjai visszakaphassák a magyar szellemi életben betöltött vezető pozíciójukat, sőt tovább fejlődjenek, megcélózva a nemzetközi kulturális teret« – olvasta fel a szöveget.

Szóba kerültek a szponzoráció lehetőségei is, amelyeknél előny lehetne akár a lokálpatriotizmus és a helyi jelenlét, ennek kapcsán Kiss Barna elmondta, hogy hiába van Szombathelyen három jól prosperáló cég, ha ennek a három cégnek az összes kifelé fordítható lehetősége a városra irányul, és a város sok mindent ebből kénytelen eltartani, akkor a zenei szférára jóval kevesebb jut. Szászné Pónuzs Krisztina elmondta, bár Miskolcon sok az ipartelep, a cégek székhelye budapesti, ezért a szponzorációs pénzt nem helyben költik el, így

a mecenatúra is főváros-központú. A szponzoráció kapcsán elhangzott, hogy annak sem a hagyománya, sem a stimuláló feltételei nincsenek megoldva, utóbbi leginkább egy megfelelő adókedvezmény volna.

Somogyi-Tóth Dániel viszont arról beszélt, hogy a zenekarok menedzsmentjei azért nem motiváltak a szponzori pénzek megszerzésében, mert a tulajdonosi jogokat gyakorló fenntartó ilyenkor visszaél ezekkel az adományokkal, és amennyiben befut egy szponzori juttatás, annak összegével kevesebbet ad ő maga, így végül egyáltalán nem jutnak több bevételhez. Mint mondta, az egyik fő bajnak azt tartja, rendszerezetlen és szabályozatlan ez a terület, nincs meghatározva, hogy az állam vagy az önkormányzat a fontosabb szereplő, a zenekar működéséhez biztosított támogatási arányuk pedig folyamatosan változott. – *Az elmúlt években az volt a jellemző, hogy nagyon erősen megemelkedett az állami részvállalás és ezzel párhuzamosan, illetve ellentétesen elkezdett ugyanúgy csökkenni az önkormányzati hozzájárulás, mondván, az állam ugyanis eltartja a zenekart, és akkor ugyanott tartunk, ahol a part szakad, és ezért nem tudtunk egyáltalán előre lépni* – fogalmazott. Hozzátette: *az állam mind-egyik zenekar esetében sokkal több pénzt tesz bele, mint az önkormányzat, így mindannyian elmondhatják, hogy „de facto állami fenntartású zenekarok önkormányzati tulajdonossal vagy fenntartóval”*.

Nettó befizetők vagyunk – jelentette ki *Fűke Géza*, aki kiszámolta, hogy tulajdonképpen az állam nyer bevételt a zenekaron saját támogatásával, a hiányzó összeget pedig az önkormányzat fizeti ki. – *Végeztem egy számítást, 2021-ben kiszámoltam azt, hogy a mi 400 millió forintos állami támogatásunk mentén a Győri Filharmonikus Zenekar a magyar költségvetés tekintetében nettó befizető az SZJA, a TB, az ÁFA és a többi révén. Nettó befizetők vagyunk, tehát a magyar államkassza a Győri Filharmonikus Zenekar finanszírozásán keresztül több pénzt szed be, mint amennyit nekünk ad* – fogalmazott. – *Nyilvánvalóan, aki a legnagyobb terhet viseli ebben a történetben, tekintve, hogy az állami szubvenciók központosítva lettek, az a város – tette hozzá.*

Fűke Géza egy olyan mecenatúra-modellt említett, ahol a jótékonyág felől közelítik meg a témát, és az együttes társadalmi beágyazottságát erősítik lokálisan. Saját maguk állnak civil szervezetek mellé és jótékonyági rendezvények élére, nem pusztán közreműködőként, hanem szervezőként. Ezeken az eseményeken megjelennek a potenciális mecénások, hiszen az ő imázsukhoz hozzátartozik a jótékonyág, sokkal inkább, mint a kultúra támogatása, viszont ezeken az eseményeken kezdet fognak, beszélgetnek, megismerkednek a zenekarral, mint főszponzorral. Barátságok,

ismeretségek kötődnek, és ennek folyamányaként eljönnek később néhány exkluzív koncertjükre is, amelynek eredményeként a zenekar támogatóivá válhatnak. A Somogyi-Tóth Dániel által említett problémát, hogy a nagy munkával megszerzett szponzori pénzt végül a fenntartó lecsípi az éves támogatásból, Győrben egy alapítvánnyal oldják meg, amelynek pénzügyeibe a városnak nincs beleszólása. Fűke szerint a megoldás, hogy

»a kötelező bevételi összeget kell csak a zenekar saját büdzséjébe befizetni, az e felett szerzett összeget viszont már a város számára lényegében láthatatlan alapítványba kell gyűjteni.«

A vidéki zenekarok sokat tehetnek a szűkebb pátriájuk turizmusáért, azonban kiderült: ez elsősorban nem a zenekarokon, hanem a helyi turisztikai felelősökön múlik. A nagyobb rendezvényeken ugyan a zenekarok részt kapnak akár egy koncert révén, azonban annak a műsorát jellemzően nem tudják saját arculatukhoz igazítani. Elsősorban akkor működik jól a zenekar, mint a turizmus egyik pillére, ha a város a turisztikai elképzeléseinél számol az együttessel. Az is elhangzott, hiába képviselnek magas szakmai minőséget a vidéki zenekarok, azokról az országimázs szempontjából jelentős külföldi turnékat, amelyeket a vezető, velük egy kategóriában lévő, úgynevezett nemzeti kategóriás zenekarok létre tudnak hozni, a vidékiek állami támogatás híján nem is álmodhatnak. A zenekarok a külföldi kapcsolataikat jellemzően személyes barátságokra, ismeretségekre építették, rendszerszerű kapcsolatok nem igazán vannak, a személyes ismeretségekre épülő kapcsolatok pedig az idő múlásával kikopnak.

A legtöbb vidéki zenekar városában működik zeneművészeti kar, az ezekkel való együttműködés széles képet mutat, van, ahol kreditpontért szakmai gyakorlatra a zenekarhoz mehetnek a hallgatók, van, ahol más típusú az együttműködés, az azonban jól látszik, hogy az utánpótlás mindezek ellenére súlyos nehézségekkel küzd. A fiatalokat nehéz vidéken tartani, ráadásul a felsőfokú zenei képzés eredményével is általános elégedetlenség fogalmazódott meg a frissen végzettek szakmai tudásából kiindulva. A Magyar Zenei Tanács következő oktatási kerekasztal-beszélgetése éppen ezért ezt a témát járja majd körül a magyar zenei felsőoktatás képviselőivel.

A beszélgetés itt megnézhető:
tinyurl.com/videki-zenekarok

Pályaválasztás

Több szakmai egyeztetést szeretnének a zeneművészeti szaktárgyok

A zeneművészeti szaktárgyok fontos problémái között szerepelnek a hiányhangszerek, ugyanakkor jelentős eredmény, hogy nincs érdemi lemorzsolódás, aki sikeres felvételi vizsgát tesz valamelyik konziba, az általában zenész is lesz.

A középfokú zenei oktatásról szóló beszélgetést Dr. Váradi Judit, egyetemi docens, a Magyar Zenei Tanács elnökségi tagja vezette, a középfokú intézmények részéről Benkő Szabolcs, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti és Hangszerész-képző Gyakorló Szaktárgy igazgatója, Gosztomné Ivsics Eszter, a Pécsi Művészeti Gimnázium, Szaktárgy és Technikum igazgatója, Kovács János, a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szaktárgy és Zeneiskola-Alapfokú Művészeti Iskola intézményegység vezetője és Mészáros Lászlóné, a Weiner Leó Katolikus Zeneiskola-Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneművészeti Szaktárgy igazgatója vett részt.

24 művészettel foglalkozó középfokú oktatási intézmény működik Magyarországon, ebből 11 tankerületi, 6 egyházi, 5 alapítványi, 1 nonprofit és 1 állami felsőoktatási intézmény fenntartásban. Ebből is látszik, hogy nagyon színes a középfokú művészeti képzés rendszere, ugyanakkor az igazgatók leszögezték, keveslik a hivatalos szakmai találkozók számát. Mint fogalmaztak, régebben több szervezett találkozó és egyeztetés volt, és bár ismerik egymást, egymás oktatási rendszerét, találkoznak is különböző eseményeken, információáramlás van, ezek azonban nem pótolják a valódi szakmai, intézményesített formájú eszmecsereket.

Váradi Judit közzétette a közelmúltban végzett kutatások statisztikai eredményeit, amely szerint alapfokon a teljes általános iskolai korosztály 14,5 százaléka tanul zenét, középfokon pedig 1,33 százalék az arányuk az összes középiskolai tanulóhoz mérve. Mint fogalmazott, ez egyrészt jó, elég sok intézmény működik, lehet utánpótlást biztosítani, de ez az arányszám elég alacsony adat a korábbi évtizedek tükrében.

Ivsics Eszter elmondta, Pécsen 3 százalékos csökkenésről tudnak beszámolni, ugyanakkor nemcsak a művészetoktatás, de a teljes közoktatás csökkenő gyereklétszámot mutat. – A gazdasági élet nehézségei arra kényszerítik a szülőket, hogy a gyermekeiknek olyan szakmát válasszanak, amelyek nem biztos megélhetést, hanem gyors pénzkereseti lehetőséget jelentenek

– fogalmazott. Arról is szólt, hogy ebből kifolyólag sokakat először általános gimnáziumba iratnak, így a 9. évfolyamon valóban szembetűnő a csökkenés, de azok, akik viszont valóban a zenei pálya mellett teszik le a voksukat, a 10-11. évfolyamon már megjelennek az intézményükben, így kis csúszással helyreáll a létszám.

Ivsics Eszter arról is beszélt, hogy eltér a képzőművészeti képzésen és a zeneművészeti ágon a létszámok alakulása.

»Kisebb a csökkenés a képzőművészeti képzésen, ahol csak papír és ceruza szükséges, és nagyobb a zeneművészeti, amely költségesebb hangszereket és nagyobb időráfordítást is igényel.«

– Vagyis, ha egy család megteheti, és többet tud áldozni a hangszerekre, akkor előbb fordul a zeneművészeti szaktárgyi képzés felé, mint ha ezek biztosítása anyagi gondot jelent – fogalmazott, hozzátéve, hogy a csökkenést nem az érdektelenségnek, hanem külső tényezőknek tudja be.

Benkő Szabolcs a gazdasági helyzet és az anyagi lehetőségek kapcsán elmondta: – az oboaoktatásra például rányomja a bélyegét, hogy az oboa nagyon drága hangszer, és akkor már inkább szaxofont vesznek a szülők. – Ez a bemeneti oldal. A kimeneti pedig az, hogy az EU-nak és a szabad mozgásnak köszönhetően könnyen lehet külföldön is tanulni, és bizonyos hangszerek tekintetében sokan ezt az utat választják – fogalmazott. Arról is szó esett, hogy az intézmény választásánál régen a főtárgytanár személye volt a meghatározó, most viszont a szülőknek legalább ennyire fontos az intézmény lakóhelyhez való közelsége, az infrastruktúra, a kollégium minősége és az iskola belső klímája, vagyis a szakmai munkán túl a nevelés sem mellékes szempont.

Téma volt, hogy miközben általános jelenség, hogy kitolódik a pályaelköteleződés életkora, a zenei pályájára

készülőknél továbbra is elvárás, hogy 14 éves korukban már a profi pályára készüljenek. Ennek a kitolódásához biztosít lehetőséget az érettségi utáni képzés, lánykori nevén OKJ-s képzés, amellyel kapcsolatban elsősorban az az intézmények problémája, hogy a korábbi három év helyett már csak két éves képzésre ad lehetőséget. Ez pedig a legtöbb esetben nagyon kevés, hiszen a fiatalok jellemzően alapfokú művészetoktatási intézményből érkeznek, és mindössze két évük marad arra, hogy a zeneakadémiai felvételire felkészüljenek. Az azonban szintén megfogalmazódott: nagyon sok múlik azon, hogy milyen az a tanár, aki alapfokon tanít és felkészíti a gyereket a szakgimnáziumi képzésre, van-e vivőereje, szakmai tudása. Ilyen értelemben az alapfokú oktatás meghatározó jelentőségű.

A pályaválasztás kapcsán kiderült:

»a gyermekek részéről a családi kötődés, a gyermekkori zenei élmények és az alapfokú zenetanáraik a meghatározóak, azonban nem elsősorban a gyerekeket, hanem a szülőket kell megnyerni ennek a pályának.«

Egyértelmű, hogy nekik kell stabilitást felmutatni, hiszen a család támogatásán múlik a pályaválasztás, a gyerek általában szereti a hangszerét, őt nem kell meggyőzni a zenei pálya szépségéről. Ugyanakkor az is egyértelműen látszik: aki zeneművészeti szakgimnáziumban végez, lényegében érdemi lemorzsolódás nélkül, a statisztika szerint 98-99 százalékban a zeneművészeti felsőoktatásban folytatja.

Bár régóta téma, hogy a magyar zeneoktatás erősen szólista-központú, ennek lényegében ellentmond a középfokú zenei oktatás gyakorlata és tapasztalata. Egyrészt minden szakgimnáziumban nagy hangsúlyt fektetnek a különböző együttesekben való zenélésre, a kamarazenére és a zenekari munkára. Másrészt a konzisok jelentős része a szakgimnáziumi évek alatt egyértelműen látja a saját helyzetét, erősségeit, és meg is tudja fogalmazni, hogy tudatosan zenekari zenésznek, vagy kifejezetten zenetanárnak készül. Vannak olyanok is, akik már ekkor jelzik, hogy saját elképzeléseiket elsősorban szólistaként tudják kifejezni, és sokszor nagyon tudatosan készülnek erre. A tanári pályára készülők száma sem kevés, és ebben meghatározóak saját tanáraik. Egy kamasz számára életre szólóan meghatározó, milyen képet közvetít a pedagógusi pályáról a saját tanára. Nem mellékes az sem, hogy sok szakgimnáziumi tanár félállásban aktív zenész, zenekarban, kamaraegyüttesben is sikeres, ez is egyfajta példa lehet. E téren van egy hatalmas előny, mégpedig az egyéni képzés,

az egyéni mentorálás, ami a zeneoktatás specifikuma. Az is elhangzott, hogy a lemorzsolódás megakadályozásában a diákot tanító kollégák összehangolt munkája és rendszeres egyeztetései is sokat számítanak, hiszen gyorsan közbe tudnak lépni, ha egyik vagy másik tárgyból a diáknak segítségre van szüksége, vagy lemaradása van. Emiatt lényegében szinte minden konzis sikeres felvételt tesz. Mindezt a kiemelt figyelem, az egyéni és kis létszámú csoportos órák teszik lehetővé. Egy felmérésből kiderült: a zeneművészeti szakgimnáziumi diákok szerint a jó zenetanár támogató, empatikus, gondoskodó, érzelmileg nyitott, türelmes, kedves, és az ideális főtárgytanár nemcsak tanár, hanem barát is. A kutatás egyik fontos eredménye, hogy a diákok részéről elvárás, miszerint a tanáruk a szakmában jó kapcsolatrendszerrel rendelkezzen.

Abban a jelenlévők egyetértettek, hogy bár sok esetben már a középiskolás évek alatt megfogalmazódik a pályán belüli orientáció, nem feladata a középfokú oktatásnak, hogy egyértelműen egyik vagy másik irányba terelje a tanulót. Sokkal inkább az, hogy minél szélesebb legyen a paletta, amiről az ismereteket átadják, és fontos, hogy minél többféle formációban kipróbálhassák magukat, és lássák a későbbi lehetőségeiket.

Általában az a szokás, hogy azok a tanulók, akik a konzis tanulmányaik mellett általános gimnáziumba járnak közismeretre, a konziban vendéghallgatók, azonban *Benkő Szabolcs* jelezte, kemény munkával ugyan, de sikerült elérni, hogy a fordítottjára is van példa, sőt arra is, hogy a gyerek csak bizonyos tárgyakat, például fizikát tanul egy neves gimnáziumban vendéghallgatóként, egyébként a Bartók konzi tanulója.

A zenekari zenész utánpótlás egyik jelentős feltétele a konzis években megszerzett zenekari gyakorlat, a zenekari játék megalapozása. Ennek érdekében a szakgimnáziumok mindent megtesznek, hogy lehetőség szerint legalább projekt alapon játszassák a tanulókat szimfonikus zenekarban is, a vonós és különböző fúvószenekarok mellett. Nagyobb intézmények esetén ez kevésbé gond, ám a kis létszámú szakgimnáziumoknál komoly tervezést igényel a szimfonikus zenekari gyakorlat kivitelezése. *Mészáros Lászlóné* arról beszélt, hogy emiatt, illetve a gyerekek terhelhetősége okán a Weinerben inkább csak projekt jelleggel működik a szimfonikus zenekar, de olyan példák is elhangzottak, hogy Pécsen igyekeznek a már végzeteket visszahívni, illetve az alapfokú képzésben részt vevő tehetséges 7-8. osztályos gyerekeket bevonni. A hiányhangszerek problematikája itt is megjelenik, elsősorban a nagybőgőt említették, amely biztosítása mindenhol nehézséget jelent. Természetesen ez nem független attól a jelenségtől, hogy már az alapfokú oktatásban sem sikerül a nagyobb csellistákat a nagybőgő irányába

motiválni, holott sok gyermek ezzel a hangszerrel sokkal keresettebb zenész lehetne – erről Kovács János beszélt. Benkő Szabolcs elmondta, hogy két nagy sorozatuk és két Solti termi koncertük is van, és úgy látják, nagyon motiváló a gyerekek számára, ha a profik környezetében tudnak megmutatkozni. A Bartók szimfonikus zenekara ugyanakkor állandó, a kiváló munkának köszönhetően rendszeresen versenyeken is indulnak.

A továbbtanulás statisztikáiból kiderült, hogy nagyjából stagnál, és évi 500 fő körül jár a zenei felsőoktatásba felvettük száma, ezen felül a végzősök mintegy ötöde, húsz százaléka külföldön tanul tovább. Benkő Szabolcs felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy

»Magyarországon van lehetősége a gyerekeknek magas színvonalon alap- és középfokon zenét tanulni, míg az angolszász országokban, Ausztráliában, Amerikában egyáltalán nincs ezen a területen alap- és középfok. Ezért ezeknek az országoknak a neves zeneművészeti egyetemei egy ideje tudatosan jönnek meghallgatásokat szervezni Közép-Európába, hogy innen szerezzenek maguknak magasan képzett hallgatókat.«

A hozzájuk jelentkezőket mindenben segítik, nyelvtanulással, szociális ösztöndíjakkal, és ebbe rengeteg energiát ölnek. Ivsics Eszter jelezte, hogy sokan azért is mennek külföldre, mert ott a magyar intézményi képzés miatt jelentős előnyük van a helyi jelentkezőkkel szemben. Abban a jelenlévők egyetértettek, hogy ezzel a jelenséggel és a hiányhangszerekkel is el kell kezdeni foglalkozni, ha minőséget szeretnének, annak ellenére, hogy maga az oktatás jellegéből fakadóan nagyon statikus. A hiányhangszerek kapcsán Ivsics Eszter megemlítette, hogy ha hiányszakmákra van támogatás, a hiányhangszerekre is ki kellene dolgozni egy támogatási rendszert, hogy ne csak akkor kerüljön ezekre a hangszeres szakokra a gyerek, ha tanácstalan, vagy ha testi adottságai miatt változtatni kell az eredeti hangszerválasztásán, vagyis jobban kellene irányítani a gyerekeket.

Mivel a szakgimnáziumok a felvételi eredményekkel csak augusztusban szembesülnek, nem tudják előre, ki marad a 13. évfolyamon, úgy érzik az igazgatók, bizonyos hangszerek esetében jó lenne egy védőháló, amelyet egyes intézmények azzal oldanak meg, hogy a hozzájuk tartozó alapfokú oktatásban biztosítják az adott tanár kieső óraszámát. Ugyanakkor elhangzott, hogy a tanároknak is szükséges a kutatómunka, az utánajárás, hogy legyen is növendékük.

Az intézményvezetők a beszélgetés konklúziójaként az egymás közötti kapcsolatrendszer erősítését és az együttműködést jelölték meg célul, amely lehetővé teszi, hogy ne csak információk mentén tudjanak egymás munkájáról, hanem közösen is fel tudjanak lépni az érdekeik képviselésében. ■

A beszélgetés itt megnézhető:
tinyurl.com/zeneikerekasztal

Budapesten rendezték meg június 14. és 16. között a nemzetközi Művészetpedagógiai Konferenciát, amelyen a dráma-, tánc- és zenepedagógia, a vizuális nevelés, a gyermek- és ifjúsági kultúra területein dolgozó művészek, pedagógusok és kutatók osztották meg tapasztalataikat egymással.

A szakmai tanácskozást hatodik alkalommal rendezték meg, amelybe először kapcsolódott be főszervezőként a Magyar Képzőművészeti Egyetem.

A tanácskozás lehetőséget teremtett a művészettel nevelés, tanítás legfrissebb magyarországi és nemzetközi oktatási programjainak, kutatási eredményeinek bemutatására, megismerésére.

A nyitónapon a Képzőművészeti Egyetem alkotói workshopokkal, művészeti bemutatókkal, kiállításokkal, épület- és műhelybejárásokkal várták a konferencia résztvevőit, majd június 15-én és 16-án a Vigadóban tudományos plenáris- és szekcielőadásokkal folytatódott a rendezvény.

A konferencia főbb témái közé tartozott idén a képességfejlesztő, tehetséggondozó programok hatása fiatalokra, a legújabb művészetterápiás programok bemutatása, a művészetpedagógia társadalmi problémákra adott válaszai, a természettudomány és technika kapcsolata a művészetpedagógiával, valamint az új kutatások a gyermek és ifjúsági kultúrában.

A konferencia nemzetközi előadói közt szerepelt mások mellett Emiel Heijnen, az Amszterdami Művészeti Akadémia Vizuális Nevelési Tanszékének egyetemi tanára, Hilda Wengrower, az Izraeli Művészetterápiás Egyesület társelnöke, valamint Ileana Pintilie művészetkritikus, történész, kurátor, a Temesvári Nyugati Egyetem Bölcsészettudományi Karának professzora.

A tudományos gyűlést a Magyar Képzőművészeti Egyetem és a Magyar Művészeti Akadémia mellett az Eötvös Loránd Tudományegyetem több kara közösen szervezte.

KÖZPÉNZEK

Komolyzenei előadó-művészeti szervezetek 2023. évi támogatása

Döntéshozó: Kulturális és Innovációs Minisztérium Kultúráért Felelős Államtitkár

Döntés dátuma: 2023. május 25.

FORRÁS: <https://emet.gov.hu/eloado-muveszeti-szervezetek-tamogatasa-2023-evi-program-dontesi-listaja/>

Pályázati azonosítószám	Kedvezményezett neve	Megítélt támogatás	
EMT-ZENEMŰV-23-0015	Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány	1 988 838 966 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0027	Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.	760 481 744 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0035	Magyar Rádió Művészeti Együttese Nonprofit Kft.	697 679 643 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0022	Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.	525 270 175 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0037	Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány	471 040 000 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0033	Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Kft.	363 740 422 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0012	Győri Filharmonikus Zenekar	246 174 874 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0026	Alba Regia Szimfonikus Zenekar	227 935 311 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0029	SYSART Kft. Orfeo Zenei Alapítványa	198 805 744 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0025	Kodály Filharmónia Debrecen Közhasznú Nonprofit Kft.	181 781 875 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0017	MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	157 980 217 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0024	Nyíregyházi Cantemus Kórus	156 233 671 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0032	Savaria Szimfonikus Zenekar	137 180 408 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0021	Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	134 986 071 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0011	Magyar Élőzene Művészeti Nonprofit Kft	129 110 964 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0020	Pannon Filharmonikusok – Pécs Közhasznú Nonprofit Kft.	116 520 433 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0004	Budapesti Filharmóniai Társaság	91 521 405 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0030	Szegedi Szimfonikus Zenekar	82 837 749 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0006	Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft	71 175 089 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0010	Savaria Barokk Zenekar Alapítvány	52 826 625 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0003	Capella Savaria Egyesület	50 000 000 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0028	Angelica Alapítvány	41 807 669 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0002	Kodály Zoltán Kórusiskolai Alapítvány	39 826 626 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0036	Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület	30 000 000 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0005	Budapesti Vonósok Alapítványa	26 193 356 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0009	Modern Art Orchestra Művészeti Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.	24 888 712 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0016	Az Új Magyar Zene Egyesülete	23 888 712 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0008	Szent Efrém Közhasznú Alapítvány	21 807 669 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0013	Anima Musicae Kamarazenekar Egyesület	20 641 132 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0023	Mendelssohn Kamarazenekar Közhasznú Egyesület	20 000 000 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0018	Rajkó Művészegyüttes Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft	16 950 801 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0014	Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus	12 070 343 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0007	Erdődy Kamarazenekar Alapítvány	8 000 000 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0001	DISCANTUS Egyesület	5 000 000 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0019	Hangkeltő Alapítvány	4 041 322 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0031	Musica Christiana Alapítvány	4 041 322 Ft	
EMT-ZENEMŰV-23-0034	Gemma Egyesület	4 041 322 Ft	
		7 145 320 372 Ft	

Egyéb programok támogatására az alábbi komolyzenei együttesek kaptak még összegeket

EMT-TE-23-1021	Alba Regia Szimfonikus Zenekar	Nemzetközi térben megvalósuló, kiemelt előadó-művészeti jelentőséggel bíró programok támogatása	6 500 000 Ft
EMT-TE-23-0928	Kodály Filharmónia Debrecen Közhasznú Nonprofit Kft.	Gyermek, ifjúsági és családoknak szóló művészeti programok támogatása	7 000 000 Ft
EMT-TE-23-1077	Győri Filharmonikus Zenekar	Kiemelt művészeti értékekkel bíró szakmai programok támogatása	7 000 000 Ft
EMT-TE-23-0985	MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	Nemzetközi térben megvalósuló, kiemelt előadó-művészeti jelentőséggel bíró programok támogatása	8 500 000 Ft
EMT-TE-23-0972	MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány	Alapműködést elősegítő, kiegészítő támogatás	8 000 000 Ft
			37 000 000 Ft

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény 28. § (1) bekezdése alapján közérdekű adatigényléssel fordultunk a Kulturális és Innovációs Minisztériumhoz, tájékoztatást kérve a Magyar Nemzeti Filharmonikusok (Zenekar, Enekkar, Kottatár), a Concerto Budapest állami támogatásának összegéről, valamint a Budapesti Fesztiválzenekarnak a Minisztériummal kötött közszolgáltatási szerződés alapján és más további állami költségvetési forrásból származó támogatásairól. Lapzártáig nem érkezett válasz a kérésünkre. Amennyiben a következő lapszámunk megjelenéséig megkapjuk a tájékoztatást, kiegészítve a kapott adatokkal újra közzétesszük a fenti táblázatot. (a szerk)

Minősített, nem állami fenntartású előadó-művészeti szervezetek 2023. évre vonatkozó felosztási szabályzata Magyarország 2023. évi központi költségvetéséről szóló 2022. évi XXV. törvény 3. melléklet a 2022. évi XXV. törvényhez – A helyi önkormányzatok kiegészítő támogatásai.

Forrás: <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/e/ef1/ef163843a7795c044dfd126185985e12daa0e247.PDF>

Minősítés	Zenekar		682/2021. (XII. 6.) Korm. rendelet szerinti bérfejllesztés (millió Ft)	Komolyzenei előadó-művészeti szervezetek 2023. évi támogatása	Egyéb programok támogatása	Összes költségvetési támogatás
SZIMFONIKUS ZENEKAROK						
NEMZETI	Kodály Filharmónia Debrecen – Kodály Filharmonikusok	247 370 000	159 400 000	181 781 875	7 000 000	595 551 875
NEMZETI	Győri Filharmonikus Zenekar	240 290 000	123 500 000	246 174 874	7 000 000	616 964 874
NEMZETI	Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	261 370 000	103 600 000	134 986 071		499 956 071
NEMZETI	Pannon Filharmonikusok Közhasznú Nonprofit Kft.	268 330 000	136 200 000	116 520 433		521 050 433
NEMZETI	Szegedi Szimfonikus Zenekar	263 290 000	111 900 000	82 837 749		458 027 749
NEMZETI	Savaria Szimfonikus Zenekar	240 540 000	77 700 000	137 180 408		455 420 408
KIEMELT	Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Kft.	144 900 000	89 300 000	363 740 422		597 940 422
KIEMELT	MÁV Szimfonikus Zenekari Alapítvány	204 570 000		157 980 217	16 500 000	379 050 217
KIEMELT	Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú NKft.	196 910 000	149 800 000	760 481 744		1 107 191 744
KIEMELT	Alba Regia Szimfonikus Zenekar	45 000 000	32 100 000	227 935 311	6 500 000	311 535 311
KIEMELT	Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	168 950 000	40 300 000	71 175 089		280 425 089
KIEMELT	Szent István Filharmonikusok Nonprofit Kft.	175 300 000	64 400 000	525 270 175		764 970 175
KIEMELT	Magyar Élızene Művészeti NKft. – Duna Szimfonikus Zenekar	40 000 000	-	129 110 964		169 110 964
Mindösszesen		2 496 820 000	1 088 200 000	3 135 175 332	37 000 000	6 757 195 332

KAMARAZENEKAROK						
NEMZETI	Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány	60 000 000	54 900 000	471 040 000		585 940 000
KIEMELT	Budapesti Vonósok Kamarazenekar Alapítványa	35 000 000	-	26 193 356		61 193 356
KIEMELT	Mendelssohn Kamarazenekar Közhasznú Egyesület	30 000 000	-	20 000 000		50 000 000
KIEMELT	Anima Musicae Kamarazenekar Egyesület	30 000 000	-	20 641 132		50 641 132
Mindösszesen		155 000 000	54 900 000	537 874 488	-	747 774 488

Új korszak és új zenei világ

Szeptemberben kezdődik az „Ötvenedik évad”-sorozat Szombathelyen

Réfi
Zsuzsanna

Valódi összhang született az elmúlt szezon során a Savaria Szimfonikus Zenekar és az új vezetőkar, Vajda Gergely között, s közös munkájuknak köszönhetően változott a koncertrepertoár is, több lett a magyar és a kortárs kompozíció. Kiss Barna igazgatóval az első közös esztendő tapasztalatairól, a társulat anyagi helyzetéről, kamarafarmációjáról, a próbajátékok tapasztalatairól beszélgettünk, valamint arról is, milyen feladatok várnak rájuk a következő hónapokban, miként ápolják az alapító, Petró János emlékét, s hogyan, milyen szellemiség jegyében ünneplik meg a következő szezonban a hivatásos együttesé válásuk fél évszázados jubileumát.

– Tavalý arról beszélgettünk, hogy új korszak kezdődik az együttes életében, hiszen 2022 májusától új vezetőkar, Vajda Gergely áll a Savaria Szimfonikusok élén. Miben látható, hogy 'új sofőr van a volánnál' – ahogy Vajda Gergely fogalmazott egy interjúban? Mit érzékelt a váltásból a közönség és mennyiben változtak meg a muzsikuskok mindennapjai?

– Az új korszak valóban elkezdődött, ám összességében nagyon nem változtak meg a mindennapjaink, hiszen tevékenységünk fókuszában továbbra is az áll, hogy hangversenyünket a lehető legjobb minőségben, magas szakmai színvonalon valósítsuk meg. A hagyományos munkarendünket nem kellett átalakítanunk, a próbarendünk az eddig megszokott rendszer szerint, a projektek alapján állt össze. Ami talán a változást jelentette, nekünk és a közönség számára is, hogy belépett egy olyan személy, aki az állandóságot képviseli, igaz, a lezáruló szezonban még csak vissza-visszatérő módon. Vajda Gergely számos egyéb elfoglaltsága – Huntsvillei Szimfonikusok, Rádiózenekar vagy éppen az Eötvös Alapítvány – miatt az elmúlt szezonban még kevesebb időt tölthetett Szombathelyen, de már most látjuk, hogy a következő szezonban több koncertet fog irányítani.

– Milyen volt az első közös esztendőjük?

– Úgy vélem, megteremtettük az alapjait egy olyan közös munkának, mely garanciát jelenthet az együttes további fejlődésére. A karmester úr és a zenekar között valódi összhang tapasztalható, mely túlmutat egy-egy sikeres hangverseny előadásán. Gergő a zenekar vezetésében szintén határozott szerepet vállalt, hiszen mondhatni napi szinten kérte és kapta az információkat a zenekar aktuális tevékenységéről. Személyesen vagy az online technikák segítségével részt vett a művészeti bizottság megbeszélésein, egy kivételével a próbajátékok alkalmával is leutazott Szombathelyre. Mindenképpen figyelemreméltó, hogy a zenekari tagokkal számos

alkalommal találkozott a kötelező alkalmakon túl is, talán ezzel is magyarázható a rendkívül jó viszony művészeink és Gergő között.

– Tavalý egy évadra szóló kinevezést írt Vajda Gergely alá, mennyire hosszabbítanak?

– Én hiszek abban, hogy egy kapcsolatban nem az aláírt évek számítanak. Ahogy korábban Madaras Gergellyel, most Vajda Gergellyel is fennáll egy szóban több-ször is határozottan megerősített, több éves, valóban hosszú távra elképzelt együttműködési szándék. Az eddigi tapasztalataim alapján elég és megfelelő, ha csak a soron következő évadra kötünk írásos szerződést, ráadásul ezt indokolja az is, hogy a meghatározott sarokpontok mellett az évadhoz kapcsolódó vezető-karmesteri megállapodásban minden alkalommal rögzítjük a mindenkori vezető-karmester által vezényelt programokat is.

– A tavaly készült interjúnkban Ön azt is említette, hogy 'a következő szezonban az előadandó művek szempontjából „magyarabbak és fiatalabbak” leszünk. Arányaiban több magyar szerző alkotása szerepel majd a programban, mint korábban, és a kortárs zene is nagyobb hangsúlyt kap' – így alakult a programjuk? S mindez beváltotta a hozzá fűzött elvárásokat? Hová helyezik a hangsúlyokat a következő esztendőben?

– A klasszikus koncertrepertoár színesítése magyar és kortárs szerzők műveivel mindenképpen frissítést hozott. Közönségünk nagyon jól reagált: érdeklődéssel fogadta és hálásan köszönte a számára – és talán helyenként számunkra is – új zenei világ bemutatását. A következő évadban is kiemelten szeretnénk kezelni a komolyzenei irodalom ezen területét.

– Lényeges és sok együttest érintő kérdés, hogyan állnak anyagilag? Mennyire számíthatnak a városra, mire elég az állami támogatás? Milyen lehetőségeik vannak?

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

– Minden lehetne jobb és stabilabb, de egyelőre nincsenek „halálfélelmeink”. Az állami szférából érkező támogatás kapcsán sajnálatos, hogy a normatív támogatás és az előadó-művészeti többlettámogatás összege, miközben ha csak például a kötelező bérfelesztésre, az energia és egyéb költségek komoly szintű emelkedésére gondolunk, hozzávetőlegesen 6%-kal csökkent, és fájó, hogy ezek a támogatások, bár rendszerezések, de csak az adott költségvetési évről szólnak. Így elég nehéz hosszabb távra tervezni... A fenntartó elég lojális módon áll hozzánk, hiszen támogatásukban jelentős csökkenést nem tapasztalhattunk a mögöttünk álló, gazdaságilag nehéz időszak miatt. Megpróbáljuk a saját bevételeinket is maximalizálni. Így egyelőre, közben számos kompromisszum elfogadásával, ha szűkösen is, de elegendő forrással rendelkezünk munkánkhoz és életünkhöz.

– Mennyire sikerült visszaépíteniük a közönséget a pandémia előtti szintre? S az osztrák publikummal mi a helyzet?

– Kis lépésekkel haladunk, már jobb a mutatószámok, de sajnos még mindig nem elégségesek - ez elmondható egyaránt a magyar és az osztrák közönségre.

– Mennyire voltak eredményesek az év eleji próbajátékok? Ha jól látom, koncertmestert már második alkalommal kerestek... Ennek kapcsán hogyan látja a zenekari utánpótlás általános helyzetét?

– Találunk, találgatunk... Sikerült felvennünk új embereket, de most olyan időszakban vagyunk, amikor szinte folyamatosan kell próbajátékokat kiírunk. Vagy a nyugdíjazások, vagy éppen a gyermekvállalások miatt számos szőlamba lenne lehetőségünk határozott vagy határozatlan időre kineveznünk új kollégát. Azonban rendkívül nehéz valóban megfelelő művészkollégát találni. Furcsa dolog megtapasztalni, hogy amikor egy fiatal, friss diplomással találkozunk a próbajátékokon, általában a zenekari állások okozzák a nagyobb gondot. Talán ez magyarázható azzal, hogy a felsőfokú képzések során valószínűleg kevesebb hangsúlyt kap a zenekari munkára történő felkészítés, pedig azt hiszem, az egyértelmű, hogy nem lehet mindenből szólista vagy legalább kamaramuzsikussá. Így kicsit látványos is vagyunk, amikor egy-egy új művészt felvesszünk, hiszen pontosan azt nem látjuk, hogy a mi szakmánkhöz szükséges tudással sikerül-e majd felvértéznünk őket. Amit azonban biztosan állíthatok: az eddigi választásaink jól sikerültek, az új művészek emberileg és szakmailag is szépen illeszkednek együttesünk társulatába.

KISS BARNA

– Említette korábban azt is, hogy a Covid-járvány enyhülésekor, részben szükségből, számos kamaracsoport alakult, az akkor létrejött új formációk közül pedig több még most is aktív, tevékenységük még színesebbé teszi a helyi és a regionális koncertkínálatot. Így van ez ma is? S milyen hasznát látják ezeknek a formációknak?

– Továbbra is működnek, és jelen vannak a koncertéletben. A közös zenei gondolkodás és a művészi együttműködés pedig, ami egy-egy kamaracsoport sikerének meghatározó alappillére, természetesen a zenekarban is rendkívül fontos, így a kamaracsoportok szerepe zenekarunk tevékenységében szinte direkt módon érzékelhető.

– ‘2022-2023-ban ismét visszatérhet az az optimális állapot, amikor koncertjeink több mint 60%-a nem Szombathelyen hangzik el’ – mondta korábban. Így történt?

– Talán az arányok még nem érik el az általam optimálisnak vélt számot, de már jóval többet utaztunk beföldre és külföldre is. Remélem, a tendencia megmarad, így a következő időszakban már elérhetjük a kitűzött arányt.

– Különleges vendégszereplésen vehettek részt az év elején Dubajban. Hogyan került sor erre a felkérésre, és lesz folytatás?

– Már 2020 nyarán megkeresett egy ottani kulturális szervező iroda, hogy szeretnének meghívni minket az általuk szervezett fesztiválra. A Covid elmúltával ismét jelentkeztek, és sikerült megegyeznünk egy négy hangversenyt magába foglaló, rövid turnéról. A kapcsolatot egyébként Madaras Gergely által jött létre, ő már korábban is fellépett más együttessel Dubajban. Szakmailag komoly kihívás volt a négy est, hiszen az egymást követő koncerteken más és más műsorokat játszottunk. A program összeállításához mi nyújtottunk segítséget, hiszen a szervezők érdeklődésére egy nagyon széles, csaknem 50 műből álló repertoárból kínáltunk választást. Végül főként a romantika jelent meg – Brahms, Csajkovszkij és Mendelssohn szimfóniai mellett Verdi- és Rossini-nyitányokat is előadtunk. Mindenképpen fontosnak éreztük a magyar zene bemutatását is, így ragaszkodtunk ahhoz, hogy Kodály: Galántai táncait is eljátszhassuk. Miután azt látjuk, hogy együttes szinten a fesztivál nagyon széles merítéssel dolgozik, valószínűleg csak 5-6 év múlva számíthatunk újabb Dubajban adott vendégjátéokra. Azonban az iroda nemcsak Dubajba szervez hangversenyeket, így remélem, hogy a kapcsolat fenntartásával kapunk majd újabb felkéréseket.

– Az Iseumi Játékok, Petró János vezetésével először 1963-ban, éppen fél évszázaddal ezelőtt várta az érdeklődőket, emblematikus eseménynek számított a városban. Viszont korábbi beszélgetésünkben említette, miért nem ideális előadásokhoz az adott tér, s hozzátette, hogy ki kell alakítani egy olyan – május közepétől szeptember közepéig működtethető – helyszínt, mely az egyéb rendezvények mellett lehetőséget nyújt a szabadtéri szezonban megvalósítható szimfonikus zenekaros előadások befogadására. E téren történt előrelépés?

– Sajnálatos módon a jelenlegi gazdasági helyzetben a fenntartó nem rendelkezik olyan forrásokkal, ami lehetővé tenné egy új, állandó játéka is alkalmas szabadtéri helyszín kialakítását. Természetesen a fenntartóval történő beszélgetéseken ez a téma újra és újra felmerül, én feltétlenül fontosnak és hasznosnak érzem létrejöttét.

– Mivel telik a nyaruk? Milyen koncerteket adnak, hol turnézna?

– A szezon idén hosszabbra sikeredik, mint az megszokott, hiszen az évad utolsó hangversenyét július 16-án St. Pöltenben adjuk, ahol Natalia Ushakova énekesnővel lépünk fel egy áriaest keretében az ottani szabadtéri fesztiválon. Júniusban először a Zeneakadémián Szokolay Ádám diplomahangversenyén működünk közre Kovács János karnagy úr irányítása mellett, majd a mosonmagyaróvári Flesch Károly Nemzetközi Hegedűverseny zenekaros döntőjének és gálájának leszünk kísérő együttese, Kovács László vezényletével.

Együttesünk meghívást kapott Eisenstadtbba, június 18-ára, ahol Burgenland 100 évvel ezelőtti létrejöttére emlékeznek szomszédaink. Mindenki előtt világos, hogy igen érzékeny témát érint az alkalom. Mivel zenekarunk fennállása óta folyamatos, kiterjedt kapcsolatrendszerrel rendelkezik Ausztriának ezen területe felé, valamint meggyőződésünk, hogy Vas megye és Burgenland kulturális kapcsolataiban jelentős a szerepünk, elfogadtuk a meghívást, és közreműködőként veszünk részt a rendezvényen.

Szombathelyen a megújult Emlékmű-dombon miénk lesz az első kulturális program: Szennai Kálmán dirigálásával egy könnyed nyáresti koncertet kínálunk az érdeklődőknek, főként Johann Strauss műveiből összeállítva. Ezt követően lesz egy templomi fellépésünk Veszprémben is. Eközben a grazi Zene- és Előadó-művészeti Egyetem karmesterosztályainak „zenekari gyakorlat” órái is lezajlanak majd a Bartók Teremben. Az utolsó nagyszabású projekt az évadban A denevér rendezett bemutatója lesz - szabadtéri helyszín hiányában az Agorában. Az operaház művészeinek közreműködésével megvalósuló előadást, melyet Hábetler András rendez, vezetőkarmesterünk, Vajda Gergely vezényli.

– Az alapító Petró János előtt bérletsorozat tiszteleg. Milyen előadásokat, fellépőket emelne ki a következő szezonból, amelynek második fele már jubileumi esztendő? Hiszen arról beszélt korábban, hogy 2024-ben a hivatalos együttesé válás 50. évfordulójára fókuszálnak. Mivel, kikkel ünnepelnek?

– A 2023-2024-es szezon zenekarunk ötvenedik hivatásos szezonja. Az „Ötvenedik évad” sorozat programjainak összeállításánál Vajda Gergellyel és zenekarunk Művészeti Bizottságával egyetértésben alapítókarmesterünk szellemiségét vettük alapul a három alappillér kialakításakor. Az első pillér: Petró János nagyszerű művészekből felépítette a Savaria Szimfonikus Zenekar jogelődjét – tehát mutassuk meg frekvencián, milyen kiváló tagjai vannak jelenleg az együttesnek: a szeptemberi nyitókoncerten Bozsodi Lóránt koncertmester lesz Csajkovszkij D-dúr hegedűversenyének szólistája, decemberi hangversenyünkön Mozart fúvósokra írt Sinfonia Concertante című alkotásában a fúvós szólamvezetők mutathatják meg kimagasló képességeiket, míg áprilisban a zenekar tagjainak kiírt verseny legjobbjai léphetnek szólistaként a színpadra. A második pillér: Petró János kiemelt figyelmet szentelt a kortárs magyar zenének, így nem véletlen, hogy 6 koncerten is elhangzanak majd magyar kortárs zenei alkotások. Végül a harmadik pillér az emberi hang, hiszen alapítónk mindig is kereste az operák és oratóriumok bemutatásának alkalmait. Ennek jegyében kerül sor előadásra Humperdinck: Jancsi és Juliska című operája, Debussy: Szent Sebestyén vértanúsága című

misztériumjátéka a Nemzeti Énekkar közreműködésével, valamint ez adja az apropót a Magyar Rádió Kórusának és Gyerekkarának szombathelyi fellépésére is.

Természetesen a sorozat során Vajda Gergellyel találkozhatunk majd a legtöbbször a pulpituson, ám a szezon lehetőséget kínál arra is, hogy egykori vezetőkarmestereink közül újra Szombathelyen köszönthessünk néhányat: Robert Houlihan, Izaki Masahiro és Kocsár Balázs egyaránt fontos szerepet játszott zenekarunk életében. Az évad során olyan kiváló karmesterek is fellépnek majd együttesünkkel, mint Kovács János és Hamar Zsolt, akik szintén komoly „történelemmel” rendelkeznek Szombathelyen.

A szólisták között az elismert magyar művészek mellett / Rohmann Ditta, Borbély László, Bálint János, Fejérvári Zoltán, Balog József / a zenekari tagokon kívül színre lépnek más szombathelyi kötődésű művészek is: ifj. Gyenge Tibor hegedűművész, aki jelenleg a drezdai Staatskapelle koncertmestere, a szintén Németországban élő Foki Dániel operaénekes, valamint a városunk kulturális életében rendszeresen szerepet vállaló Kiss Márton zongoraművész.

Ars poeticánkhoz híven rendkívül széles lesz a stílusok kínálata, hiszen Mozart, Beethoven, Schubert vagy éppen Schumann és Brahms ugyanúgy szerepel a műsorban, mint Muszorgszkij, Rachmanyinov vagy Prokofjev. Biztosan különleges élmény lesz Mahler VI. szimfóniájának bemutatója is. A magyar „klasszikus” szerzők közül pedig Liszt és Bartók nem maradhatott ki a kínálatból.

Azt gondolom, hogy az „Ötvenedik évad” méltó lesz zenekarunk múltjához, nagyszerűen bemutatja jelenünket, és utat mutat a jövő felé is! ■

Visszatekintő

Válogatás a Zenekar újságban tíz és húsz évvel ezelőtt megjelent cikkekből.

20 éve írtuk

2003 X. évfolyam 4. szám

„Itt a kulturális rendszerváltás ideje”

Új struktúra, minőségi javulás, jobb marketing, jelentősebb fővárosi jelenlét, a törzsközönség-növelés – számos olyan terv és elképzelés, amely segíthet abban, hogy a Pécsi Szimfonikus Zenekar új pozíciót szerezzen a magyar és nemzetközi zenei életben. Az együttes július 1-jétől kinevezett zenekari igazgatója, Horváth Zsolt rengeteg ötlettel és hatalmas energiával látott neki a zenekar jubileumi szezonjának szervezéséhez, s igyekszik minél előbb felkészülni a következő, nehéz évekre. Úgy véli ugyanis, a kulturális rendszerváltásnak most van itt az ideje. *„Nagyszerű nálunk a zenészképzés, évről-évre kiváló muzsikuskok hagyják el a főiskolákat, a remek egyéni kvalitások azonban nem mutatkoznak meg igazán az együttesek teljesítményében. A magyar zenekarok többségének szerkezeti-szervezeti felépítésében mutatkozó alapvető hiányosságok, az évek óta jellemző alulfinanszírozottság nem teszi lehetővé az optimum elérését. Zenekaraink a rendszerváltás előtti reflexek alapján működnek - miközben az elmúlt 13 évben gyökeresen megváltozott a környezetünk, - így rosszul reagálnak a piac kihívásaira. Muzsikusként idegenkedünk a fogalmaktól, pedig piaci vonatkozásban egy zenekar a szolgáltatási szektor szereplője, s versenytársa valamennyi kínálat, mely a szabadidős piacon jelentkezik. A Pécsi Szimfonikusokat Magyarország legjobb vidéki együttesének tartom, olyan zenekarnak, amely néhány fővárosi együttesel is sikerrel veszi fel a versenyt.”*

„A muzsikuskoknak is állandóan képezniük kell magukat!”

Tihanyi László a zenekari zenészképzésről, s a hazai zeneéletről

„Nemrégiben érdekes felmérést végzett az egyik napilap, s tőlünk is az iránt érdeklődtek, hogy a zeneakadémiai diplomával rendelkező muzsikuskok közül hányan lesznek pályaelhagyók. Számszerű adatunk nincs erről – bár kevés pályaelhagyóról tudunk -, de az számunkra is nyilvánvaló, hogy sokan vannak, akik nem azon a területen dolgoznak, amelyre a diplomájuk predesztinálja őket. A Zeneakadémiát elvégző fiatalok 80-90 százaléka, hiába van művészdiplomája, nem szólista pályán boldogul, hanem zenekarban helyezkedik el. De ezen nem is lehet különösebben csodálkozni, hiszen például évente húsz vonós végez intézményünkben. Nemcsak hazai viszonylatban, de még a nemzetközi piacon is elképzelhetetlen, hogy egyszerre ennyi vonós szólista lehetőséghez jusson, s el tudja indítani a karrierjét. Ezekből a tényekből is egyértelműen következik, hogy a zenekari zenészképzés

megkerülhetetlen feladat, hacsak nem gondolunk úgy a Zeneakadémiára, mint elitképzőre. A felsőoktatási intézmény feladata nemcsak a technikai képzettség megtanítása. A hallgatókat a zenekari játékmódra és szemléletre is oktatni kell. A zenei folyamatokban való részvétel ugyanis más jelenlétet igényel, ha valaki szólista vagy ha zenekari tag.”

10 éve írtuk

2013. XX. évfolyam 4. szám

„Szükség lenne Kollektív Szerződésre az Operaházban”

A Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács (NEÉT) legutóbbi, április végi összejövetelén többek között megtárgyalták azokat a módosító javaslatokat, amelyek a Magyar Állami Operaházról, az előadó-művészeti törvényhez érkeztek. A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete nevében dr. Gyimesi László főtítkárral véleményezte az anyagot, aki amellett, hogy a NEÉT elnöke, nyolc esztendőn keresztül dolgozott az előadó-művészeti törvény előkészítésén, s azon, hogy egyáltalán megszülethessen a művészeti területre vonatkozó szabályozás. A főtítkárral felhívta a figyelmet arra, hogy néhány javaslat ellentétes az uniós joggal, s kifejtette, nem tartja jónak az ezek által sugallt irányt, azt, hogy a munkajog keretein belül, a munkáltatónak erőfölényt biztosítva akarnak a különböző problémákra megoldást találni.

„Interjú Keller András hegedűművésszel, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kamarazene Műhelyének vezetőjével”

„Hiába játszik jól valaki Paganini Caprice-okat, hogyha használhatatlan a zenekarban egy Mozart- vagy egy Haydn-szimfónia megszólaltatásához. Döntő dolognak tartom a képzést, és itt Magyarországon nagyon sok problémát látok ebben... Már régóta divat a világban az a szemlélet, hogy minél hangosabban és gyorsabban kell játszani, húzni a vonót "faltól falig" - vagyis kápától a csúcsig - egyenletesen, és minden hangot megvibrálni, szintén egyformán. Ennek eredménye azonban csak a nevében előadó-művészet, valójában üres mechanikáról beszélhetünk mindössze. Vagy esetleg zeneipari munkások kineveléséről.

Az egyik legnagyobb ellentmondást egyébként abban látom, hogy kiváló hegedűsök, akik képesek virtuózan megszólaltatni a repertoár legnehezebb szólódarabjait, nem tudnak eljátszani egy kétütemes frázist Haydntól. Ráadásul nem zenei, hanem kifejezetten hangszertechnikai okok miatt, mivel a vonókezelésben nem azt tanították meg nekik, ami ehhez szükséges.”

„A minőségből semmiképpen nem engedünk”

✍ Kiss Eszter
Veronika

Interjú Káel Csabával, a Müpa vezérigazgatójával

Takarékossági okokból változott ugyan a Wagner Napok programja, de kifejezetten hangsúlyt fektetnek a fiatalok megszólítására, Ligeti tavasszal elmaradt Requiemje szólal meg június 22-én, de még a King Singers is Ligeti-művekkel érkezik ősszel. Kurtág egyetlen operáját, és Liszt töredékben fennmaradt *Sardanapalóját* is láthatjuk az idei év során, Vashegyi György érkezése óta pedig tudatosabb és szorosabb az együttműködés az NFZ-vel – mindezekről Káel Csaba, a Müpa vezérigazgatója beszélt lapunknak.

KÁEL CSABA

– Méltó módon megemlékezik az idén Ligeti Györgyről a Müpa, ami a BMC mellett szintén elkötelezett a kortárs magyar szerzők műveinek bemutatásában.

– Ősszel lesz egy koncert, A gigantikus protézis, amelyen Fassang László játszik Ligeti mellett Bach- és Frescobaldi-műveket, és improvizál is a Hungarian Rock (Chaconne) témájára. Szintén ősszel, októberben az ötvenöt éve alapított King's Singers itt mutatja be Wonderland című új lemezét, amellyel Ligeti előtt tisztelgnek, és amelynek gerincét a 100 éve született

szerző Nonszensz madrigáljai alkotják. A Bartók Tavaszon már volt egy jelentős hangverseny, nem túlzás állítani, hogy ez volt az évad egyik legizgalmasabb komolyzenei eseménye. Eötvös Péter és az általa vezényelt Klangforum Wien Ligeti concertóiból válogatott műsorral érkezett. Péter váratlan betegsége miatt a Bartók Tavasz másik jelentős Ligeti-koncertjét, a Requiemet későbbi időpontra kellett halasztanunk. A koncert iránt nagyon nagy volt az érdeklődés, voltak, akik a tengerentúlról vettek rá jegyet és direkt ezért utaztak ide, ők aztán átrakatták a jegyet a későbbi időpontra. Ez is jól mutatja, mekkora jelentőséggel bír ez a hangverseny. Éppen ezért nem akartuk nagyon távoli időpontra halasztani, így most június 22-én hangzik el, és ugyan nem Eötvös Péterrel, de az egyik legkiválóbb tanítványával, Vajda Gergely karmesterrel és a Concerto Budapesttel lesz látható a Müpában. Megvalósult egy különleges Ligeti-életmű kiállításunk is a centenárium kapcsán, ez is megtekinthető az épületben.

– Ligeti életművének ápolásában a Müpa régóta fontos szerepet játszik, számos olyan nagyobb szabású művét mutatták be itt, amelyek a magyar koncertéletből hiányoznak, hiszen az előadásuk a zenekarok lehetőségeit súrolja.

– Ez így is van rendjén, hiszen többek között azért jött létre annak idején a Müpa, hogy az ilyen műveket is megszólaltathassuk, például azokat, amelyekhez több kórus kell, és ezért nem egyszerű bárhol előadni. Tíz évig volt is egy Ligeti-fesztiválunk Rácz Zoltán művészeti vezetésével, ahol a Kossuth-díjas zeneszerző jelentős művei hangzottak el, és személy szerint ezért is örültem, hogy a 100. születésnap kapcsán most ismét be tudunk ezek közül néhányat mutatni.

– Most éppen a Budapesti Wagner-napok zajlanak, amely évről-évre biztosít elmélyült szakmai műhelymunkát a Rádiózenekarnak, és vonzza ide a világ Wagner-rajongóit.

– Sajnos idén figyelembe véve a takarékosági szempontokat, módosítanunk kellett a programon, de természetesen a sorozat törzsét ismét a Ring adja, a legkiválóbb énekesekkel, tehát a minőségből semmiképpen nem engedünk. Lesz egy olyan koncert is, amely a legnépszerűbb Wagner-dallamokból mutat be válogatást, és Fischer Ádám is tart egy előadást a komponistáról; ezt a programot kifejezetten a fiataloknak szánjuk, kedvcsinálólul a mester zenéjéhez. Wagner még a zeneértő közönséget is nagyon megosztja, van, aki nagyon szereti, és van, aki nagyon nem. Azt is mondják, hogy az ő zenéjére meg kell érni, ugyanakkor az ismerkedést jobb időben elkezdni. Ezzel a programmal a fiatalok is belekóstolhatnak a Wagner univerzumba, és ezt tartom az egyik legfontosabb dolognak, hiszen a következő generációból is fel kell nevelnünk a Wagner-napok közönségét.

– *A Müpa által szervezett másik nagy fesztiválra, a Liszt Ünnepre pedig már megkezdődött a jegyárúsítás, ezen olyan különlegességek lesznek, mint Kurtág György egyetlen operája, vagy egy Ligeti- zongoramaron.*

– Zenetörténeti jelentőséggel bír, hogy Kurtág György itt él közöttünk, tőlünk légvonalban gyakorlatilag egy kilométerre a BMC-ben, és végre ő is hallhatja a saját művét. Azt gondolom, a szakma és a közönség is pontosan érzi, hogy ezt a pillanatot közösen kell átélni és megünnepelni. Ennél a koncertnél is jelentős nemzetközi érdeklődésre számíthatunk, külföldi kollégák is kiemelték, hogy mennyire fontos ez az esemény. Együttműködésünk van egyébként az Elbphilharmonie-val és a Kölni Filharmoniaiával is, így ők is a mi produkciónkat fogják bemutatni. Kiemelném azt is, hogy tulajdonképpen a Milánói Scalában tartott hatalmas sikerű ősbemutató szereposztása lép színpadra nálunk, amit szintén nagyon jelentős dolognak tartok. A Liszt Ünnep zárásaként egy másik operatörténeti kuriózum is elhangzik: Liszt Sardanapalo című operájának töredékekben fennmaradt első felvonását David Trippett rekonstruálta, ezt 2018-ban mutatták be Weimarban, most pedig Budapesten is megszólal a Bournemouth-i Szimfonikus Zenekar vezető karmestere, Kirill Karabics vezényletével a Staatskapelle Weimar előadásában.

– *A Budapesti Fesztiválzenekarral indított Európai Hidak fesztivál is folytatódik. Idén mi lesz a téma?*

– Az elmúlt három évben annyiban változott a fesztivál, hogy míg régebben egy-egy országot kapcsoltunk össze Magyarországgal, most városok kapcsolódnak össze, idén egy szimbolikus jelentőségű várost, Rómát és rajta keresztül az olasz kultúrát mutatjuk be. Ez a fesztivál azért is különleges, mert nemcsak a komolyzene, de a Müpa által képviselt különböző műfajok is bemutatkoznak. A világzene képviselőjeként itt lesz

Antonio Castrignanò, aki a csizma sarkának salentói muzsikáját mutatja be. Roberta Gambarini, aki az olasz jazz egyik legjellegzetesebb képviselője, ezúttal a Budapest Jazz Orkestrával lép fel. Olaszországban például rendkívül népszerű Márai Sándor irodalmi munkássága, így az olasz kultúra bemutatásán túl, egyfajta kulturális közlekedési útvonalként rajta keresztül a két ország kapcsolódási pontjait is bemutatjuk. A sorozat csúcspontja a Római Santa Cecilia Akadémia Zenekarának koncertje lesz, a Cantemus vegyeskarral és Fischer Iván vezényletével, amelyen Liszt és Respighi római kötődésű műveit mutatják be. Nagyon szeretjük ezeket a hidakat, nemcsak a városok, de az együttesek között is. A programok közül több Budapest után Rómába is megy, így jön létre a híd a két város között.

– *Milyen programokat emelne ki az őszi időszakból?*

– Novemberben érkezik az NDR Elbphilharmonie Alan Gilbert vezényletével és Joshua Bell hegedűművésszel. A Mindenszenteket két Requiemmel is ünnepeljük: Orbán György az évad zeneszerzője, az ő gyászmiséje mellett Mozart remekművét is hallhatjuk majd a Rádiózenekar előadásában. Az adventi koncertek közül a Cantemus már hagyományosnak számító hangversenyt vagy a Wiener Sängerknaben fellépését emelném ki. Ha még egy produkciót kellene megneveznem, akkor egy némafilmes orgonaestet ajánlanék. Sebastian Heindl fiatal és nagyon tehetséges orgonaművész, aki a Rising Stars program részeként játszik egy Moritz Eggert-ősbemutatót, és improvizál a német expresszionista filmrendező, Friedrich Wilhelm Murnau 1922-es, híres Nosferatu című némafilmjéhez. Ha pedig már a Rising Stars-nál tartunk, nagy sikernek érzem, hogy idén magyar résztvevője is van ennek a rendkívül erős mezőnnyel rendelkező programnak, mégpedig Pusker Júlia hegedűművész személyében. Egy koncert keretében megemlékezünk Szakcsi Lakatos Béláról, az eseményen az oratóriumának részletei is elhangzanak. Idén úgy alakult, hogy nem szimfonikus zenekar, hanem a Nemzeti Táncgyűttes kapta az évad együttese címet, nekik is volt, és lesz még több előadásuk. A tánc- és újcirkusz produkciókra is büszkék vagyunk, a Szegedi Kortárs Balett Bartók életét bemutató Concertójára, a Győri Balett GisL-jére, vagy a Recirquel előadásaira.

– *Mi a helyzet a Müpa rezidens együttesével, az NFZ-vel?*

– Amióta Vashegyi Györgyöt kinevezték a Nemzeti Filharmonikusok új főzeneigazgatójának, egy még tudatosabb és szorosabb együttműködés, közös tervezés kezdődött el a zenekar és a Müpa között. Ez kiterjed a közös produkciókra, beleértve a gyermek- és ifjúsági koncerteket, az operai produkciókat, a szimfonikus és oratorikus koncerteket is. ■

✍ Réfi Zsuzsanna

“A zene túlélésének záloga...”

*Unikális
helyszínével,
különleges
koncertjeivel új
közönséget vonz
a Zene Háza*

DR. BATTÁ ANDRÁS

FOTÓ: MOHAI BALÁZS

A több mint egymillió látogató, aki a tavalyi megnyitó óta felkereste a Városligetben álló, rendhagyó koncerthelyszínt és kiállítóteret, bizonyítja, a Magyar Zene Háza olyan szintet hozott a hazai zenei életbe, amely új közönség megszólítására, megtartására is képes. Dr. Batta András ügyvezetővel az eddigi tapasztalatok és tervek mellett arról is beszélgettünk, mi az a sajátos, “zene házass”-stílus, ami minden előadásukat egyedivé teszi, minek köszönhetik a rendszeres telt házakat, miért tartják lényegesnek már az első előtti pillanattól a pedagógiai programokat, valamint hogyan válogatnak a fellépésre jelentkezők közül.

– Egy korábbi beszélgetésünkben említette, abban, hogy már a megnyitást követően szinte azonnal táblás házak előtt kerültek színre a produkciók, a több éves előkészítésnek, tervezésnek volt szerepe. Szimbiózisban született a ház és a koncepció. Az összes elképzelésre úgy reagált a publikum, ahogy szerették volna?

– Minden várakozásunkat meghaladta a közönség érdeklődése, s nemcsak az, hogy hatalmas számban érkeznek, hanem az is, hogy valóban a minőségi zenékre kíváncsiak. Amikor még csak terveztük a Magyar Zene Házát, már akkor olyan szlogenjeink voltak, hogy „bemutatjuk a világ zenéjét”, „legyen a zene mindenkié, de tényleg” és így tovább. Tehát a kezdetektől szeretnénk bemutatni a zene temérdek stílusát, s ebben igazán inspirál minket a publikum visszajelzése is. Az érdeklődés

intenzitása alapján szélesítjük, finomítjuk a programjainkat. Csodás lehetőségnek tartjuk, hogy a zene ilyen sokféle rétegét mutathatjuk meg az érdeklődőknek, s mindre akad publikum.

– *Pedig az intézmény születése előtt sokan tamáskodtak azon, lesz-e közönsége egy újabb koncerthelyszínnak, a Zeneakadémia, Müpa, BMC, Vigadó, Opera mellett...*

– Emlékszem, hányan hangoztatták annak idején, ha megnyílik a Müpa, akkor senki nem jár majd a Zeneakadémiára, s ma már mindkét helyszínt megtölti sokszor ugyanaz a publikum. Mert más az egyiknek és más a másiknak az atmoszférája, élménye. Mi a Magyar Zene Házában már az első pillanattól kezdve fontosnak tartottuk az összes programunk kapcsán azt, hogy szólítsuk meg, avassuk be a publikumot, s ugyanolyan nagy hangsúlyt fektettünk a pedagógiai programokra, amelyek egymásra épülnek. Az iskolákból a kezdettől nagy számban jelentkeztek a gyerekcsoportok, s örömmel tapasztaljuk, hogy ma már osztálykirándulásokat is szerveznek a házba. Az érdeklődés - a nyitás első napjaitól - azt igazolja, a Zene Házának van létjogosultsága. Különlegese az előadóink és a kiállítótereink. Csupán egyetlen nyár alatt lett népszerű a szabadtéri színpadunk is, amelyen esténként rendhagyó hangversenyek szórakoztatják a Városligetben sétálókat. Családi programjaink a szabad térben még mindig ingyenesek. Nemrég indítottunk egy újabb, izgalmas sorozatot, az úgynevezett „lunchtime koncerteket”, amelyek ebédidőben, étkezési lehetőséggel egybekötött hangversenyek, fiatal tehetségek fellépésével. Több országban nagy hagyománya van ennek a műfajnak, mi eleinte kicsit aggódtunk, hogyan fogadja majd a hazai közönség, de már első alkalomra is megtelt a terem. A látogatók élvezik, hogy a nap közepén különleges élményt kapnak, s az külön öröm, hogy ezeken a fellépéseken zeneakadémisták mutatkozhatnak be, ők állítják össze - nagyon lelkesen - a programjaikat, ráadásul remekül játszanak.

– *A másik érdekes sorozatuk a Muzsikások kávéháza, ami úgy tudom, szívügye.*

– Valóban én vagyok a kitalálója, s a sorozat célja, hogy felhívja a figyelmet egyik legfontosabb hungarikumunkra, a manapság sajnos egyre inkább háttérbe szoruló kávéházi cigányzenére. Zseniális képviselői vannak, akik igazi kávéházi hangulatot teremtenek nálunk, olyan egy-egy este, akárcsak a régi időkben. Ebben a sorozatban az egyik hónapban cigányzenét, a másikkban pedig egy-egy kiváló bárzongorista előadását hallgathatják meg az érdeklődők. Szerencsére a mostoha körülmények ellenére még mindig akad néhány olyan kiemelkedő képviselője a műfajnak, aki elképesztő alkotó fantáziával adja elő saját olvasatában a régi és

még régebbi slágereket. Ez a sorozat is egyike a Zene Háza missziós feladatainak, akárcsak a fiatalok vagy a gyerekek meghívása, szerepeltetése. Az, hogy egyetlen helyen, egy koncepción belül találkozni lehet olyan műfajokkal, mint a klasszikus zene, a jazz, a rock vagy a táncház, éppen ez a sokszínűség adja a ház unikális jellegét - a rendhagyó épület mellett. Remek kritikákat kapunk a Nekünk írták a dalt című kiállításról is, sőt a hozzá kapcsolódó zenés beszélgetésekről – itt valóban meglevenedik a szülők és nagyszülők generációjának zenetörténete. Temérdek külföldi fordult már meg nálunk, s a visszajelzéseik szintén azt igazolják, a Zene Háza minden szempontból egyedülálló. A Városligetben olyan intézmény született, ami nem létezik máshol a világon. A különböző zenetörténeti korok, stílusok bemutatása, megőrzése a cél, s kiemelt szerepet kap a zenepedagógia is. Mindehhez kiváló eszközt jelentenek a különböző kiállítótereink is. A Hangdóm, a kreatív hangtér olyan lehetőségeket biztosít a számunkra, amellyel valóban élvezetesen lehet bevezetni a közönséget a zene világába. S mindez egymást erősíti. Ha valaki eljön egy koncertre, akkor felfigyel a kiállításra is, legközelebb már arra vált jegyet. Annyi a látni-, hallani- kipróbálni való, hogy immár több napot is el lehet egyfolytában tölteni a Zene Házában.

– *De gondolom az, aki Ligeti György Szimfonikus költemény 100 metronómra című darabjára vált jegyet, nem feltétlenül érdeklődik egy világzenei koncert iránt...*

– Még ez sem kizárt! Akkora a választék, olyan remekül megfér nálunk sok stílus és korszak, hogy akár ez is meghozza a kedvet egy-egy új műfaj megismeréséhez. Én egész életemet a klasszikus zenében töltöttem, s mindig azt tapasztaltam, hogy ezernyi arca van, ki meríthetetlen. De azt is meg kell tanulni, hogy a zenei ízlés koronként és generációnként változik. Épp ezért jó, hogy a Zene Házas csapatban - amely száz főre tehető – több generáció találkozik össze, a húszévestől a hetvenévesig. A kreatív team szűken értelmezve csak kb. harminc tagú, de mivel nálunk nem piramisszerű a hierarchia, hanem kiegyenlített a szervezet, minden munkatárs fontosnak érzi magát. A kiállítótér hostja egyben fellépő muzsikusi is, ahogy az infopult munkatársa is odafigyel arra, hogyan értékeli a kiállításokat, koncerteket a látogatók, mit írnak az elégedettségi kérdőívre. Senki nem saját magát akarja megvalósítani, hanem közösen csinálunk mindent, és ez meg is hozza nap mint nap a gyümölcsét. Nagyon jók a visszajelzések, az előadások nyolcvan százaléka telt házas. Persze sokszor csak az utolsó pillanatban fogynak el a belépők, de ez a megváltozott jegyvásárlói szokásoknak köszönhető. Nagyon jó, hogy sok a fiatal a csapatban, akik ismerik a kortársaik ízlésvilágát, zenei érdeklődését, és mindezt a koncepcióban is hasznosítják. Miután pedig itt, a házban belül vannak az irodáink, így gyakorta járunk mi is ki a

közönség által is látogatott büfébe, és ilyenkor a látogatók sokszor szólítanak meg minket, jönnek oda hozzám is beszélgetni, s a legtöbbször gratulálnak az épülethez, a programokhoz.

– *Pedig ez kevésbé jellemző a hazai közönségre...*

– Úgy vélem, ez a helyszín hatása. Hiszen egy hely is megváltoztathatja az embereket. Akik máshol nem mernének odajönni, itt természetesnek veszik, hogy szoba elegyednek velem, vagy a munkatársaimmal. A Magyar Zene Háza formájának és tartalmának is alapkonceptiója az áttetszőség – a Ligetben sétálók is belátnak az épületbe, s már ettől kedvet kaphatnak ahhoz, hogy be is jöjjenek. Ez nem szentély, hanem egy szórakoztató pavilon, amely sokkal rugalmasabb találkozásokra ad alkalmat, hiszen akad itt zenés játszótér, étterem, sörkert, szabadtéri pódium, amely szintén felkelti az erre járók figyelmét. A Ligetben az emberek élnek az életüket, és nemcsak egy-egy előadás miatt jönnek, hanem az itteni életérzésért. Ahogy meglátják az épületet, szívesen nézik meg közelebbről is a Zene Házát, s ettől kedvet kapnak ahhoz is, hogy behallgassanak a programba, lemenjenek a kiállítások terébe. Aztán sokszor meglepődve tapasztalják, hogy általában már a kiállításra is elfogytak előre a belépők... Viszont így megisznak egy kávét vagy üdítőt, s legközelebb már tervezetten, előreváltott jegyekkel érkeznek. Van már törzsközönségünk, de mindig akadnak újabb és újabb arcok. Sok az ismeretterjesztő sorozatunk, kedvelt a Hangadó, a legnépszerűbbek közé tartozik az Operabeavató, ami nem sajátunk, de teljesen abban a szellemben fogant, mint ami a Magyar Zene Háza fő irányvonala. A legutóbbi Bánk bán-sorozat mindegyik estje telt házas volt.

– *Említette már korábban is, hogy minden fellépőjüktől azt kéri, olyan produkciókat hozzanak, amelyek illenek a Zene Háza stílusához.*

– Sokan jelentkeznek, s bár a klasszikus zenészek – akiknek megvannak a maguk kiváló helyszíneik – az elején kissé szkeptikusak voltak a téren, hogy jó-e az akusztika, most már tudják, hogy itt is kiválóan szólnak a Beethoven- vagy Brahms-szonáták. Viszik is a hírért... A zenekarok is gyakori vendégek nálunk, a Rádiózenekar visszatérő fellépőnk, legutóbb pedig az Orfeo Zenekar

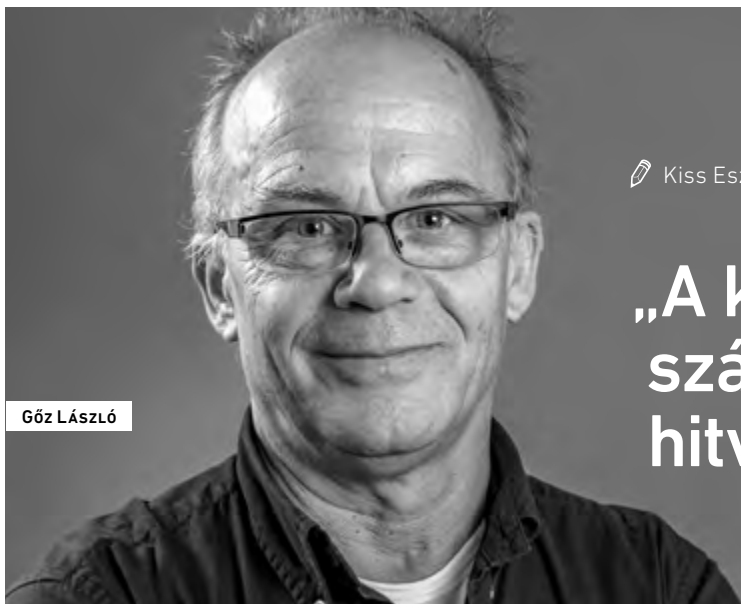
adott elő egy szép Haydn-programot; az estnek magam voltam a házigazdája, Vashegyi Györggyel. Megfordultak már nálunk a MÁV Szimfonikusok, jön a Duna Zenekar... S valóban mindenki izgalmas programokkal jelentkezik, hoznak ifjúsági műsorokat, nekünk pedig mindig az az első a kérésünk, hogy az adott produkció 'zeneházas' legyen, azaz szórakoztató és ismeretterjesztő egyben. Hiszen a klasszikus zenével is új közönséget kell elérni, megszólítani a fiatalokat, és ehhez kapóra jön az itteni koncepció. Nálunk minden elsődlegesen a zenei ismeretterjesztést szolgálja, az összes korosztálynak igyekszünk programot kínálni. Emellett számos különlegesség is megtalálható a programunkban, ezek közé tartozik Várdai István kuratori hétvégéje, amelyen nemcsak kurzust adott, hanem bemutatta egyéniségének sokszínűségét. Az is kiderült, hogy fiatalokat mentorál, szenvedélye a tehetséggondozás, van egy hangszerfejlesztési projektje is, amelyen

évek óta dolgozik. Egy ilyen hétvégére érkezik majd jövő tavasszal Simon Izabella és Várjon Dénes is. De említettem erős kapcsolatunkat a Fesztivál Akadémiával is. Büszkék vagyunk a városokat bemutató sorozatunkra, amely során a város egy hétvégére birtokba veszi a Zene Házát, és egy kis fesztivállal mutatkozik be. Júniusban Székesfehérvár lesz a vendégünk, őszre Pécsen szeretnénk fogadni. Új fesztivált is indítunk, amelyen távoli kultúrákból kapnak ízelítőt az érdeklődők, mindenféle műfajnak otthont adunk, nyáron például latin-amerikai vendégeink lesznek és hosszan sorolhatnám még a különleges fellépőket, produkciókat sorát.

– *Gondolom, kevesebb a nap a naptárunkban, mint ahányan szeretnének fellépni...*

– Igen, nagyon nagy az érdeklődés, aminek rendkívül örülünk. De főként az ötleteknek és annak, hogy mostanra már szinte mindenki tudja, nálunk egy programötlet ugyanolyan fontos, mint az előadás színvonala. Az az esszencia, ami élményt nyújt, magával ragadja a közönséget. A mai világban ugyanis ez a zene túlélésének záloga. Magasztosabban fogalmazva: ez a jövő. Nem lehet a régi formákban mindig ugyanazt mondogatni, mert akkor elveszítjük az érdeklődést. Új utakat keresve kell megszólítani a publikumot. Fiatalt és idősebbet egyaránt. Sokszor mondtam már régebben is: lehet, hogy egy fecske nem is csinál nyarat, de tavaszt talán igen... ■

GŐZ LÁSZLÓ

Kiss Eszter Veronika

„A kortárs zene számunkra hitvallás”

FOTÓ: HROTKO-BALINT

Száz éve született Ligeti György, a 20. század második felének egyik legjelentősebb zenei újítója. Az erdélyi származású, 2006-ban elhunyt zeneszerző világszerte ünnepelt centenáriumának szálai a Budapest Music Centerben futottak össze május 22. és 28. között: nemzetközi világsztárok és a hazai kortárs zenei élet meghatározó előadói és szerzői világították meg a sokszínű életművet. Gőz Lászlóval, a BMC igazgatójával a „Ligeti 100” centenáriumi rendezvénysorozat kapcsán beszélgettünk a hazai kortárs zenei koncerteletről. A művek nehézségi szintje determinálja az előadásokat – mondta lapunknak Gőz László, aki elsősorban ebben látja az okát annak, hogy Ligeti modern, nagyobb művei kevésbé játszottak Magyarországon.

– *Liszt és Bartók után Ligeti a következő nemzetközileg is elismert magyar zeneszerző. Itthon viszont kevésbé ismertek a művei.*

– Ligeti teljes életműve méltó helyet foglal el a világ nemzetközi zenei életében, ami azt jelenti, hogy Liszt és Bartók után a legtöbbet műsoron lévő magyar zeneszerző. Nyilván hármuk közül Liszt vezeti a ranglistát, bár ez nem verseny, csak a száraz tényekhez tartozik. Az idei Ligeti 100 viszont nagyon különleges év, a centenárium miatt kiemelten szerepelnek a művei a koncerteken.

– *Hogyan és miként jelennek meg a Ligeti-művek a magyar zenei életben?*

– A korai Ligeti-művek évről-évre megfordulnak a hazai koncertéletben is. Ezek azok a művek, amelyeket Ligeti még itt Magyarországon írt, és bár sokat megőrzött a zenei hagyományból, ezek a darabok nem a Bartók utáni zeneszerzési gondolkozásmódot hordozzák magukban, hanem a szerző már akkor új utakra lép velük. Igazi gyöngyszemek. Ilyen például a Concert Romanesc, ami a legjátszottabb Ligeti-mű Magyarországon. Ennek oka az, hogy egyrészt egy elképesztően gyönyörű darab, másrészt az előadása a zenekaroknak nem okoz olyan nagy fejfájást, mint például a nagyzenekari művek, mondjuk a Requiem megszólaltatása, ami már nagyon komoly zenekari és karmesteri feladat. Ez is szempont. A zongoradarabok általában technikailag is kihívást jelentenek, ilyen a Zongoraverseny is. A művek nehézségi

szintje determinálja az előadásokat. Ez egyrészt igaz az előadókra, másrészt a közönségre is, és ez a másik ok, amiért inkább a korai műveit találjuk meg a magyar koncertéletben. Ligeti úgynevezett modern művei, amelyeket az ország elhagyása után írt – ide tartoznak a nagyobb zenekari művei – a hallgatóság számára is nehezebben emészthetőek. A koncertek szervezésénél pedig ezt is figyelembe kell venni, hiába gondoljuk mi zenészek úgy, hogy Ligeti klasszikus szerző, tekintettel kell lenni a közönségre is.

– *A BMC viszont kiemelten foglalkozik a Ligeti-életművel.*

– Igen, de mindjárt egy BMC-n kívüli példát is szeretnék mondani. A Művészetek Palotájának azóta már elhunyt igazgatója, Kiss Imre fogadott be egy sorozatot, Rácz Zoltán elképzelését, amelynek keretében közel tíz éven keresztül minden egyes évben egy másik nagy Ligeti-mű elhangzott májusban, a születésnapja környékén. Összességében azt gondolom tehát, hogy Magyarországon az ország és a hangversenylátogatók arányaihoz képest azért nem mondhatjuk, hogy vésszesen keveset játszanának Ligetit. Összehasonlítva más 20. századi jelentős magyar szerzőkkel, például Szervánszky Endrével vagy Szőllősy Andrással azt kell mondjam, hogy az ő műveik hasonló arányban játszottak vagy éppen nem játszottak. A Ligeti 100 a centenáriumi év miatt nyilván kiemelkedő ebből a szempontból, összeszámoltuk, összesen több mint hatvan Ligeti-koncert volt vagy lesz még ebben az évben.

– Egy interjúban úgy fogalmazott: „azért dolgozunk, hogy a 20. század kortárs zeneszerzői a huszonegyedik század klasszikusaivá váljanak. Hogyan lehet ezt elérni?

– Bartókot 20. századi zeneszerzőnek nevezzük. Az ő zongorára írt sorozata, a Mikrokozmosz alapvetően meghatározza a zongoraoktatást, fogalmazhatunk úgy is, hogy annak a mindennapos, elmaradhatatlan része. A Mikrokozmosz köteteiben található darabok nem nagy tudást igénylő művek, de már zenei előadásra alkalmas darabok, amelyekkel minden zongorát tanuló fiatal találkozhat. Ez nem kis létszám, hiszen Magyarországon a legtöbben zongorázni tanulnak. A Mikrokozmosznak szerves folytatása Kurtág György Játékok sorozata, amely immár kilenc kötetet tesz ki. A zongoratanároknál és a zongorázni tanulóknál tehát a 20. századi és kortárs zene megismerésének folyamata szépen működik, és különösképpen nem is aggódom miatta. A kortárs zene nagyközönséggel való megszerettetése éppen folyamatban van, és ebben mi is fontos szerepet játszunk. A BMC-nek ez az arculatához tartozik, valójában a mi koncertjeink nagy része a kortárs művészetet szolgálja. Nem tudok látványos, óriási számokat mondani, hiszen a mi nagytermünk eleve csak háromszáz fős és nem mondhatom azt sem, hogy minden alkalommal telt ház van. Ugyanakkor kialakult egy állandó közönségünk, amely ideszokott, szereti követni és meghallgatni a kísérleteket, és rajtunk kívül is számos olyan projekt van, ahol kortárs zenei koncertsorozatokkal lehet találkozni. Budapesten több helyen is van erre lehetőség, vidéken sajnos kevésbé. A kortárs zene számunkra egy hitvallás, mi ezt felvállaltuk, alkalmasak is vagyunk erre, és természetesen büszkéek arra, hogy rengeteg előadás, ösbemutató fűződik a nevünkhöz. Nyugat-Európában nagyon sok jó példa van arra, hogy a kortárs zenei koncerteken éppen az érdekesség, a különlegesség, a kísérletezgetés, az új hangzások keresése okán rendkívül népszerű a kortárs zene. A világot megváltani talán nem tudjuk, de meg akarjuk, és mindent megteszünk érte.

– A Ligeti 100 kapcsán egy részlet is elhangzott a *Le grand macabre* című operából, az felkerült a Facebookra is és többen megosztották. A kommentekből látszott, mennyire őszintén csodálkoztak rá olyanok, akik korábban el sem tudták képzelni, hogy valaha ilyesmibe belehallgatnak. Mit lehet tenni, hogy ezek az első találkozások a kortárs zenével egyáltalán létrejöjjenek?

– Tulajdonképpen meg is mondta a választ, valahogy létre kell hozni ezt az első találkozást. Itt van egy konkrét eset, elhangzott ez a bizonyos húsz perces kis részlet magából az operából kiemelve, koncertszerűen, de látványosan, kikerült az internetre, megismerték, megszerették, megosztották, és ezek után joggal reménykedhetünk, hogy ha legközelebb előadják,

akkor a most tetszésüket kifejezők közül többen élőben is kíváncsiak lesznek rá. A megoldás, hogy ezeket a darabokat játszani kell, és segíteni a zenészeket abban, hogy minél többet és minél többször előadjanak ezek közül. Azok az együttesek, amelyek kortárs zenét játszanak, általában nem ebből élnek, hiszen ez a piac nem tartaná el őket. Ha fölfedezi a kulturális kormányzat, hogy napjaink zenéje ugyanolyan fontos, mint a régebbi korok zenéje, és ennek súlyt, illetve az ezzel foglalkozó együtteseknek – mint az UMZE vagy a Ligeti Ensemble – támogatást is ad, hogy ne projekt-alapon, hanem mindennapos munkával készülhessenek a koncertjeikre, az nagyon sokat számít majd. Ugyanakkor, hogy ne csak magunkról beszéljek, megemlíthetném a Bartók Tavasz vagy a Liszt Ünnepek szerkesztését, úgy gondolom, a Művészetek Palotája is nagyon sokat tesz azért, hogy a kortárs zene eljusson a közönséghez. A Magyar Zene Házát is kiemelhetném, ahol lényegében 360 fokban fedik le a teljes zenei palettát, beleértve a kortárs zenét. A Zeneakadémián is szerephez jut a kortárs zene, nemcsak a szélesebb nyilvánosságnak szóló eseményeken, de a hallgatói koncerteken, diploma hangversenyeken is. Ezzel együtt lényegében négy állandó koncerthelyszíne van a kortárs szerzőknek itt a fővárosban. A művek közönséggel való megszerettetése egy külön történet, persze, de azon mindig folyamatosan dolgozni kell.

– Milyen Ligeti-programok várhatóak a továbbiakban a centenárium jegyében?

– A BMC-ben ennyire sűrített program, mint a májusi fesztivál már nem lesz, és mi is visszaállunk az éves működésre, de Ligeti-művek még elhangzanak az idén. Szerencsére vidéken is lesznek koncertek, sok zenekar tűzött műsorra Ligetitől zenekari darabot. A Zenetudományi Intézetben egy különösen jelentős kiállítás nyílt a Várban, amelynek segítségével egészen más oldaláról is meg lehet ismerni a szerzőt. A Szimfonikus költeménynek, a *Poème symphonique* című 100 metronómra írt Ligeti-darabnak készült egy egészen különleges előadása, amihez nekünk is közünk van, hiszen itt a BMC-ben vettük fel, ezt a Magyar Zene Háza Zenedómjában lehet megnézni az év végéig, mint egy múzeumi tárgyat. A győri Széchenyi egyetemen is látható egy kiállítás, a Művészetek Palotájában pedig most 22-én a Concerto Budapest a Requiemet játssza Vajda Gergely vezényletével, ez az a koncert, ami Eötvös Péter betegsége miatt korábban elmaradt. Számunkra különleges öröm és nagy megtiszteltetés, hogy a BMC egyik utcáját, az Imre utcát átneveztük Ligeti György utcának, amely így szimbolikusan hozzánk tartozik, ráadásul Kurtág György, Ligeti legjobb barátja mondta a beszédet, amely mindenkinek megdobogtatta a szívét. Olyan beszéd volt, amit minden zenésznek hallania, olvasnia kellene. ■

PEARLE Konferencia - Oslo

Május elején tartotta 65. konferenciáját a PEARLE – Live Performance Europe, az európai előadó-művészeti szövetségek ernyőszervezete.

Lendvai
György

AZ ÚJ OSLÓI OPERAHÁZ

Az első napon a zenekari szövetségek képviselői tanácskoztak.

Ismét előkerült a pernambuk fából készült vonók ügye. A pernambuk fa, ami csak Brazíliában nő, 2007-ben felkerült a veszélyeztetett fajok listájára, korlátozták a kitermelését, és megtiltották a kivitelét. Azonban hamarosan elkezdődött az illegális kereskedelem a kitermelők és a vonókészítők között. Innentől kezdve az ilyen vonókkal való utazás hasonló problémákat vetett fel, mint az elefántcsont kárpás vonókkal való turnézás egy pár évtizeddel ezelőtt. Hosszas egyeztetés után sikerült megállapodni a brazil kormánnyal arról, hogy vonókészítés céljára külön ültetvényeket hoznak létre. Így 2023. februárjában elindulhatott az első legális szállítmány a vonókészítőkhöz.

A vonó törvényes birtoklásához szükséges procedúra pedig a következő. Egy szakértő megvizsgálja, hogy a vonó pernambuk fából készült-e. Ha igen, és tudjuk igazolni, hogy 2007 előtt készült, akkor nyugodtan lehet utazni vele, mint ahogy akkor is, ha az a mostani, igazolással ellátott forrásból származik. Ezt a vonókészítő a vásárláskor köteles igazolni a vevőnek. Egyéb esetben a vonót elkobozhatják.

Arra a kérdésemre, hogy a vámkezelések során hogy derül fény arra, hogy szükséges-e az igazolás, azaz milyen fából készült a vonó, nem kaptam választ. Kevésbé

valószínű, hogy a vámtisztviselőket erre külön kiképeznék, mint ahogy az is, hogy külön szakértőket alkalmaznak majd a határátlépéskor.

Mindenesetre elmondhatjuk, hogy ezekkel a lépésekkel tettünk valamit a fenntartható fejlődésért, hiszen megújuló alapanyagot használunk, és illegális kereskedelmének megszüntetésével hozzájárultunk egy veszélyeztetett faj megmentéséhez.

A svájci zenekarok szövetségének elnöke egy érdekes problémára hívta fel a figyelmet. Kutatások kimutatták ugyanis, hogy a magzat fejlődésére károsan hat, ha a leendő kismamát 85 db-nél nagyobb zajterhelés éri. Ezt azonban már egy hegedűs gyakorlása is meghaladja. Így abban a pillanatban, ha kiderül a terhesség, meg kell szakítani a munkát, és szülési szabadságra kell menni. Ráadásul azt írja elő a jogszabály, hogy ez a terhesség 1. napjától érvényes. Ugyanakkor a kismamák állítják, hogy határozottan azt érzik, hogy a magzat szereti, ha zenélnek, és nem akarnak szabadságra menni, ezért nem jelentik be a terhességet. A munkáltató pedig a személyiségi jogok miatt nem kérdezheti meg, hogy várandós-e, még akkor sem, ha ez szemmel látható.

A magzatok hasonló védelme Németországban is megvan, ott azonban elég tájékoztatni a női munkavállalókat, akik eldönthetik, hogy élnek-e a szabadságra menés lehetőségével vagy sem.

Ennek kapcsán jött szóba a közönség zajvédelme is Svájcban. Ha az átlagnál hangosabb zenemű kerül előadásra, figyelmeztetni kell a közönséget. Van olyan zenekar, amelyik a műsorfüzetben 1-től 4-ig terjedő, és különböző színekkel jelzett skálán hívja fel a figyelmet egy-egy darab hangosságára.

A második napon a norvég kulturális miniszter, Anette Trettebergstuen tartott előadást. Elmondta, legfőbb célja az, hogy a kultúra mindenkire eljusson (kulturális alapellátás). Nehéz időkben a kultúra felértékelődik, ezért növelik az erre szánt kiadásokat. Ezek kompenzálják az infláció (6,5%) miatt megnövekedett árakat is. A szektort érintő jogszabályok meghozatalakor mindig egyeztetnek a munkavállalók érdekképviselőivel, illetve a munkáltatókkal. Amennyiben szükséges, megkérdezik az illetékes civil szervezeteket is. Így aztán nincs „meglepetés” törvény, csak olyan javaslat kerül a parlament elé, ami már átment ezeken az egyeztetéseken. Cél az, hogy egy fenntartható szektort hozzanak létre, együttműködve az intézményekkel és szervezetekkel: együtt tanulni és együtt cselekedni, amihez az egységet a tárcának kell megteremteni.

Új előadó-művészeti ág csatlakozott a PEARLE-höz, a mesemondók. Az Federation for European Storytelling (FEST) 99 tagot számlál 28 országból, köztük Magyarországból is. Norvégia nagyon gazdag népmese állománnyal rendelkezik, sok olyan mese van, amit mindenki ismer. Fesztiválokat rendeznek, az iskolai oktatásban is jelen vannak. Úgy érzik, a népmese minden más művészeti ágnál jobban erősíti az identitást.

Többen panaszkodtak arra, hogy a közönség egyre kevésbé tudja, hogyan kell viselkedni a koncerttermekben. Nemcsak a tételek között tapsolnak, hanem úgy viselkednek, mint egy moziban, esznek, isznak előadás közben, a telefont nyomkodják. Előfordult, hogy ifjúsági előadás során a tanár elkezdett a laptopján dolgozni. Amikor rászóltak, közölte, hogy neki most munkaideje van, és ez a munkájához tartozik. A telefonok is rendszeresen megszólalnak, nem szólva a cukorkás papírok zörgéséről. Van, ahol a műsorfüzetben igyekeznek figyelmeztetni a hallgatóságot, van, ahol bemozdítják. Egy angol zenekar rajzfilmet készített a helyes viselkedés szabályiról, és ezt lejátsszák a koncertek előtt.

Szó volt még a zenész utánpótlásról, arról, hogy közelebb kell hozni a felsőoktatást és a szakmát, valamint a gender egyenlőségről is. A szakemberhiány a technikai munkatársakat illetően továbbra is fennáll a COVID óta. A munkavégzés formáiról, a freelancerek státuszáról eltérő nézetek vannak a különböző országokban. Norvégiában például külön iroda létesült a szabadúszók számára, akik regisztrálhatnak, és az iroda számára folyósított állami támogatásból rendszeres TB-t fizetnek

nekik, folyamatos nyugdíjjogosultságot, és fizetést kapnak arra az időre, amikor épp nincs munkájuk. Az a nézet ugyanis, hogy a zenésznek, táncosnak akkor is gyakorolni kell, ha nincs fellépése, azaz folyamatosan dolgozik.

ANETTE TRETTEBERGSTUEN

A fenntarthatóság továbbra is kiemelt szerepet játszik. Ugyanakkor több angol színház, amelyik lemérte a CO₂ lábnyomát, arra a következtetésre jutott, hogy több mint 95%-ban az előadásokra autóval járó közönség a felelős a színház által okozott karbonlábnyomért.

Az UNESCO égisze alatt működő State of Artistic Freedom nevű szervezet vezetője felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy napjainkban a világ lakosságának 70%-a, 5,4 milliárd ember él diktatúrákban. Ezekben az országokban sérül a művészek szabadsága, rendszerek a letartóztatások, feketelisták, cenzúra működik, és egy rapport kivégeztek a politikai tartalmú dalai miatt. A szervezet által 2022-ben vizsgált 10 ország: Kína, Kuba, Egyiptom, Irán, Mianmar, Nigéria, Oroszország, Thaiföld, Törökország és Ukrajna.

Az ülést lezáró plenáris értekezleten megválasztották a PEARLE új elnökét, Sebastien Justine-t, a francia színházak és zenekarok képviselőjét, egyben megköszönték a leköszönő norvég elnök Morten Gjeltent eddigi munkáját. ■

 Sin Bettina

Fiatal tehetségek – Karasszon Eszter

„Minden nap örömmel ülök le a hangszerem mellé”

– *Zenész családba születél. Természetes volt, hogy te is ezt a pályát választod?*

– Édesapám orgonaművész, egyházzenesész, édesanyám oboaművész, tanár volt. Négyen vagyunk testvérek, és bár mindhárom bátyám tanult zenét, a legkisebb és én lettünk csellisták. Dénes nálam tíz évvel idősebb, így már az anyaméhben hallhattam gyakorolni. De tisztán emlékszem a napra, mikor beleszerettem a hangszerbe! Anyukámmal elkísértük a bátyámat egy országos versenyre. Azt az ígéretet kaptam, hogy ha csendben tudok maradni délután, kapok egy ajándékot. A versenyen aztán meg sem mukkan- tam, mert tátva maradt a szám, hogy a csellón mennyi mindent lehet csinálni! A végén odamentem Bánfalvi Kati nénihez, aki a testvéreimet tanította, hogy én is szeretnék egy csellót. Így indult. Játékként. Mert akkor játék volt nekem a zene. Kedves emlék, hogy a húrokat Áginak, Dénesnek, Gézának és Cézárnak neveztük.

– *Kik voltak a legfontosabb tanítói?*

– Szülővárosomban, Debrecenben Bánfalvi Kati nénivel tanultam az általános iskola végéig, majd a Kodály Iskolába jártam Kecskemétre, ahol Agócs Márta volt a mesterem. 2016-ban kitüntetéssel, Onczay Csaba osztályában diplomáztam a Zeneakadémián.

Ugyanitt Wagner Rita pótanyám és tanárom volt, vele a zenén túl is mindent meg lehetett beszélni, leveleztünk hosszú éveken át. Másfél éve halt meg, és nagyon hiányzik. Ő mindenkinek a tanítója volt. Örömeiben visított, ha egy megálmodott hang megszólalt, ha sikerült valami egy tanítványának. Ők voltak a legfontosabb tanítóim, de nagyon szerencsés vagyok, mert főleg a zeneakadémiai éveim alatt volt lehetőségem rengeteg külföldi kurzuson részt venni. Az egyik legmeghatározóbb az volt, amikor ösztöndíjjal mentem az Egyesült Államokba, Bloomingtonba, ahol Starker Jánosnak is játszhattam.

– *A róla elnevezett gordonkaversenyen több alkalommal is sikeresen szerepeltél. A megmérettetés fontos része a szakmai fejlődésnek?*

– Nem vagyok versenyorientált, de zenészként nem lehet kikerülni ezt a kihívást. A tanulmányi versenyek fontos mérőkövei a fejlődésnek, többek között megtanítanak a határidők betartására. Azonban aki elég elhivatott, egy idő után saját magának jelöli ki a célokat. Szóval nem a versenyek érdekelnek, hanem a zene maga. De hálás vagyok minden részvételért, mert mindegyik olyan oldalamat erősítette meg, amellyel másképp nem foglalkoztam volna.

– *Sokat utaztál a zenének köszönhetően?*

– Sok helyen jártam Ázsiában, Európában. A Liszt Intézet által több helyre eljutottam: Bécsbe, Bukarestbe, Prágába, Párizsba, Brüsszelbe, New Yorkba. Szívesen felfedezem a városokat a koncertek közben. Jó társaságban szívesen jártam be Kína, Korea vagy éppen Thaiföld piacait, és így bátrabban kóstoltam meg a helyi ételeket. Egy kedves zongorista partneremmel, Llorencel fél Spanyolországot végig turnéztuk. A kislányom születése óta kevesebbet utazom, de vele is voltam már Olaszországban, Belgiumban, Romániában.

– *Hogyan szeretsz zenélni? Magányos farkas vagy csapatjátékos vagy?*

– Minden formációnak megvan a maga varázsa. Nagyon hálás vagyok, mert mindet gyakorolhatom is. Idén januárban például a szülővárosomban játszottam Elgar csellóversenyét, ami meghatározó élmény volt számomra. Sokféle kamaraprodukciókban is részt veszek, és tizedik éve vagyok a Concerto Budapest tagja. Számomra akárhányan vagyunk a színpadon, az kamarazene. Fantasztikus, mikor ketten-hárman dolgozunk össze, figyelve minden rezdülésre, és az is, mikor százan lélegzünk egyszerre. Minden jó koncert tartogathat felejthetetlen élményeket. Nemrég Sopronban játszottam a Ligneum Botanikus Kertben a Madarak és fák napján, Szalai Évával. Miközben játszottunk, egy őzike elsétált mellettünk és egy darabig az üvegfal mellett ácsorgott. Minden napomat igyekszem úgy élni, hogy jelen legyek a pillanatban. Olykor körbenézek egy-egy koncert közben a zenésztársaimon, látom, ahogy mindenki koncentrálni, ez nagyon felemelő. Néhány éve vendégszereplőként játszhattam Iveta Apkalna orgonaművész koncertjén, a Zeneakadémián. Ott és akkor nagyon izgultam a kulisszák mögött, ő kijött értem, s szinte beleemelt a helyzetbe. Megjelent, csak mosolygott, megsimogatott, bementünk és zenéltünk együtt.

– *Ezek szerint tudsz stresszelni is?*

– Elég gyakran! Van egy tervem, elképzelésem, hogyan szeretnék eljátszani egy adott darabot. Aztán a gyakorlással elmennek hetek, hónapok. Izgalmas utazás gondolkodni a technikai és zenei megoldásokon. Természetesen ez nem csupán móka, hanem persze néha dühös vagyok magamra, ha sok próbálkozás után sem tudok valamit eljátszani. Külön izgulok akkor, ha másokkal együttműködve kell dolgozni, mert akkor még jobban érzem a felelősség súlyát. Meg kell békélni azzal a gondolattal, hogy a zenében nincsen olyan pont, amikor azt mondhatjuk, hogy készen vagyunk. A közönségemnek nem mondhatom, hogy sajnálom, ma ez nem megy, de tessék elképzelni, hogy

pár hete egy másik helyen, másik koncerten jól ment. Minden nap újra kell kezdeni. Ez nem egy olyan szakma, hogy van egy diplomám és kész vagyok, hátradőlhetek. Mindent gyakorolni kell, minden alkalommal meg kell próbálni magasabbra építkezni. Ez lenne az idea.

– *Milyen darabálmaid vannak?*

– Rengeteg zenemű és megszólaltatásra váró hangszín vár még rám. Mostanában sok régi felvételt felteszek. Amikor például Pablo Casals felvételeit hallgatom sorban, azok nagyon megérintenek. Mély, emberi, minden benne van. Az egész élete. Ahogy telnek a napjai, úgy színesedik. A magam szerény módján ilyesmit szeretnék megélni én is. Egy gyakorlás nem csak a hangokról szól, hanem a zeneszerző és önmagam megértéséről is. Egész életemben keresem a zene-művek üzenetét. S ha megtalálom, sikerül-e továbbadnom a közönségnek? Vajon helyes utat találtam? Mit értenek meg belőle az emberek? Ezek a nagy kérdések. Remélem, hogy jó felé haladok, de ez majd sok-sok év múlva lesz látható. A bizalmasaim visszajelzésére hallgatok a fejlődésemet illetően.

– *Hogyan kapcsolódsz ki?*

– Bár közhelyesen hangzik, nekem a gyakorlás kikapcsolódás a hétköznapiakból. Bezárom az ajtót és csak ketten maradunk. Rosszul érzem magam, ha nem csellózhatok egy napot. De bevallom, hogy mostanában a csend mindennél jobban esik. Csak ülni a Balatonparton és nézni a vizet. Ami monoton, kikapcsol a gondolkodásból, az feltölt. De az igazság az, hogy most két éves kislányom szabja meg az egyéb programokat, szeretünk például nagyokat sétálni, játszani.

– *A doktori disszertációdát Dmitrij Sosztakovics 1. csellóversenyéből írtad. Miért őt választottad?*

– Sosztakovics mindkét gordonkaversenyéről írtam a doktori dolgozatomban. Vonz Sosztakovics zenéjének mélysége, komor vagy épp groteszk világa és mérhetetlen őszintesége. Mintha a szívárvány minden színében pompázna, minden emberi érzelmet magába sűrítve. Elsősorban a lelkülete miatt választottam. Sokszor jut eszembe, hogy milyen lenne Sosztakovics-csal vagy éppen Rosztropovicccsal leülni egy asztalhoz. Szomorúság fog el, hogy nem tudtam vele beszélgetni.

– *Mit kérdeznél?*

– Hogy volt pontosan, amikor kitalálták a kaden-ciát? Igazak-e a róla szóló legendák, amiket olvashattam? Milyen érzés volt a csellóversenyeket először kézbe venni?

– Vele már nem találkozhatasz, de milyen kortárs zenészek inspirálnak?

– Nem szeretnék senkit kihagyni, ezért inkább elmesélek egy meghatározó történetet. Spanyolországban, Santanderben voltam egy nyári akadémián, ahol Frans Helmerson professzorral dolgozhattam több héten keresztül. Sokat beszélgettünk órák után például ebéd helyett, és egy nap megosztottam vele a félelmeim arról, hogy elkéstem azzal, hogy igazi művész váljon belőlem. 26 évesen úgy gondoltam, már készen kellene lennem. Erre megnyugtatót, hogy élete legfontosabb kurzusán 32 éves korában járt, melyet Msztyiszlav Rosztropovics tartott. S akkor úgy érezte, minden megváltozott, amit a csellózásról addig gondolt. Minden nap igyekszem ezzel a nyitottsággal ébredni, hátha most hallom meg azt a fontos dolgot, amely az egész életemet meghatározza majd.

– Ha a cselló feleség lenne, ki lenne a férje?

– Még nem talákoztam olyan hangszerral, amivel a cselló ne szólt volna jól. Mindenhez tud idomulni. Mindig is azt mondogattam, hogy nagyon emberi hangja van, mint egy tenor férfinak. Aztán a sors úgy hozta, hogy feleségül mentem egy tenor operaénekeshez. Sosem gondoltam volna! Egészen furcsán ismertük meg egymást, de ezt is a hangszeremnek köszönhetem, hiszen egy szólókoncert kapcsán voltam Brüsszelben. Egy aluljáróban talákoztunk. Segített jegyet venni az automatából, és nagyon kedvesen próbált érdeklődni rólam. Később megtalált az interneten, majd találkozni szeretett volna velem. De csak évekkel később jött össze a találkozás, majd nálam is ragadt hamar, mert kitört a koronavírus járvány.

– Gyönyörű játékod mellett igyekszel más módon is megsergetetni az emberekkel a klasszikus zenét?

– Hatodik éve vezetek egy sorozatot a Református Közéleti Alapítvány szervezésében. Ezek beszélgetések és zenélések, melyeknek célja közelebb vinni az emberekhez a komolyzenét és a zenészeket. Hogy kialakuljon egy párbeszéd. Hangszercsoportot, együttes fajtákat mutatok be a közönségnek. Emellett szívesen foglalkozom azokkal, akik engem megkeresnek. Igyekszem a lehető legjobb tanáccsal ellátni őket a csellózással kapcsolatban.

– Hogy látod a komolyzene helyzetét Magyarországon? Mennyire nyitottak az emberek?

– Kivételezett helyzetben vagyunk, megépült a Magyar Zene Háza, ott a MŰPA, a Zeneakadémia, színvonalas koncerttermekben játszhatunk. Néző legyen a talpán, aki képes mindenhol ott lenni. A járvány óta nincs annyi teltház, mint régen, nehezebb megszólítani az embereket. A mikro-közösségek nagyon fontosak, a zenebarát társaságok, akik egymást biztatják a koncertek látogatására.

FOTÓ: BAZÁNTH IVOLA

– Javasolnád a zenei pályát a mai fiataloknak?

– Nekem a szüleim azt tanították, hogy a komoly munkának mindig megvan az eredménye. Ha egy életen át örömmel tudunk leülni a hangszerünk mellé, és el tudjuk viselni olykor a szabad esték és az ünnepek hiányát, ha elég elhivatottak vagyunk, akkor a zenei pályán a helyünk. És persze a tehetség professzionális szinten nélkülözhetetlen. Zenésznek lenni egy életforma.

– Számodra ki a tehetséges?

– A tehetséget odafentről kapjuk. Ami a zenész feladata, hogy úgy kontrollálja játékát, hogy közben felszabadítja a gyermeki énjét. Igazán tehetséges az, akinek a zenéjéből sugárzik a lelke. S mindeközben szerény és alázatos marad. ■

Egy vidéki kúria zenekarától a M. Kir. Kúria bírójáig: a Végh család a magyar zenekultúrában (1. rész)

Gombos László

A verebi Végh család tagjai másfél évszázadon át fontos szerepet játszottak a hazai zenekultúra alakításában. A vidéken, családi és baráti körben zajlott kamarazenei, zenekari és operaelőadások nyomai azonban jórészt a feledés homályába veszttek, a család egyik legjelesebb tagja, a Zeneakadémia alelnöki posztját betöltő Végh János munkássága pedig jórészt azért ismeretlen a nagyközönség előtt, mivel Liszt Ferenc barátjaként és támaszaként ő maga kívánt a háttérben maradni. Szerencsére az utóbbi évtizedekben egyre több figyelem fordult a nagymúltú família irányába, erről a tanulmányok, hangfelvételek, megemlékezések, koncertek és előadások egész sora tanúskodik.

A VEREBI VÉGH-KASTÉLY 1910-BEN

„A múltat tiszteld a jelenben s tartsd a jövőnek”

Vörösmarty „Emléksorok” című versével összecseng Babits egyik esszéjének megfogalmazása is: „Múlt nélkül nincs jövő, s mennél gazdagabb a múltad, annál több fonálon kapaszkodhatsz a jövőbe.” A verebi Végh család és környezete gazdag örökségének megőrzésében, feltárásában és új életre keltésében többek között Végh Gyula és Péter, Major Ervin, Legány Dezső, Vavrincz Veronika, Bárdos Kornél, Eckhardt Mária, Dakó Péter, Vitek Gábor, Sas Ágnes, Farkas Zoltán, Domokos Zsuzsanna, Liphtay Endre, Szabó Balázs és legújabbán Szabó Ferenc János szerzett fontos érdemeket.¹ Munkájuk eredményeképpen szárnyra kaphat a képzeletünk, hogy

egy-egy pillanatra átéldessük a 19. századi verebi nemesi kúria, valamint a székesfehérvári és fővárosi paloták zeneszerzőjének hangulatát, a hivatásos és amatőr muzsikások produkcióit, a szárnyait bontogató, majd rövidesen világhírűvé váló Zeneakadémia hősies indulását, és mindenekelőtt az idős nagymester, Liszt Ferenc mindennapjainak világát.

Nemesi kúria Vereben

A köznemesi Végh család birtokainak nagyobb részét 1775-ben kapta Mária Teréziától: az uralkodó nemzetközi nyomásra 1773-ban feloszlatta a jezsuita rendet, vagyonát lefoglalta, és hűséges emberei között osztotta szét, pontosabban felkínálta kedvezményes megvásárlásra. A Fejér megyei Vereb községet övező földeket 1775. december 9-i adománylevelében ruházta át Végh (I.) Ignácra (1723–1785), akinek családjá ettől kezdve a verebi előnevet viselte. Végh még májusban szerzett nemesi igazolólevelet Székesfehérváron, majd jelentős hitelt vett fel Pozsonyban az adásvételhez. A família – szemben a több helyütt megjelenő véleménnyel – nem ekkor került erre a csodaszép dombvidékre, hiszen már a birtokszerző öccse, az országbírói tisztségig emelkedett Péter is itt született a faluban 1725-ben. Hat generáció képviselői több mint másfélszáz éven át vezették az uradalmat, mecénásként pártfogolták a kultúrát és segítették a környéken élőket. Az elsőszülöttek sorában három Ignác, két János és egy Gyula követte egymást. Az említett nemesúr fia, II. Ignác (1763–1820) zenekart szervezett, majd 1809-ben új, tágas, 25 szobás klasszicista stílusú kastélyt épített.² III. Ignác (1789–1842) országos viszonylatban is kiváló fuvolajátékos hírében állt: életének elengedhetetlen része volt a mindennapos zenélés, ahogy a 101 évet élt idősebb János (1817–1918) számára is. Utóbbi fia, ifjabb János (1845–1918) zeneszerző és bíró volt egy személyben, 1881-től 1887-ig a Zeneakadémia alelnöki tisztét töltötte be, a művészeti író Gyula (1870–1951) pedig a 1917-től 1934-ig az Iparművészeti Múzeum igazgatója volt.

1 Néhány fontosabb kiadvány a témában: Dakó Péter – Vitek Gábor: *Vereb története* (Vereb 2003); Liphtay Endre: *A verebi Végh család története* (Vereb 2009), Sas Ágnes: Főúri zenei intézmények, arisztokrata mecénások a 18. századi Magyarországon. In: *Zenetudományi dolgozatok 2001–2002* (Bp. 2002), 171–233; Sas Ágnes – Farkas Zoltán: *Fusz János* (Magyar zeneszerzők 28, szerk. Berlász Melinda, Bp. 2003), Szabó Balázs: A verebi Végh-család a székesfehérvári Szent István Király Múzeumban őrzött kottagyűjteménye. In: *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 46 (Székesfehérvár 2018), 127–144; Szabó Ferenc János: *Verebi Végh János* (Magyar zeneszerzők 42, szerk. Berlász Melinda, Bp. 2022).

2 Az épület a II. világháború idején megsérült, és javítás helyett lebontották.

A család tagjai magas hivatali és politikai pozícióik (főispán, megyei főjegyző, kamarai tanácsos, országgyűlési képviselő) révén jelentős befolyásra tettek szert, és közös volt bennük a zene szeretete és művelése. Bár nem tartoztak a főnemesek közé (még kevésbé a grófok közé, amint olykor írják), a kismartoni és tatai Esterházyakhoz, a keszthelyi Festeticsekhez, a pozsonyi Batthyányi hercegprímáshoz vagy a martonvásári Brunszvikokhoz hasonlóan jelentős összegeket áldoztak a zenei intézmények és események támogatására.

Zenekar vidéken

A Végh család zenei együttese a 19. század elején az ország legkiválóbb rezidenciális zenekarai közé tartozott. Méretét tekintve a tatai 15 fős és a kétszer akkora kismartoni között helyezkedett el, és többé-kevésbé állandó jelleggel működött. Mátray Gábor 1828 és 1832 között írott munkája, *A' muzsikának közönséges története* az ország hét legjelentősebb „hangászkará” között említette a 18-20 fős verebi zenekart. Érdekes párhuzam, hogy miközben „Pompakedvelő” (Fényes) I. Miklós halála (1790) után Kismarton zeneélete fokozatosan hanyatlásnak indult (az eszterházai kastély közben el is néptelenedett, operaháza később szó szerint összedőlt), Vereb éppen ebben az időben tört előre, bár pusztán financiális okokból sem közelíthette meg azt az egyedülálló színvonalat, ami Haydn működése idején az Esterházy-udvart jellemezte. Mivel Bárdos Kornél kutatásai szerint a zenészekre vonatkozó dokumentumok, a zenészlisták és fizetési kimutatások nem maradtak fenn a székesfehérvári levéltárban, az előadók kilétét és létszámát csak közvetett adatok segítségével rekonstruálhatjuk.

A Végh család házitanítóit és zenei vezetőit (kis túlzással Kapellmeistereit) jórészt ismerjük: ők néhány állandó alkalmazottal együtt kulcsszerepet játszhattak a zenei alkalmak szervezésében. Mellettük a népes família tagjai, barátai, a szomszédos kúriák birtokosai, a környező települések tanárai, tanítói és lelkes amatőr muzsikusi Székesfehérvártól és Pákozdtól Martonvásárig és Érdig, illetve Alcsúttól és Csákvártól Velencéig és Gárdonyig egy-két órán belül lóháton vagy kocsin is elérhették Verebet, hogy szenvedélyüknek hódoljanak. Mások, a hivatásos zenetanárok és templomi zenészek vélhetően fizetésért csatlakoztak hozzájuk. A vendégek közé tartozott a rokon Csúzy-család és a martonvásári Brunszvik Ferenc gróf is, 1805-6-ban Vereben volt alkalmazásban Hübel Alajos székesfehérvári hegedű- és orgonatanár,³ illetve Mátray Gábor híradása szerint 1809-ben ugyanitt működtek az „udvari hangász, compositor, hornista és klavírista”

fivérek, Nisle János és Dávid is.⁴ Elsősorban kamaraműveket játszottak, szonátákat, kvartetteket, különféle hangszerelésű indulókat és táncokat, de nagyzenekari nyitányok és nagy együttesre komponált misék rendszeres előadásairól is vannak adataink.

A nemes hölgyek és jólnevelt polgárkisasszonyok – amennyire tudjuk – nemigen vehettek részt a zenekari előadásokban, mivel a korabeli illetnek megfelelően ők inkább énekeltek vagy billentyűs hangszereken játszottak (a kezek itt a test mellé simultak, így kevesebb figyelem jutott a ruhák alatti idomokra, mint hegedülés közben, a gamba vagy a cselló szinte erotikus átölelése pedig elképzelhetetlen volt idegen férfiak jelenlétében; mindez természetesen nem

A verebi római katolikus templom, az egyházi művek előadásának színhelye

volt érvényes a színesnőkre és a szórákoztatást hivatásszerűen űző hölgyekre). Az urak viszont gyakran tanultak vonósjátékot, közismert volt például, hogy gróf Apponyi Albert, báró Kemény János és Bethlen Farkas jól hegedült, Brunszvik Ferenc és Zmeskall Miklós kiváló csellista hírében állt. Különös, hogy az arisztokraták még a 20. század elején is mellőzték a fúvós hangszereket,

kamaraegyütteseikbe és házi zenekaraikba általában hivatásos fa- és rézfúvósokat szerződtettek. Kivétel azonban itt is akadt: a már említett Végh (III.) Ignác mellett Esterházy Pál Antal és Teleki Sámuel is fuvolázott, illetve Esterházy János oboán játszott.

Mesél a kottatár

A kúriai muzsikálás eme virágkoráról a legtöbb információt a Végh család részben fennmaradt kottatára nyújtja a számunkra. A megsárgult papírok ajánlásaiból és egyéb bejegyzéseiből a személyes kapcsolatok egész sorára lelhetünk, és a datálások is fontos tájékoztató pontot jelentenek. Ha egy muzsikusz kéziratán az évszám mellett Vereb helymegjelölés szerepel, akkor az illető abban az időben valószínűleg a Fejér megyei helységben állt alkalmazásban. De önmagában az apparátus is hű képet fest egy-egy időszak zenekaráról: a láthatóan sokszor használt, bejegyzésekkel tarkított partitúrák és

3 Bárdos Kornél:
Székesfehérvár zenéje 1688–1892 (Bp. 1993), 59.

4 Mátray Gábort idézi Szabó
Balázs i.m. 128.

szólamanyagok a zenészek létszámáról és összetételéről árulkodnak. Ha például több darabban is két fuvola, három kürt vagy éppen angolkürt szerepel, ezek játékosai bizonyára rendelkezésre álltak Vereben és környékén az adott időszakban.

Végh Gyula naplójának bejegyzésében utólag, a II. világháborút követően tekintett vissza az egykori gazdagságra, miután annak pusztulásáról nagybátyjától, Végh Endrétől értesült: *„Ő is, mint én, talán leginkább bánkodik az elpusztult «szép» és kulturális értékű tárgyak elvesztése miatt. Képek, bútorok, még empire-kályhák is tönkrementek. Amit lehetett, elhurcoltak, vagy csak egyszerűen összeűztak. A könyvtárszoba egyik faliszekrényében volt az Atyám által gondosan rendezett hangjegy-gyűjtemény, mintegy 3000 darab, sok ritka és nagyon értékes darab, például Beethoven symphoniáinak egykorú, gyönyörűen metszett partitúrái, Mozart régi, acélmetszetekkel díszített kiadása stb. Atyám [ifj. Végh János] összes szerzeményei is ott voltak, összegyűjtve, sok kéziratu hangjegy egyetlen példánya. Mindezt az oroszok kihányták a szekrényből, és a szobát WC-nek használták. Velics Mária a Vöröserdőn talált meg egy cello-hangjegyet. A híres régi cello, két jó hegedű és egy viola d'amour összetörve, a zongorák és a harmónium darabokra zúzva törmelék és a szemét között hever.”*⁵

Tehát a naplóbejegyzés szerint a 20. század közepére a Végh család verebi kottagyűjteménye már 3000 tételből állt, és ennek legértékesebb darabjai az egyetlen példányban készült kéziratok voltak. A pusztítás ellenére szerencsére jelentős mennyiség maradt fenn, és az 1950-es években a székesfehérvári Szent István Király Múzeumba került. Amit ezen felül Végh Gyula őrzött bozsoki kastélyában, azt halála után a szombathelyi Savaria Múzeumba és a keszthelyi Helikon Múzeum könyvtárába, majd ennek egy részét az Országos Széchényi Könyvtárba szállították. Sajnos a Végh-kották más hagyatékokkal összekeverve kerültek Fehérvárra (Vavrinecz Veronika jegyzéke összesen 425 szerző műveit sorolja fel), de sok minden elkülöníthető a többi anyagtól, mivel számos kézíraton vagy kiadványon szerepel a Végh család valamely tagjának szóló ajánlás vagy verebi kapcsolatra utaló bejegyzés. Menner Bernát, a tatai együttes vezetője például ünnepi misét küldött a Vereben nagy zenei pompával kísért istentiszteletekre.⁶ A fuvoladarabok kottái minden bizonnyal Végh III. Ignác saját példányai voltak, közöttük Stephan Franz első nyomtatott műve, a háziúrnak szóló ajánlással megjelent op.1-es fuvolanégyes (Bécs, 1812), illetve Fusz János „Végh Ignácnak, Vereb urának” dedikált fuvolakvartettje, Dorn, Rösler és Franz Krommer fuvolaversenyei, Reicha négyfuvolás szonátája vagy Devienne, Dressler,

Köhler és Schneider fuvoladarabjai.⁷ Igazán támogatóra érdemesek azok az újabb törekvések, hogy felkutassák és megszólaltassák ezeket a jórészt elfeledett kompozíciókat!

Beethoven látogatása

A verebi kúrián megforduló zenész hírességek közül Ludwig van Beethoven látogatása lehetett volna a legemlékezetesebb, erre azonban mégsem került sor 1800 tavaszán. A német mester József nádor meghívására vett részt Budán az ifjú nádorné, Alexandra Pavlovna (a cár leánya) számára rendezett ünnepségeken, és az utolsó napon, május 7-én Jan Václav Stich (álnevén Giovanni Punto⁸) cseh kürtvirtuózzal koncertet adott a budai várszínházban. Ezt követően a hazaúton útba ejtette volna Verebet is, de – feltehetően egy nőügy miatt – öszszekülönbözött kamarapartnerével,⁹ és amíg a nagyhírű kürtművész tovább ment Verebre, addig Beethoven Brunszvikékat kereste fel a szomszédos Martonvásáron. A „családi krónika” szerint Stich-Punto, korának egyik legkiválóbb rézfúvósa hosszabb időt töltött a Végh család vendégeként, játszott az együttesben, és hangversenyeken is szerepelt.¹⁰ Ha mindez így történt, a helység méltán tekinthető a kürtösök egyik hazai emlékhelyének.

Giovanni
Punto
kürtművész
egy 1782-es
metszeten

Verbunkos szerző Vereben

Csermák Antal (1774. k. – 1822), a kiváló hegedűművész és verbunkos-komponista viszont valóban járt Vereben. A helység monográfiájában azt olvashatjuk, hogy 1811-ben, 1818-ban, 1820-ban és 1822-ben vendégeskedett a Végh

5 Liphtay i.m. 166, idézi Szabó Balázs i.m. 128.

6 Sas Ágnes i.m. 209.

7 Liphtay i.m. 58, Sas Ágnes i.m. 208, Szabó Balázs i.m. 130.

8 Az olykor zabolátlanul viselkedő művész nem csupán divatból vett fel olasz nevet, hanem így kívánt eltűnni korábbi gazdája elől, aki katonákkal kerestette.

9 Jan Caeyers: *Beethoven* (Bp. 2013), 159. (Eredeti nyelven Amsterdam 2009).

10 Dakó Péter – Vitek Gábor i.m. 200.

családnál.¹¹ Képzett zenész volt, aki 1795-től a pest-budai magyar színtársulat zenekarának első hegedűse volt, és színpadi kísérőzenét is komponált az együttes számára. Életének fordulópontja 1810 körülre, első verebi látogatásának idejére esik. Bihari János hatására ő is utazó virtuóz lett, és hamarosan olyan önpusztító vándor életmódra tért át, mint ami a hasonlóképp zseniális Lavotta Jánost jellemezte. Elméje az alkohol hatására fokozatosan elborult. A legenda szerint Vereben többször is bezárták egy szobába, hogy ivászat helyett inkább komponáljon.¹²

Műveinek egy része a család birtokában maradt fenn, és ezeket Végh János 1872 decemberében a Nemzeti Zenedének ajándékozta. A *Fővárosi Lapok* 1873. január 25-i tudósítása szerint az intézmény köszönetet mondott „*kilenc írott s egy nyomtatott füzetnyi régi nótákért, melyek nagyobbára Csermák szerzeményei*”. Száz évvel később az iskola jogutódának könyvtárában az említett Csermák-kompozíciók két leltári számon szerepeltek. Az egyik csomag hat kis darab kéziratát tartalmazza *Ungarische [Romanzen?] pour le Piano-Forte, Avec accompagnement d'un Violon* címmel (Magyar [románkok] zongorára egy hegedű kíséretével – azaz nem hegedűdarabok zongorakísérettel!). A sorozat már 1804-ben megjelent Pesten *Romances Hongraises [sic] pour le Piano-Forte avec un Violon* elnevezéssel, tehát jóval Csermák verebi útja előtt. A másik egység keletkezése azonban egyértelműen a Végh családdal kapcsolódik: 2 *Ungarische Tanz. Verbungs und 1 Frissen samt Trio* (Két magyar tánc. Verbunkosok és egy Friss trióval). A könyvtáros, Mátray Gábor ezt írta a kottára: „*Eredeti kézirat, készült Vereben. A nemzeti zenedének küldé t. cz. Verebi Végh János úr 1872-ki dec. 24.; ide érkezett 1873-ki január hó 9-én.*”

Fusz János

Fusz János, a karmester

A verebi együttes első vezetője Fusz János (1777–1819) volt, a magyarországi németes irányzat egyik legjelentősebb

képviselője. Végh (II.) János az 1790-es évek végén fiai, illetve a rokonsághoz tartozó Maria és Adelaide kisasszonyok zongoratanárának szerződtette az ifjú, alig húsz éves muzsikust, akinek legtehetségesebb növendéke a már többször említett kiváló fuvlista, az elsőszülött (III.) János volt. Fusz 1801-es pozsonyi távozása után is kapcsolatban maradt a családdal. Erre utal az is, hogy több műve a Végh-könyvtárba került, közöttük az 1805 szeptemberében három brácsára és csellóra komponált noktürn, amellyel híres pozsonyi barátját, Klein Henriket köszöntötte stockholmi zeneakadémiai tagválasztása alkalmából.

A Vereben töltött néhány év során ő vezényelte a római katolikus templomban előadott egyházi kompozíciókat, valamint a kastélyban rendezett színházi előadások kísérőzenéjét.¹³ Utóbbiak között volt több saját szerzeménye is. Tevékenységéről így számolt be barátja és életrajzírója, Krüchten József ügyész a *Tudományos Gyűjtemény* című kiadványában, amelynek szép régies szövegét érdemes többször is elolvasni a megértés érdekében:

„Későbbben Verebre, a Fehér-vármegyei faluba hívatott, hogy itt egy híres musika kedvelőnek úrfiait tanítaná. E musika szerető és gyakorló férfinak házi játék-színe többféle nagyobb és kisebb hangszerzésekre nyújtott Fusznak alkalmat, melyekben oly eredetiség és hibátlanság volt, amilyent a szerző mesterség fenekesebb esmérte nélkül, a még akkor kezdő művéstől várni nem lehetett volna. Ugyane házi játékszínek nehezebb előadásai és a helybéli templomban előadott egyházi musika darabok korán reá szoktatták az ifjú hangászt a fáradságos bétanulásra és egy musikai kar tudós igazgatására. Az utóbbik tárgyban különösen már ekkor oly mély belátással foglalatzkodott, hogy az ősz mesterektől is e részben dicséretet érdemelhetett.”¹⁴

A „fáradságos bétanulás” és a „musikai kar tudós igazgatása” valódi zenekari munkára utal, olyan rendszeres és következetes próbafolyamatra, ami abban az időben még ritkaságszámba ment (Beethoven „akadémiáin” is előfordult, hogy a zenészek vagy egy részük blattolt a koncerten). Fusz az előadás előtti egyszeri *prima vista* átjátszás helyett nyilvánvalóan a művek kidolgozására és többszöri örömteli megszólaltatására törekedett, ami egybevágott a zenét „szeretők” (azaz amatőrök) elvárásaival.

A zenekar vezetői a 19. század elején

A verebi együttes Fusz János utódai alatt nemcsak megőrizte, hanem túl is szárnyalta korábbi színvonalát. A kislétszámú zenekar vezetésével kombinált vidéki tanítói állás kiváló lehetőséget kínált olyan tehetséges

¹¹ Dakó Péter – Vitek Gábor i.m. 200–201.

¹² Liphtay Endre i.m. 65, idézi Szabó Ferenc János: Egy centenárius tanulságai. Végh János (1845–1918). *Liszt magyar szemmel* no. 35 (2019. április), 20.

¹³ Sas Ágnes i.m. 208.

¹⁴ Legány Dezső: A magyar zene krónikája. Zenei művelődésünk ezer éve dokumentumokban (Bp. 1962), 141.

fiatal muzsikuskok számára, akik eleinte kevésbé szigorú környezetben szerettek volna értékes gyakorlati tapasztalatokat szerezni. Mindez többet jelentett egyszerű ugródeszkánál a nagyobb városi vagy nemzetközi megmérettetés előtt. Fuszt a különös nevű énekes, hegedűs, zongorista és orgonista, Hahner Makár (1777–1827) követte Székesfehérvárról, ahová 1804 körül vissza is tért. A püspöki templom muzsikusból a székesegyház vezető karnagya lett, emellett városi zeneigazgató, a zenekari koncertek és színházi előadások karmestere.

Stephan Franz vagy Franz István (1785–1855) hegedűművész „jó családból” származott: édesapja, Karl, a kismartoni Esterházy- és a pozsonyi Batthyány-zenekar tagja volt. Ő maga rövidebb ideig a bécsi Hofkapelle kottapultja mögött muzsikált, mielőtt 1808-ban Verebre szerződött, hogy a Végh-fiúk tanítása, a rendszeres vonósnyegyesjáték és a koncertmesteri feladatok mellett a zenekart vezényelje. 1814-es bécsi távozása után ma-

Franz Roser nagyzenekari nyitánya Végh Ignácnak szóló dedikációval (Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár)

gasra ívelt a karrierje: az udvari színház zenekarának tagja, majd 1828-tól igazgatója lett.¹⁵ Előmenetelében bizonyára szerepet játszottak azok az értékes tapasztalatok, amelyeket a vidéki kúria zenés mindennapjaiban szerzett.

Operaház a dombok között

Franz Roser (1779–1830), a felső-ausztriai születésű tenorista, karmester és komponista már híres ember volt, amikor Végh Ignác szolgálatába állt. 1807/1808 és 1811 között udvari zeneszerzői szerepet töltött be Vereben, erről nyitányok, misék, alkalmi kantáták, színpadi- és kamaraművek tanúskodnak.¹⁶ Már 1805-ben, a pesti színház tenoristájaként szoros kapcsolatba került a családdal. Egyik legnagyobb sikerét *A varázsfülvölában*, Tamino szerepében aratta, amelyben 1805-ben Székesfehérváron is fellépett a Karner-féle színtársulat és a verebi zenekar közreműködésével. Ugyanekkor április 1-én avatták Vereben az új színházépületet, a „házi

játékszín”-t, szintén a Mozart-operával és Franz Roserrel a férfi főszerepben. A sajtóban többször megjelent állítás ellenére ez az előadás nem lehetett *A varázsfülvöl* magyarországi bemutatója, hiszen a művet Pesten 1793 óta számos alkalommal játszották. De ettől az apróságtól eltekintve mégis nagy jelentősége volt annak, hogy egy vidéki kúria ilyen nagyszemű eseménynek adhatott otthont.

Roser 1805 és 1807 között Vereben és Székesfehérváron keltezett kéziratai és operáinak 1810-ig itt lezajlott előadásai nemcsak a művész jelenlétéről szolgálnak bizonyítékkal, hanem a Végh-együttes virágkorát is jelzik számunkra. Több itt komponált és bemutatott színpadi művének címét ismerjük, de sajnos

csak a *Der chinesische Wunderhut* (A kínai csodakalap) című daljáték partitúrája maradt fenn 1807-ből. A források egy magyar nyelvű operát is említenek tőle, amelyet a 130 kilométerre nyugatra fekvő Dukán mutattak be 1810-ben.¹⁷ Rosernek 18 alkotása maradt fenn a Végh-kottatárban, közöttük Szabó Balázs áttekintése szerint két mise, egy *Tantum ergo* és egy offertorium, utóbbi „*Vereb den 28. März 1807*” datálással. *A kínai csodakalap* kottájának bejegyzéséből az előadási alkalomról is tudomást szerezhetünk: méltóságos Végh Ignác úr névnapjának előestéjén, 1807. július 30-án szököltatták meg Vereben. Különösen érdekes a hiányosan fennmaradt *Cantate an die Freude* Schiller versére, azaz egy *Örömdóda* 1806-ból, két évtizeddel Beethoven 9. szimfóniáját megelőzően.¹⁸

A források tükrében büszkén állapíthatjuk meg, hogy az egymást követő verebi Végh Ignácok népes családjukkal együtt valóságos zenei paradicsomot teremtettek a 18. és 19. század fordulóján, és közvetlen hatással voltak a környék és Székesfehérvár zenekultúrájára. Mindez nyitánya lehetett a reformkor nagy politikai és kulturális fellángolásának, ami a szabadságharc bukása után sokkal szerényebb keretek között, de mégis folytatódott idősebb és ifjabb Végh János regnálása idején. ■

(Folytatjuk)

Franz Roser *Der chinesische Wunderhut* c. daljátékának partitúrája (Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár)

¹⁵ Sas Ágnes i.m. 208.

¹⁶ Sas Ágnes i.m. 209.

¹⁷ Sas Ágnes i.m. 209, valamint Staud Géza: *Magyar kastélyszínházak* (Bp. 1963–64), III/132.

¹⁸ Szabó Balázs i.m. 130.

KONCERTEKRŐL

Fittler Katalin

Budafoki Dohnányi Zenekar

– 2023. április 22.

Művészetek Palotája

– Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A ZenePlusz sorozat befejező rendezvényével búcsúzott ebben az évadban a Műpától a Budafoki Dohnányi Zenekar. Természetesen teltházat vonzott a Játékok és szenvedélyek címmel meghirdetett program (használatukkal valamennyi olyan, Hollerung Gábor és a BDZ által életre hívott, s eredményessége folytán hagyományossá érett előadás-típushoz, amelyben a hallgatnivalóhoz látvány is társul).

Miként a címnek két „hívószava” volt, úgy a program is két tematikusan elkülönülő részre tagolódott – s miként a két „hívószó” kétségkívül egymásbajátszó tartalmú, a műsor egészében is fellelhető volt mindkettő.

Az első félidő „hagyományos”-ként indult, amennyiben szimfóniát versenymű követett, mindkettő a bécsi klasszikus triász egy-egy tagjától, Haydntól illetve Mozarttól. A „játék” különleges jelentőséget a nyitószámban kapott, amennyiben Hollerung Gábor egyéni-egyedi ötletét valósította meg: Sinfonia Pasticcio-ként hirdetett meg egy olyan négytételű ciklust, amelyet Haydn gazdag zenekari természetéből állított össze. Rövid bevezetőjébe viszont egy másik „játékot” is beépített, a bűjőcskát. Hangsúlyozta: aligha lehet (fel)ismerni valamennyi Haydn-szimfóniát, ezáltal tehát maga is esélytelennek minősítette a kvízzjátékot – de az egyébként elhivatott és eredményes ismeretterjesztő dirigénstől furcsállottam, hogy nem közölte a „nyerőszámokat”, vagyis azokat a műjegyzékszámokat, amelyekből az egymásra következő tételek származnak. Nem kellett volna tartania attól, hogy megterheli a hallgatói figyelmét/memóriáját – de a „nyerőszámok” ismerete (esetleg!) arra inspirálhatta volna némely lelkes hallgatót, hogy megismerje a hallott tételnek az eredeti környezetét. (Magam e ciklus lassú tételét hallgatnám meg legszívesebben ily módon, a varázslatos szépségű cselló-szólóval, amelyet gyönyörködteően szólaltatott meg a zenekar szólamvezetője, igazi szólista-rangú teljesítményként.) Így mindösszesen a „konferálatlan” tételek maradtak, amelyek – bárminek kötés nélkül – háttér- emlékké fognak silányulni. A karmester úgy járt, mint a bűjőcskázni akaró, aki elbűjlik – de senki sem keresi meg. Tudomásul vettük, hogy volt egy ötlete, tegyük hozzá: szinte „tét nélküli”, amelyet megvalósított. Ennyi.

Anélkül, hogy kisebbiteni akarnám Julian Rachlin művészi értékeit, érdemesnek tartom megjegyezni: a túlzófokú beharangozások néha épp a szándékolttal ellentétes hatást érik el. Könnyen előfordulhat, hogy valami elképzelhetetlen többletet vár a hallgató – majd csalódik. Rachlin Mozart-játékát hallgatva eszembe jutott a sok igazságot tartalmazó mondás, miszerint Mozart a gyerekeknek túl könnyű, a felnőtteknek túl nehéz. Az egykori csodagyerek Rachlin a későbbiekben sem szándékozott ama „mélységek” iránt érdeklődni, amelyek a Mozart-zene sajátjai, legalábbis, amelyeket boldogan vélünk felfedezni a leginspiráltabb interpretációkban. Számára valóban „könnyű” volt Mozart G-dúr hegedűversenyének magánszólama – ezt bizonyította az is, hogy ráadásként Ysaÿe III. szonátáját választotta, amelynek technikai nehézségeit fölényes biztonsággal győzte. Mozart-játékában salaktalan hegedűhangban gyönyörködünk, és látványként is éreztette a hallgatósággal, hogy kedvvel játszik a zenekarral. Hogy is ne tenné, amikor maga is karmesterkedik (sőt, egyre inkább a vezénylés felé irányítja pályáját). Harmonikus együttműködés a zenekarral, barátságos egymásra figyelés a karmesterrel: kellemes hangzásélmény, de a beharangozás által várható „nagy durranás” elmaradt. Ami nem csoda, hiszen a hazai közönség napjainkban aligha panaszkodhat a szólisták felhozatalára (lett legyen szó hazaiakról vagy külföldi vendégművészekről).

A második félidő hozta meg a programtípus címében szereplő pluszt, amikor is Bizet-Scsedrin Carmen-szvitjét Cakó Ferenc homokanimációjával élvezhettük. Cakó Ferenc neve önmagában szavatolja az egyszeri-egyedi élményt, voltaképp nem lehet betelni azzal, hogy a szemünk előtt születik pillanatról-pillanatra, s enyész el rögvest megannyi rajz, érzelmeket-indulatokat kifejező vázlatok, vagy épp karakterisztikus vonásokkal kidolgozott portrék, szituációk. Ilyenkor az ismert hallgatnivaló és az itt-és-most születő látvány egymás hatását erősítik, kommentálják a hallgató tudatában és fantáziájában. Vagyis, a közönség fantáziájának intenzív működtetése adja az ilyen produkciók lényegi többletét. A Budafoki Dohnányi Zenekar némiképp hasonló helyzetbe került, mint a filmzene-koncerteknél, amikor a profi teljesítményüket magától értetődőként veszi tudomásul a publikum. Kis túlzással mondhatjuk: csak az tűnne fel, ha hibáznának...

Scsedrin Carmen-szvitje az ütősöknek jelent kiváltsággal parádés lehetőséget – remek teljesítményükért kijárt nekik a külön taps. És minden közreműködőnek a lelkes tetszésnyilvánítás – amely részben talán kárpótolhatta a muzsikásokat, amiért ők nem élvezhették a

látványt. Apró vigasztalásul megosztanék egy beszélgetés-részletet, amelynek a villamoshoz igyekezve akaratlanul is tanúja lettem. Ketten arról értekeztek, hogy a látvány elvonja a figyelmet a zenéről. „Én be is hunytam a szemem, úgy hallgattam” – mondta a hölgy. Hogy miről maradt le (az egyszerűről, az egyediről), arról nem tudhat. S amiről nem tudunk, az nem hiányzik...

Kovács Ilona

Szent István Filharmonikusok

- 2023. április 23.

Művészetek Palotája

- Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Szent István Filharmonikusok Stephanus bérletének IV. (utolsó) koncertjére feltűnően sok tizenéves látogatott el. Ez egyrészt nyilván a szintén zuglói Szent István Konzervatórium jótékony hatásának köszönhető, másrészt pedig, hogy a hangverseny nem a szokásos időben kezdődött, hanem másfél órával korábban, este 6-kor. Így a hangverseny után a fiataloknak még elegendő idejük volt pihenni a másnapi iskolakezdésre. (A hétfői felkelés, a hétkezdés egyébként nemcsak az iskolába járók számára mumus sokszor. Apró, de figyelmes dolog néha korábban tenni az esti – különösen a vasárnapi – koncerteket, mert ezzel talán több fiatal lehetne bevonni a hangversenytermekbe.) A bérlet utolsó alkalmára pazar műsorral és elsőrangú előadókkal ajándékozta meg a zenekar a hallgatóságot: Baráth Emőke énekelt hat áriát Mozart négy operájából, az együttest pedig Vashegyi György vezényelte. Az énekesnő kicsit „hazatért” azzal, hogy elfogadta a Zuglóiak meghívását, hiszen középfokú énektanulmányait a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolában végezte. A Mozart-áriákat két hármas-blokkba rendezte, és bizonyára sokat gondolkozhatott a sorrenden, hogyan rendezze el a különféle hangulatú áriákat, mely a szerelem érzésének különböző variációit mutatta meg. A sorrend alapos megfontolására utal az is, hogy még az utolsó pillanatban is változtatott, és más elrendezésben hangzottak el az áriák a kinyomtatott műsoralaphoz képest. Az első részben csupa 2. felvonásbeli áriát hallhattunk. Elsőként Mozart Idomeneójából hangzott el Ilia áriája (Se il padre perdei). A trójai királylány szerepében Baráth Emőke szívszaggatóan énekelte el, hogy nemcsak hazáját és édesapját veszítette el, de a történet akkori állása szerint úgy tűnt, hogy az idegen hazában, Kréta szigetén megtalált szerelmét is. A panaszos ária után egy másfajta fájdalom került a középpontba, mely ugyanakkor a remény sugarát is felvillantotta. A Don Giovanni című opera vége felé közeledve Donna Anna híres rondójában (Crudele!... Non mi dir) ébreszt reményt Don Ottavióban majdani közös életüket illetően. Az ária rendkívül hatásos, tele van koloratúra-ékesítésekkel, és mindez nagyon szuggesztív, értő előadásban hangzott el. Baráth Emőke

világ színvonalon tolmácsolta az áriát, mind ének technikailag, mind pedig érzelmileg. Jó ötletnek tartottam az áriák újrendezésében, hogy a blokkokat egy-egy Mozart-sláger zárta le, így az elsőt a Figaro házasságából Cherubino áriája (Voi che sapete), ami magyarul „Asszonyok, lányok ...” fordításban vált népszerűvé. Az énekesnő pillanatok alatt képes volt váltani az egyik lelkiállapotból a másikba – ahogy arról ennek az áriának a kezdetekor is tanúbizonyságot tett: a két fájdalmas ária után a szerelembe szerelmes kamasz felhőtlen lelkivilágát mutatta meg. A második blokk első száma szintén a Figaróból (a 4. felvonásból) idézett: Susanna Rózsaáriája (Deh, vieni, non tardar) csendült fel, végül a Così fan tutte két áriája zárta Baráth Emőke programját. Az utóbbi opera mindkét női főszereplője színre lépett. Először a 2. felvonásból Dorabella jelent meg (È amor un ladroncello), aki ebben az áriában – a maga lelkiismeretét is megnyugtatta – lelkesen beszél rá nővérét az új szerelemre. Ezután Fiordiligi alakja lépett elő az 1. felvonásból (Come scoglio), ahol arról értesülünk, hogy a két nővér érzelmei olyan megingathatatlanok, mint ahogyan a szikla áll a szélben, vad viharban. A későbbi történések tudatában már maga a kijelentés is komikus. Mozart ráadásul – részint a szöveget illusztrálandó, részint a bemutató énekesnőjét, az általa nem túl kedvelt Madame Ferraresi del Benét szerette volna egy kissé megleckéztetni – „torokgyilkos” áriát komponált a mindenkor előadók számára. Hatalmas távolságokat írt az énekszólamba a szoprán- és az altreGISzter között, és ember legyen a talpán azóta is, aki ezt hibátlanul teljesíti. A művész nő virtuozitását dicséri, hogy láthatóan nem jelentett neki nehézséget a hangra rendkívül megterhelő folytonos és gyors hangszínváltás és méltó befejezése volt ez az ária a Zuglóiakkal való közös fellépésének.

A zenekar nemcsak kísérőként, hanem természetesen önállóan is megnyilatkozott. A hangverseny első részében a Mozart-áriákat Maria Luigi Cherubini Les Abencéragés című operájának nyitányával vezették be, és a két Mozart-blokkot ebből az operából vett részletekkel tagolták. A mű bizonyára Vashegyi kérésére került a műsorba, aki együtteseivel – a Purcell Kórus-sal, az Orfeo Zenekarral és nagyrészt külföldi szólístákkal – 2022 márciusában koncertszerű előadásban a teljes operát megszólaltatták a Művészetek Palotája színpadán. A nyitány mellett az 1. felvonásból a spányol koloritot idéző balettzene, a La folia dallamára írt variációk és a Finale hangzott fel. Bár olykor nem volt szeplőtlen a zenekari együtt játék, szép szólókat hallhattunk a koncertmestertől, valamint a kürt és hárfa szólóduója is emlékezetes pillanatokkal ajándékozta meg a közönséget.

A hangverseny második felét Johannes Brahms IV. (e-moll) szimfóniája (op. 98) töltötte ki. Vashegyi

György mostanában mintha – sok más korszaka mellett – a német zeneszerző szimfóniái iránt is megkülönböztetett érdeklődést mutatna. (Egy héten belül, egészen pontosan április 17-én, a Nemzeti Filharmonikusok centenáriumi hangversenyén például az I. szimfóniát vezényelte.) Akár így van, akár nem, Brahms utolsó szimfóniája minden tekintetben korrekt előadásban szólalt meg. Ezúttal a 3. és 4. tétel tolmácsolása tett rám mély benyomást, különösen a mindkét tételben kiemelkedően fontos üstdob hívta fel magára a figyelmet a zene dramaturgiájában betöltött kiemelkedő szerepére.

Fittler Katalin

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

– 2023. április 25.

Művészetek Palotája

– Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Sajátos itáliai kalandozásra invitálta közönségét a Lehel-bérlet 5. koncertje. A választás akár kézenfekvőnek is mondható, hiszen ettől az évadtól olasz nemzetiségű a zenekar vezető karmestere, tehát, ha úgy tetszik, hazai tájainak avatott idegenvezetőjére számíthatunk. De nem is kizárólag a „táj”, a zenei vidék a lényeg, hanem legalább annyira fontosak a látogatók is, konkrétan a zeneszerzők, akik műveikkel vallanak itáliai hatásokról.

A fülre és a fantáziára egyaránt számító programösszeállítás hazai viszonylatban „ismeretterjesztő” művel kezdődött: a szerző Martucci neve a közönség számottevő része számára ismeretlenül csengett. Kései Nottturnója jó alkalmat kínált, hogy megtanuljunk az „olasz Brahms” nevét, akit egykori tanítványa, Respighi iskolateremtő jelentőségűnek tartott. Ami a hangversenyműsor felépítését illeti, nem biztos, hogy szerencsés kezdetet jelentett az eredetileg zongoradarabnak készült, később a zeneszerző által hangszerelt tétel, amennyiben – jogosan – pasztorális tónusával elbágyasztotta a közönséget. Vagy mégis? – ha úgy értékeljük, mint prelúdiumát a folytatás impulzusokban gazdag zenéjének. Kétséggkívül sikerdarabnak számít Rahmanyinov variációsorozata, a Rapszódia egy Paganini-témára. A 20-as évei végén járó szólista, Kovács Gergely játszotta az igényes zongoraszólamot, melynek technikai nehézségeit fölényesen győzte (sőt, igényes ráadás-darabból is futotta erőnlétéből). Felelősségteljesként minősíthető az előadás egésze. Más kérdés, hogy egyvalamivel adós maradt az interpretáció: azzal a más-más megvilágításban megjelenő szellemi sziporkázással, amelyet a kontrasztanyagként felidézett Dies irae-dallam többszöri előfordulása sem homályosít el – sőt, fokoz! Richard Strauss fiatalkori kompozíciójánál, az est második részében érezhetően felszabadult a játék- kedv, láthatóan módosult a dirigens irányítása is. A nyitószámban maximálisan a dallamra koncentrált, amit látványként is erősített, hogy többnyire a hegedűsök

felé fordult. A mélyvonósokat dicséri, hogy „magukra hagyva” is szépen formált szólamokkal biztosították a fundamentumot a melódiáknak. Az apparátusát és a magas követelményeket tekintve joggal versenyműnek is tekinthető Rahmanyinov-műben a metrikus összetartást tekintette legfőbb feladatának a dirigens. Ami az előadás legnagyobb értékét jelentette, az a kivétel nélkül valamennyi variációnak a pregnáns indítása, az első pillanatban eltalált karakterek egymásutánja. Csak a játékoság fénye, derűje nem szikrázott fel a kétség-kívül remekül hangszerelt partitúrából, a dialógusok vitalitását nem érezhettük a rövid szegmensek szintjén.

Riccardo Frizza, aki eddigi pályája során elsősorban operakarmesterként hívta fel magára a figyelmet, annak idején zenekari (zenekart alapító) karmesterként kezdte. Otthonos tehát a pódiumon is, és ezt Richard Strauss négy zánertételében érezte leginkább. Egész mozdulatkészlete megváltozott. Míg korábban – éppen dinamikai meggondolásból – gyakran apró mozdulatokkal vezényelt, itt szabadon rajzolta az íveket, mondhatni, plakát-méretű felületen. Ennek következtében valamennyi zenekari játékos (akár alkalmi szólistaként, akár szólamban) megszólítottának érezte magát, és intenzívebb tónussal játszott. Ami még finomíthatta volna a hangzásélményt: a karmester esetenkénti aktív beavatkozása a hangszercsoportok egyidejű játékának arányosítása érdekében.

A műsorismertetőben rövid idézetet olvashattunk Richard Strausstól, mondhatni, autoanalízist, a szerzői szándékot illetően: „A tartalom ... nem Róma és Nápoly természeti szépségeinek leírása, hanem azoké az érzéseké, melyek az embert ezek megpillantásakor hatalmukba kerítik...”. Az érzés-centrizmus erőteljesen „átjött” a pódiumról, és a zenehallgató aligha tudta volna megválaszolni, honnan ez a hirtelen változás, miből vagy előadásból. Mindenesetre itt vált jelentős mértékben aktívabbá a zenehallgatás, mint tevékenység. Megérdemelt lelkes taps köszönte meg az élő előadás élményét.

Malina János

Budafoki Dohnányi Zenekar

– 2023. április 30.

Zeneakadémia

Guido Mancusi, a bécsi Volksoper zeneigazgatója és a schönbrunni kastélyzenekar vezető karmestere volt a vendégdirens a Budafoki Dohnányi Zenekar április 30-i zeneakadémiai hangversenyén. A koncert programja száz-százalékosan bécsi volt, és Schuberttől egészen Mancusiig ívelt.

A műsor számomra legizgalmasabb pontja a nyitószám, Friedrich Gulda 1980-as, Heinrich Schiffnek és Bruno Kreiskynek ajánlott Csellóversenye volt, amelyben

a zenekar szerepét egy ütőhangszerekkel, gitárral és két nagybőgővel kiegészített fúvósegyüttes – tulajdonképpen egy 15 fős big band – játszotta. A darab szólistája Lida Limmer volt.

Az öttételes versenymű inkább hatott a nagy imposztor, Friedrich Gulda provokációi egyikének, mintsem valamifajta szórakoztatóbb-lazább, de mainstreamnek nevezhető kompozíciónak. Ez nem baj, persze; és szórakoztatónak valóban szórakoztató volt a maga rongyszőnyegszerű stílárís tarkaságával, teljes kiszámíthatatlanságával. Azt azután még valószínűleg maga Gulda sem tudta előre kiszámítani, hogy legnépszerűbbnek bizonyuló szerzeményét készíti el Schiff felkérésére.

A mű film- és rockzenei elemeket, csokoládétehenes alpesi hangulatot, menüettet, ländler és valcert, kodályosan emelkedett, nagy csellókadenciát és bolerót, cirkuszi zenét és vonatfüttyöt vonultat fel bájos rendetlenségben, mindenesetre fölényes biztonsággal meghangszerelve, és gondosan ügyelve arra, hogy a csellószólam igazán mutatós legyen.

Aki kevésbé volt mutatós, az a fiatal szólista, akiről nem sokkal többet tudtam kideríteni az internetről, mint hogy – a Dohnányi Zenekaron kívül – a Passaui Harmonikazenekarral szokott együttműködni. Lida Limmer kifejezetten megbízhatóan játszotta a virtuóz részeket is, és emellett intonációja is kifogástalan volt. Viszont sokkal több jót – vagy rosszat – nemigen tudok róla elmondani, mert játéka vérszegénység hatott: valahogy átszaladt mindenben, amit játszott. Kosztolányi bizarr képe jutott róla eszembe: „halkan és gyorsan sírt”.

A zenekar Mancusi karmesterrel rövid pódiumbeszélgetést folytató és a műsort is bevezető koncertmestere úgy fogalmazott, hogy a koncert második fele teljes egészében a bécsi keringő jegyében fogant. E rész középpontjában Schubert Bejejeztelen szimfóniája állt; hogy ez a kétségbevonhatatlanul és maradéktalanul bécsi remekmű hogyan kapcsolódik a valcerhez, arra egyelőre nem tudok választ találni. A szimfónia előtt felcsendült azonban ifj. Johann Strauss egyik legkevesbé ismert operettnyitánya is, amely a Waldmeister című dalműhöz íródott. A hangulatos, ám a fenséges Denevér-nyitánnyal egy kötetben nem említhető, picit hosszadalmas tételt, amely polkaszerű szakaszában megelőlegezi a magyarul „Jaj, cica, eszem azt a csöpp kis szád” címen ismert későbbi klasszikus alkotás alapgondolatát, de a valkűrök lovaglásának emlékképe is feldereng benne, jó stílusérzékkel, magát finoman illegetve dirigálta Mancusi, a zenekar pedig precízen, jókedvvel követte.

A Schubert-szimfónia ezzel szemben nem állt jól igazán Mancusinak. Az első tétel – tempójelzése: Allegro moderato – tempójának megválasztásakor mintha figyelmen kívül hagyta volna a „moderato” jelzőt: az előadás sietőssége, a dallamot kísérő figuráció szelíd zsi bongás helyett szurkálásszerű karaktere szétzilálta a tétel sejtelmes atmoszféráját. Az a misztikus pillanat pedig, amikor a bőgők egyre mélyebbre araszolva,

eléri és puhán megfogják a kontra c-t, egyszerűen elsikkadt, átsiklott fölötté Mancusi. És semmi nem valósult meg a lassú melléktémában a fellépő nagyterc utáni hang borzongásszerű akcentusából sem.

A második tétel sem hozott fordulatot. Itt az „Andante” felejtődött el a „con moto” előtt, s a tétel legcsodálatosabb részeiben, ahol a szinkópákban lüktető kíséret fölött végtelen nyugalommal énekelnek mennyei modulációkat a fafúvós szólisták, a kíséret inkább idegesnek hatott, az összhatás pedig zavarosnak, kissé pontatlannak. Nem hiszem, hogy erről a zenekar kitűnő fúvósai tehetek. Annyi bizonyos, hogy az első oboista kivételesen érzékeny játéka bearanyozta az egész hangversenyt.

Hátravolt még a karmester saját kompozíciója, a „Stil und Eleganz” címet viselő keringő, amely a helyenként Ferde Grofét idéző nagyzenekari hatások ellenére, és különösen a visszatérő nyitószakaszban, hangulatos, vérbeli bécsi darab, ha talán kicsit túl sokat próbált is belezsúfolni a szerző. A legzavartalanabb élményt azonban a ráadás, egy újabb Johann Strauss-mű, egy gyorspolka szerezte. Ebben a számban a szerző és a karmester is a legjobbját mutatta; a zenekar pedig a helyén volt, mint az est folyamán mindvégig.

Hét Kossuth-díjas művész elnökségével megalakult a Magyar Muzsikuskok Szövetsége

Az MMSZ célja elsősorban a klasszikus zene társadalmi elfogadottságának emelése, a magyar zene értékeinek megőrzése és fejlesztése, egy átfogó stratégia megalkotása a célok elérése érdekében.

Az elnökség első ülésén több kiemelt témában javasolta munkacsoportok, valamint egy vezetői szintű találkozó létrehozását a kulturális kormányzat felé, amelyekben ajánlásokat fogalmaznak meg az MMSZ által felvetett témákban. Az MMSZ véleménye szerint a zenei nevelés hanyatlása, a tantárgyi struktúrán belüli marginalizálódása, a gyerekekben az énekléssel és a klasszikus zene hallgatásával, művelésével kapcsolatban kialakuló negatív attitűd a zenei élet egészére káros hatással van, tágabban nézve pedig az ország kulturális színvonalát veszélyezteti.

Közleményükben kiemelik, hogy a folyamat megfordítására a zeneoktatás teljes felmenő rendszerében változásokra van szükség, el kell érni, hogy a zenepedagógusi pálya vonzó legyen, a klasszikus zene értékeit pedig széles körben népszerűsíteni kell, egyben cél az alap- és középfokú zeneiskolák fejlesztése, a zenei pálya vonzónak tétele, a zenét tanuló fiatalok számának növelése, mert a magyar zene kiválóságának megőrzése csak az alapok megerősítésével valósítható meg.

A Magyar Muzsikuskok Szövetségének tagjai Balázs János, Baráti Kristóf, Batta András, Bogányi Gergely, Bogányi Tibor, Eötvös Péter, Gőz László, Kaczander Orsolya, Kelemen Barnabás, Keller András, Kokas Katalin, Miklósa Erika, Rolla János, Rost Andrea, Simon Izabella, Szűcs Máté, Takács-Nagy Gábor, Várdai István, Várjon Dénes, Vásáry Tamás, Vidovszky László, a szervezet főtítkára Csonka András, titkára Devich Gábor.

Egy hangverseny – két nézőpont

Malina János

Pannon Filharmonikusok – 2023. május 5.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Május 5-én a Műpában lépett újra a pesti közönség elé a Pannon Filharmonikusok együttese. Az Andrij Jurkevics vezényletével adott hangverseny műsorán Richard Strauss zenekari dalciklusa, a Hat Brentano-dal és Mahler 5. szimfóniája szerepelt.

A dalciklus szólistája, Eri Nakamura, egy világjáró japán opera- és oratórium-énekesnő volt, aki igen megbízható teljesítményt nyújtott. Szólamának magas fekvésű és virtuóz szakaszait is biztos technikával és intonációval szólaltatta meg, változatos karakterkészletről tett tanúságot, és szövegformálása is kifogástalannak bizonyult. Hogy éneklését mégsem érzékeltük katartikusnak, az többféle okra vezethető vissza. Az egyik a nem kiemelkedő szépségű hang, amely vivőerőben sem akkora, hogy ne kelljen kissé feszíroznia a hangadást – némi zörgősség árán – a zenekari forték pillanataiban. Emellett operás gesztikája helyenként már-már hatásvadásznak hatott, s ezzel mint-ha a kifejezés igazi átéltségét, kisugárzását igyekezett volna pótolni.

Ezzel szemben a zenekar Jurkevics vezényletével jóval több költszetet tudott vinni az előadásba. Az ukrán dirigens vezénylesének erőteljességén és eleganciáján túl az is hamar kiderült, hogy képes szuggesztíven tolmácsolni a szépségekben gazdag partitúrát. Az első dal („An die Nacht”) pornográfia határát súroló érzékisége talán csak az énekesnő gesztusaiban tűnt kissé túlzásnak: a zene maga, s annak költői megszólaltatása szublimálta, artistikussá tette ezt a direktséget. Finom és érzékeny volt a második dal („Ich wollt ein Sträußlein finden”), és itt különösen jól érvényesült Nakamura intelligenciája és szövegértése is. A frivolitás és a meleg zenekari színek kettőssége tette izgalmassá a „Säus’le, liebe Myrte” előadását, és az eksztatikus pillanatok ereje az „Als mir dein Lied erklang” című dalt, a ciklus talán legszebb darabját. Szinte túlszorduló erotikus atmoszféra jellemezte az „Amor”-t, és valódi tragikum a háborúra reagáló záró dalt. Mindeközben újra meg újra felfigyeltünk a szárnyaló szépségű kürtszólókra (és a kivetített magyar fordítás merevségére és kínrímeire).

A Mahler-szimfónia azáltal hozott újat, hogy a továbbra is energikus és robbanékony Jurkevics vezénylese még elmélyültebbé vált. A rendkívül komplex nyitótételben mindekenélőtt a szinte összeegyeztethetetlen karakterek – az űzött, a fenséges, a vásári –, a kontrasztok világos megformálása és szembeállítás, a szilárdan felépített forma szerzett örömet a hallgatónak. Igen hatásos volt a „stürmisch”

Fittler Katalin

Pannon Filharmonikusok – 2023. május 5.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Újabb sikeres évadot zárt ezzel a koncerttel a Pannon Filharmonikusok, az országos zenekari paletta mind jelentősebbé váló színfoltja. Tovább erősödött abban a meggyőződésében a vezetőség, hogy jó döntés volt fővárosi bérletsorozatra vállalkozni. A rendszeres teltházak érdeklődés mindenképp inspiráló hatású a muzikusokat illetően, s ha hozzáveszünk, hogy rendszeres gyakorlatukká válhatott a két remek koncertteremben való rendszeres fellépés (a Műpa mellett a pécsi Kodály Központban), érezhetik a produkcióik iránt megmutatkozó érdeklődést. A kétségkívül feszített munkatempó mellett további örömforrás lehet a nemzetközi zenei élet megannyi szereplőjével való együttműködés, legyen szó karmesterről vagy versenyművek szólistájáról.

A budapesti évadzáró koncert dirigense az ukrán Andrij Jurkevics volt. Mint egy interjúból megtudtuk: neki köszönhető, hogy az est szólistájaként a Németországban élő japán szoprán mutatkozott be nálunk. Eri Nakamura volt a címszereplője a Jurkevics által Japánban vezényelt Traviatának – és az eredményes együttműködést követte a felkérés. Nakamurának szép emléke fűződik Richard Strauss zenéjéhez, amennyiben korábban az ő dalával nyert meg rangos nemzetközi énekversenyt. Örömmel vállalta tehát a Hat dal Clemens Brentano verseire című ciklus előadását. Ez a szűk félórányi mű tette ki a program első részét, majd szünet után Mahler órányi időtartamot meghaladó V. szimfóniája következett.

E Strauss-dalok, melyek – mint a műsorismertetőből megtudtuk – egészen a Négy utolsó ének megjelenéséig a szerző legnépszerűbb dalciklusának számítottak, napjainkban viszonylag ritkán hallhatók a koncerttermekben. A már-már bevettnek számító gyakorlat, miszerint feliratozással könnyítik meg a szövegértést (ezúttal kizárólag magyarul), szokatlan hatást váltott ki: magára vonta a figyelmet, vagyis, szinte elterelte a zenéről! Miután azt olvashattuk, hogy „a hős durungja a lucskos föld ölébe csusszan” – s ez olyannyira megragadta a vizuális és nem-vizuális típusú hallgatók fantáziáját, hogy a szünetben is mind többen idézgették beszélgetések során –, a lényeg, a zene szinte járulékosává vált. Csak amikor a szerelmi témák után váltás következett, a háborút is idéző záródalnál jutott megérdemelt figyelem az előadóknak. A japán szoprán (aki éveket töltött német

II. tétel robbanékony és energikus, in medias res indítása, s az expresszív, unisono anyag után megrendítően hatott a fokozatos visszatérés a gyászindulóhoz. Az utolsó ítéletet idéző, trombitafanfáros szakaszt pedig mellbevágóan, úgyszólván Sosztakovicst idéző, nyers erővel szólaltatták meg. Az előadás egyik csúcspontja volt ez a tétel.

A scherzo funkciójú III. tétel a bonyolult zenekari szövet ellenére teljes összhangban indult, és látomásos erővel tette meg a groteszktól a fenségesig és az idilliig vezető utat, Brahms- és Csajkovszkij-emlékeket idézve, átszellemült pianókkal és újabb csodálatos kürt-hangzatokkal gyönyörködtetve a hallgatót. A „Blumine” végtelen nyugalma is emlékezetes marad, a hárfa szinte az időt kinagyító akkordfelbontásaival, a középső szakaszban egy-egy belépés finom „megmozdításával”, a „kegyelmi állapot” érzetének nem szűnő fenntartásával. Az V. tételben azután a zenekar fegyelmezett, odaadó játéka azt is élményszerűen világossá tette, hogy a hangversenyt miért „Az élet diadala” címmel hirdették meg.

Végül pedig egy kis pontosítás. Nincs olyan dolog Varşóban, hogy „Wielki Nemzeti Színház”, ahogyan azt az ismertető szerzője képzei (már csak azért sincs, mert ez így makaróniul van). Van egy színházépület, a Wielki Teatr (magyarul: Nagy Színház), amely négy intézménynek ad otthont: az Opera Narodowanak (Nemzeti Opera; erre szokás Wielki Teatr – Opera Narodowa, vagyis Nagy Színház – Nemzeti Opera néven is hivatkozni), a Teatr Narodowynek (Nemzeti Színház), a Polski Balet Narodowynek (Lengyel Nemzeti Balett) és a Muzeum Teatralne w Warszawie (Varsói Színházi Múzeum) nevű gyűjteménynek. Andrij Jurkevics emellett bizonyára sohasem tanult karmesterséget a „Wielki” Nemzeti Színházban, s persze jelenleg sem annak, hanem a Nemzeti Operának a zeneigazgatója.

operaházakban) finom érzékkel követi a dalok érzelmi-indulati váltásait, és intenzív szépséggel formálja meg a széles gesztusú melodikus fordulatokat. Az arányos zenekari kíséret érezhetően igyekezett nem elnyomni a szólista hangját.

Jurkevics jelentős operakarmesteri gyakorlata mellett rendszeresen vezényel zenekari esteket is. A szimfonikus terméshez való közelítése a nagyformákra fókuszál. Felkészült együttesekkel való szereplésekor ennek elsősorban a jó oldalát érezzük: számít a zenekari játékosok „aktivitására”, tehát a partitúra sokszínűségét nem ő kívánja árnyalni, hanem engedi hangzó életre kelni. Tehát, amelyik hangszercsoport éppen „fontos” szegmenssel járul hozzá az összhatáshoz, szinte maga tervezheti meg, milyen intenzitással teszi. Ettől vált izgalmassá az egyes tételek „domborzati térképe”, lehetőséget adva akár gyakran elsikkadó részletek észrevételére. A Pannon Filharmonikusoknál jól bevált ez a módszer – ugyanakkor nem veszélytelen, amennyiben kevésbé felkészült játékosok kerülnek az irányítása alá. Mahler-partitúrát ilyen kevés „beintéssel” rábízni az előadókra, kockázatos. Ugyanakkor megmutatkozott az is, hogy mennyire nem felesleges a karmesteri figyelem gesztusa: az instrukciók nélkül is gyönyörű tónussal játszó mélyvonások minőségi többletet produkáltak, valahányszor feléjük fordult a dirigens. Az oldott légkör, ez a feltűnően nagy bizalom felszabadította a zenekari játékosokat – vagy épp a felelősségérzetüket növelte? Mindenesetre olyan intenzitással játszottak, amely vélhetőleg számukra is emlékezetessé tette ezt az estét. Az Adagietto általában a szimfónia leginkább szívhez szóló tétele – ezúttal sem tévesztette el hatását, a vonóskar és a hárfa harmonikus összjátékának köszönhetően.

Malina János

Szegedi Szimfonikus Zenekar – 2023. május 9.

A Szegedi Szimfonikus Zenekar május 9-i hangversenyének súlypontjában Henryk Mikołaj Górecki mára szinte legendává vált 3. szimfóniája állt, s ez adta a koncert címét is: „Szimfónia énekhanggal”. A Somorjai Péter által dirigált műsor első részében Mozart Linzi szimfóniája és 1787-ben, Prágában komponált hangversenyáriája, a Bella mia flamma / Resta, o cara (K 528) csendült fel, utóbbi – a szimfóniához hasonlóan – Somogyvári Tímea Zita énekművésznő szólójával.

A szimfónia nem indult különösebben ígéretesen: a lassú bevezetése erőtlennek, a vonóshangzás kissé fésűletlennek hatott, az Allegro spiritoso szakasz pedig meglepően egyensúlytalannak: a II. hegedű nyolcad mozgása

(és a basszus repetált hangjai) szinte teljesen elfedték a téma visszatérései során is) az I. hegedűben megjelenő dallamot. A lendületes tempó pedig azzal a következménnyel járt, hogy a hegedűk díszítő jellegű hangcsoportjai időnként nem igazán kijátszva, elnagyoltan szóltak meg. Somorjai Péter vezénylése emellett már-már mechanikusan egyenletes volt, alig hagyva mozgásteret az agogikai tagolás számára, például a visszatérés előtti pillanatban. Különösen a kíséret ritmikai merevsége keltette a „levegőtlenység” érzetét; így a differenciálás fő eszköze a dinamika maradt.

Élettelinek bizonyult viszont az Andante tétel lendületes tempója. Az addigi szűrkeség is oszlani kezdett: színesedett, akcentusokkal gazdagodott az artikuláció, és az agogika is megjelent a karmester eszköztárában. A natúr-kürtökkel, kemény dobverők alkalmazásával pedig a 18. századi zene karcsúbb hangzásideálját is megcélozták

az előadók. A 6/8-os Andante élénksége viszont azzal a zavarba ejtő következménnyel járt, hogy a rákövetkező Menuetto 3/4-es üteme lényegében azonos időtartamú volt a 6/8-os ütem felével, ugyanazon tempó folytatódásának érzetét keltve; ezt, akár a menüett tempójának kisebb módosításával, jó lett volna elkerülni. Ebben a tételben fontos szólók jutnak az első oboának és az első fagottnak; közülük különösen a fagottos játéka volt plasztikus, élvezetes – az egész koncert folyamán.

A szimfóniának kétségtől a zárótétele bizonyult a legsikerültebbnek: élénk tempója mellett felfigyeltünk a hegedűk már-már beszédes játékmódjára, sőt helyenként Mozart buffa-hangjának megjelenésére; s a zárásra érzelmileg is megemelkedett az előadás.

A hangversenyára bevezető recitativójában az volt az első benyomásom, hogy az énekesnő – különösen a mélyebb fekvésben – túlradagolja a vibratót, ám kitűnő dalvezetése és kifogástalan intonációja is hamar feltűnt. A híresen nehéz gyors áriában viszont már kifejezetten imponáló teljesítményt nyújtott: mégpedig nem csupán annak révén, hogy erőlködés nélkül győzte a darabot virtuozitással, hanem azért, hogy előadása nem volt híján a hamisítatlan drámaiságnak. S minél nagyobb hangterjedelmet, minél több fürgeséget kívánt a kompozíció, annál több oldalról ismertük meg a hangot, s szembesültünk valódi szépségével.

Henryk Mikołaj Górecki Steve Reich, Philip Glass és Balassa Sándor kortársa volt: ahhoz a hosszú életű nemzedékhez tartozott, amelynek tagjai a „készen kapott” dodekafon kompozíciós technikával való hosszabb-rövidebb együttélés után attól radikálisan eltérő, sokkal kevésbé sűrített, időben mintegy szétterülő, tonális vagy kvázi-tonális zenei nyelvet alakítottak ki a maguk számára. Górecki 3. szimfóniájának – főleg az 1976-ban komponált mű 1991-ben készült lemezfelvételének – világsikere a darab jól áttekinthető és viszonylag könnyen befogadható hangzásának, harmóniai expresszivitásának, dallamosságának és nem utolsósorban a jól megválasztott, megrázó erejű szövegeknek köszönhető.

Összességében elmondható, hogy az alapján vonóssokat, továbbá hárfát és zongorát foglalkoztató, nagy létszámú zenekar (a fúvósok csak pár rövid szakasz erejéig játszanak színező szerepet) jól teljesítette feladatát: a többnyire tömörszerű hangzáskép itt egységesnek bizonyult, Somorjai Péter pedig hagyta érvényesülni a lassan kibontakozó, hatalmas zenei ívek önmozgását, és gondot fordított a rendkívül változatos zenekari színkezelés érzékeltetésére is. A siker zálogát azonban elsősorban Somogyvári Tímea Zita előadói teljesítménye jelentette. Túl azon, hogy jól győzte állóképességgel a sok széles dallamívet, éneklése a szövegek tragikumát is valódi átéléssel, a kifejezés magas színvonalán tette felemelő élménnyé

a hallgató számára; művészi kifejezése éppen a legintimebb pillanatok pianóiban bizonyult a legintenzívebbnek. Jelentékeny énekest ismerhettem meg személyében.

Fittler Katalin

Nemzeti Filharmonikusok

– 2023. május 9.

Művészetek Palotája

– Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Aki már hallotta, örömmel üdvözlí a jelenséget: vizsaterő vendége a Nemzeti Filharmonikusoknak a francia François Leleux. Ezúttal Mozart és Schumann szimfóniák dirigenseként lépett pódiumra, valamint saját (oboára és zenekarra készített) átiratában játszott áriákat két Mozart-operából, A varázsfuvolából és a Don Giovanniból.

A koncerthez mottóként egyértelműen kínálkozik a „humorban nem ismerünk tréfát”. Leleux érezhetően oldott légkört teremt, látszatra már-már humorosat, azonban akinek „füle van a hallásra”, döbbenet tapasztalja, hogy mindeme könnyedség és fesztelenség mögött rendkívül tudatos elképzelések vannak. És amit csinál, mesterkurzus-értékű a gyakorló szakmai közönség számára. A többieknek marad műhelytitok, őket a látvány is leköti, valamint az általa kiváltott hangzás.

Mozart K. 338-as, háromtételes C-dúr szimfóniája nem tartozik azok közé, amelyeknek témáit szinte „füttyülik” a zenebarátok. Remek választás volt ahhoz, hogy olyasfajta éber figyelmet hívjon életre, amely önkéntes és szinte észrevétlen. Tehát, „kondicionálja” a játékosokat és a hallgatóságot egyaránt. Ugyanakkor Leleux „titka” könnyen megfeythető (olyannyira egyszerű, miként Bach definiálta a zongorajátékot: megfelelő időben a megfelelő hangot a megfelelő ujjal kell megszólaltatni...): karmesterként nem feledi el zenekari muzsikuskénti „elvárásait” a karmester iránt: gondoskodik az együttes valamennyi tagjáról, szólamokról, szólistákról egyaránt. Éspedig nem didaktikus, partitúra-ismeretet felmondó „beintések” sorozatával, hanem a tételek érzelmi történéseinek rajzával, vagyis értő kottaolvasat birtokában hasonlóképp értelmezett szólamolvasásra inspirálva muzikusait. Játékká, mondhatni, társasjátékká válik a zenekari munka, a profizmus rutinja biztosítja a „nyerő pozíciókat”, és az oldott légkörben olyan hangzásvilág születik, amelynek megvalósítását senki sem érezhette többlet-feladatnak. Sőt!

Pedig voltaképp nem másról van szó, mint hogy Leleux úgy irányítja a zenei folyamatokat, hogy minden részlet „értelmes” legyen. Miként a németalföldi festők monumentális tablóin megcsodálhatjuk a legkisebb mellékalakok aprólékos kidolgozását. Technikailag ezt úgy éri el, hogy – ügyes marionettjátékos módjára

– azonos figyelmet fordít a kis zenei egységek lezárására és a következők indítására. Tehát, nincsenek elharapott szövegek, nincs egymás szavába vágás – minden részlet „értelmes”, és ezek a részletek gyors egymásutánban következnek. Vagyis, a hallgató kapkodhatja a fejét, hogy kövesse a rendkívüli információsűrűségű folyamatokat. Valamennyi szólam úgy érezhette, a karmester megkülönböztetett figyelmét (törődését) élvezi – és ettől egyszerre érvényesült a játékosok szinte spontán aktivitása, valamint az instrukciók követése. Mondhatni, többdimenzióssá vált a hangzásképp, izgalmas követnivalóvá a közönség számára is.

Nem vitás: élmény lehet Leleux irányításával muzsikálni. Hiszen karmesterként (konkrét hangszer nélkül) ugyanúgy játékos (valójában játékmestere) a kompozícióknak, mint a zenekari tagok. Csak épp ő technikailag nem részese a születő hangzásnak. Viszont nemlétező varázspálcája hívja elő azt a csodát, ami egyértelműen örömforrás. Mosoly, harmónia. Meglepő gesztusok, amelyek mindig jól elhelyezett poénként hatnak.

A hangszeres előadóművészből lett dirigensek gyakran hangoztatják, hogy az irányítás mennyivel veszélytelenebb. S ha ez igaz is a hangokat illetően, az összehatás tekintetében messze felülmúló felelősség nehezedik a vezénylőre. Nem a kezére (melléütéseit jótékonyan korrigálhatja a felkészült együttes), hanem személyiségére, melynek egészével vesz részt (jó esetben) egy-egy kompozíció felelősségteljes megszólaltatásában.

A szimfóniát követően Leleux hozta „varázsoboáját”, és megmutatta, hogy korántsem kényelemszeretettel áll alkalmanként együttesek élére (tegyük hozzá: karmesterként célirányos koreográfiával dolgozik, minden mozdulatának jelentése-jelentősége van, s kiváltképp azt lenne érdemes ellesni tőle, hogy miként képes a hirtelen karakter váltásokat úgy irányítani, hogy instrukciói időben jussanak el a hangszerekhez). Átiratai a legnépszerűbb áriákat elevenítették fel, némi „kommentárral”, amelyben megcsillogtatta hangszeres virtuozitását. Tette ezt már-már magától értetődő természetességgel – csak a jogosan kijáró lelkes tetszésnyilvánítást fogadó mosolya árulta el: örül annak, hogy értő fülekre talál kivételes teljesítménye.

A műsor második részében ismét C-dúr szimfónia, ezúttal Schumann Másodikja, talán még közvetlenebb kapcsolatot teremtve valamennyi zenekari játékosal. Az ilyesfajta kidolgozottságra szokás mondani, hogy „kamarazenei”.

Remélhetőleg a zenekari játékosok számára is hasonló „oázis” volt ez a két óra, mint a hallgatóknak. Akik összehasonlíthatatlanul pihentebben távoztak az est után a Müpából, mint ahogyan érkeztek.

Fittler Katalin

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2023. május 25.

Festetics Palota

A „varietas delectat” mondás érvényességének újabb adaléka ez a koncert. A Zeneakadémia Nagyterméhez és a Müpa Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterméhez szokott hallgató számára ingyencsúsz jelentett a régebbiről már ismert, ám ritkán hallott terem-akusztika. Hasonlóképp az is, hogy kamarazenekar léptékben hallhatta a MÁV Szimfonikus Zenekart.

A 18 órai kezdésen túl a műsorösszeállítás is különlegességet jelentett. Mondhatni, bátorság meghirdetni a Kis éji zenét, és két Mozart-mű között előadásra tűzni a napjainkban ismeretlennek számító Joseph Reicha Esz-dúr versenyművét, két kürtre és zenekarra. Ami külön öröm: nem a ritkaság-értéke miatt maradt emlékezetes ez az előadás. Még csak azért sem, ami valóban szokatlan: a „Párban pár” címmel meghirdetett program keretében lanykérésre is sor került, a Kis éji zene nyitótételét követően.

A figyelmes hallgató felfedezhette: a hangulatkeltő (illetve –fokozó) tükrök akár kifejezetten zavaróak is lehetnek, kiváltképp a karmesterrel szemben elhelyezkedő. Míg egy ének-teremben kifejezetten hasznos a tükör, előadáskor egyértelműen zavaró lehet. Más kérdés, hogy kívül kerülhet a dirigens figyelmén, de még akkor is jelen van, állandó zavaró tényezőként. Merthogy tudatosan kerülni kell, miközben helyzetét tekintve nyilvánvaló a jelenléte.

A nézőtér azonos magasságát tekintve, ideális a megannyi „elterelő” szempont, lehet gyönyörködni a csillárban, a tükrök tér-módosító hatásában – tehát, aligha tűnik fel bárkinek is, hogy az előtte ülő háta behatárolná a látványteret. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy harmonikus atmoszférát érzékeljünk, azzal is fokozva az élményszerűséget.

Tovább oldotta a légkört a „leánykérés”, már-már személyessé téve mindenkinek a jelenlétét. A komolyzenei örökzöldet, a Kis éji zenét követően azonban hirtelen módosult az atmoszféra. A dirigensnek az egyes műsorszámok specifikumaira irányuló, rövid bevezetője nélkül talán kevésbé tűnt volna fel a versenymű magánszólamainak igényessége. Korántsem kellett fúvós játékosnak lenni ahhoz, hogy felmérjük, mennyire a korabeli lehetőségek határait feszegető kompozícióról van szó! Nem a karakterekre figyeltünk, hanem a hangkészletre, amely elképesztő kihívást jelent(het)ett a natúr kürt játékosai számára. Képiró Bálint és Tekula Endre modern hangszeren játszott, de ez nem akadályozta meg a hallgatót abban, hogy gondolatban „transzponálja” a hangszereket a historikus verzióra – és így sajátos élmény részese lehessen, mintegy felmérve, milyen kihívás volt annak idején egy ilyen versenymű. Amely, zeneiségével, mindmáig hatásos, és élményszerű. Talán

nagyobb teremben is hasonló gondolatokat váltana ki a hallgatókból – érdemes lenne a továbbiakban is műsoron tartani ezt a kompozíciót.

Mozart 33. szimfóniája, a B-dúr mű, amelyben nem először és nem utoljára tematikus igénnyel felcsendül az úgynevezett Mozart-névjegy (a Jupiter-szimfóniában elhíresült d-r-f-m négyhangos fordulat), jólesően biztosította az otthonosság érzetét a viszonylag ritkán hallható Mozart-szimfóniában is. Különleges kastélybeli „házimuzsika” részesei lehettünk.

S mindeközben figyelhettünk arra, hogy mi a „titka” a zenekar 2021 szeptembere óta vezető karmesterének. Farkas Róbert nem hisz az „evidenciákban”. Nem számol azzal, hogy a muzsikások jártasak a Mozart-zene világában (jóllehet, kétségkívül azok!), tehát olyan informatív koreográfiával irányítja a hangzást, amelyet akár feleslegesnek is tekinthetnénk – de hogy mégsem az, arról a hangzás tanúskodik. Mert a mikrostruktúrák rajzával sikerül elérnie, hogy valamennyi játékos valamennyi hangért felelősséget vállaljon, kisebb-nagyobb léptékű környezetbe ágyazva. S ez akkor is rendkívül hatásos, ha mindig van egy-két játékos, aki kivonja magát e zenevarázs hatása alól, és kreatív hangzó-életre-keltés helyett mindösszesen „munkára” vállalkozik (ezúttal a brácsaszólamban tűnt fel ilyen kívülről).

Malina János

Szolnoki Szimfonikus Zenekar – 2023. június 5.

Szolnoki Szigligeti Színház

Hiába, az embernél nincs semmi csodálatosabb. Bámulatos például az a képessége, hogy a legegyszerűbb tényekre is fittyet hány, ha személyes érintettségéről van szó. Itt van mindjárt a „Haydn-oboaverseny” esete. Minden hivatásos oboistát abban a hitben nevelnek fel, hogy Haydn-nak van egy C-dúr oboaversenye (variáns: van egy C-dúr oboaverseny, amelynek lehet, hogy Haydn a szerzője). Ezzel szemben a valóság az, hogy Haydn nem írt sem C-dúr, sem semmilyen más oboaversenyt, és a szóban forgó művet semmilyen korabeli adat sem kapcsolja Haydnhoz. Erről teljes az egyetértés a Haydn-kutatók körében. Mármint, ha valaki megpróbált már vakmerő módon meggyőzni erről egy oboistát, akkor tudja, hogy ilyenkor az illető rugni-harapni kezd, és felháborodottan utasítja vissza azt az elvetemült kísérletet, amelynek célja, hogy megfossza őt kedves Haydn-oboaversenyétől.

Hasonló a helyzet azzal a két kürtre és zenekarra komponált versenyművel, amelyet egy németországi kézirat alapján publikált egy holland kiadó jó fél évszázaddal ezelőtt – a kézirat lelőhelye után nevezzük egyszerűen harburgi koncertnek. A kürtjátékosok nyilván nagyon örülnének annak, ha a négy Mozart-és egy fennmaradt Haydn-szó-lókoncert mellett egy Haydn-kettősverseny is gazdagítaná

a klasszikus repertoárjukat, ezért ezt a bizonytalan szerzőjű kompozíciót azóta is öntudatosan Haydn-műként játsszák, jobb esetben zárójelben, lábjegyzetben vagy apró betűvel utalva arra, hogy az attribúció kétséges.

A darab népszerűsége töretlen; csak néhány hónapja hallottam utoljára egyik vidéki zenekarunk koncertjén, és most a Szolnoki Szimfonikus Zenekar június 5-i hangversenyén is megszólalt. Itt nem vacakoltak azzal, hogy a kétségeknek a koncert nyomtatott programjában is teret biztosítsanak: ott nemes egyszerűséggel „Joseph Haydn: Esz-dúr kettősverseny Hob. VIIId:2” formában szerepelt a darab, mintegy a Haydn-műjegyzékszám jogos viselőjeként. Ám természetesen nem az ilyen jegyzékszámú, elveszett Haydn-kompozíciót hallhattuk, hanem az említett harburgi koncertet. Amelynek bizonytalan ugyan a szerzője, afelől azonban, mint mindjárt kiderül, nem lehet kétség, hogy a szerző nem Joseph Haydn.

Szolnokon a műsorszámokat bevezető hölgy mindenestre – az írott programmal ellentétben – jelezte, hogy el kell mondani egyet-mást a darabbal kapcsolatban. Haydn öt kürtversenyt komponált – kezdte a történetet. Ebből az ötödik lehet, hogy azonos a másodikkal, az elveszett Esz-dúr kettősversenyyel – magyarázta a bizonyítványt. Igen ám, de Haydn csak úgy írt öt kürtversenyt, hogy a tévesen neki tulajdonított darabokat is számoljuk. Tehát Haydn öt kürtversenyt írt, ebből három az ő műve – foglalhatjuk össze a helyzetet röviden. (Bár az öt persze akkor sem jön ki, mert ha igaz a feltételezés, és a két kettősverseny azonos egymással, akkor már eleve csak négy darabról lehet szó – de ne kukacskodjunk.) Csakhogy van még egy bibi: a harburgi koncert kéziratán nincs megadva szerző, valamikor később viszont egy ismeretlen kéz ráírta, hogy Michael Haydn műve. Az ilyen utólagos attribúcióknak az értéke meglehetősen bizonytalan, sokszor hallomáson vagy találgatáson alapulnak – de ha ezt elfogadnánk, akkor éppen azt bizonyítaná, hogy nem Joseph Haydn a komponista. Erről persze Szolnokon nem volt szó, ehelyett a szokásos ultima ratio került elő, amelyet korábban már a másik vidéki zenekar enyhén ingerült művészeti vezetőjétől is hallottam: voltaképp miért is ne lehetne a harburgi versenymű azonos a Hob. VIIId:2-vel?

Ügyesen kivágták magukat – csettinthetnénk elégedetten, ám az a helyzet, hogy ez a próbálkozás halva született. Aki ugyanis a Hoboken-műjegyzéket nem csupán arra használja, hogy az ottani műjegyzékszámokat – kérdőjel nélkül – bizonytalan szerzőjű kompozíciók mögé biggyeszti, hanem ki is nyitja, akkor abban a Hob. VIIId:2 adatai között ott találja az elveszett versenyműnek az OSZK-ban található, a zeneszerző által kontrollált Haydn-katalógusban megőrzött incipitjét, ami – minő balszerencse! – nem azonos a harburgi koncert kezdetével. Ez pedig azt jelenti, hogy semmi sem jogosít fel minket arra, hogy a népszerű kettősversenyre akár feltételesen is

Haydn-műként hivatkozunk; még kevésbé arra, hogy egy valódi Haydn-mű Hoboken-számával ruházzuk fel.

E kis kitérő után nem egyszerűen témát váltunk, de beszámolónk hangulata is ellentétébe csap át. A harburgi kettősversenyt ugyanis egy remekül sikerült hangverseny egyik műsorszámaként hallhatta a közönség a Szigligeti Színházban, Izaki Maszahiro fő-zeneigazgató vezényletével. Az évadot lezáró koncertnek már a programja is változatos és eredeti volt: három, különböző zenetörténeti korszakot képviselő fúvós versenyművet követően egy 20. századi japán szerző fiatalkori, nemzetközileg is feltűnést keltő, de nálunk ismeretlen, szimfóniaszerű zenekari kompozíciója zárta az est műsorát.

Nyitószámként Ferdinand Davidnak, a kiváló hegedűsnek és karmesternek, a Mendelssohn-hegedűverseny címzettjének kora romantikus művét, a harsonára és zenekarra írt Concertinót hallhattuk (a program valamiért egyszerűen „Harsonaverseny”-ként említi). A fiatalkori kompozíció kifejezetten invenciózus, szépen formált, élvezetes darab, s nem utolsó sorban remek játszani valóval szolgál a szólista számára, aki ezúttal Mester Ádám, a helyi zenekar szólamvezetője volt. Mester felvillanyozó hatást gyakorolt a közönségre: ragyogó, az ércestől a simogatóig ívelő spektrumot bejáró hangja, hasítón tisztá intonációja, érzékenyen formált kantilénája (például az első tétel szívhezszóló melléktémájában), gyöngyözően egyenletes skálamenetei és a harcias zárótételben megcsillantott virtuozitása egyaránt hozzájárult játékának lelkes fogadtatásához.

Ezután egy még fiatalabb szólista lépett pódiumra Szabady Ildikó személyében. A szinte még friss diplomás művész Szervánszky Endre 1953-ban befejezett Fuvolaversenyének magánszólamát játszotta el figyelemre méltó érettséggel és hallatlan magabiztossággal. Szabady ezüstös és édes, zörejmentes, kevésbé vibrált fuvolahangja önmagában is rendkívül figyelemreméltó, de az volt játékának koncentráltsága, precizitása, erőlködésmentes és könnyed virtuozitása is. Negatívumként legfeljebb némi visszafogottságot, hűvösséget lehetne említeni, de ez sem választható el igazán a mindenütt jelenlevő kontrolláltságtól és elegáns kiegyensúlyozottságtól, amely már-már klarinétyszerűen sima és nyugalmat árasztó dallamíveit is megalapozza. Örömmel tapasztaltam továbbá, hogy a karmester és a zenekar a Szervánszky-mű sokszínű karaktereinek és a bonyolultabb partitúra kihívásainak is jól meg tudott felelni.

A szünet után következett az ominózus harburgi kétkürtös Esz-dúr versenymű, Kovács Gergely és Benyus János szólójával. Ők egy következő, rutinos generáció képviselőiként megint csak igen meggyőzően muzsikáltak. Ez a darab nem követel a szólistáktól az előző két versenyműhöz hasonló virtuozitást, a művészek kvalitásai azonban itt

is világosan megmutatkoztak a tökéletesen egymáshoz csiszolt hangszínekben és intonációban, vagy a nyitótétel gyors hangrepetícióinak teljes szinkronitálásában.

A hangverseny eddigi részét tehát három, változatos súlyú és stílusú versenymű egyaránt kiváló szólóteljesítményekkel szolgáló, élvezetes előadása alkotta. Az ismeretlen, tisztán zenekari zárószám előtt még nem tudhattuk, folytatódik-e a koncert addigi lendülete. Az aggodalom azonban fölöslegesnek bizonyult. Jaszusi Akutagava háromnegyed évszázados zenekari darabja, a Trinità sinfonica nem szolgáltat ugyan revelációval, mégis voltak ma is elevenen ható, eredeti részei; a zenekar pedig továbbra is – és ebben a vármegyháza dísztermében megszokottnál jóval kedvezőtlenebb akusztikában is – jól karbantartott és motivált együttesnek bizonyult.

Az 1948-ban írt, háromtételes mű nyitótétele meglepően kevésbé alapozott valamiféle keleties koloritra: meglepő módon inkább Hidas Frigyes vagy Sugár Rezső, illetve a korabeli szovjet zene hangvétele juthat róla az eszünkbe. (Pár évvel később a szerző hosszabb időre át is költözött a Szovjetunióba.) Harsány vagy éppen cirkuszi zenére emlékeztető részek váltakoznak benne hangfestő elemekkel vagy finomabb, kamarazeneszerűbb karakterekkel. A karmester mindvégig mintaszerűen tartotta kézben ezt a lendületes kavalkádot, és a mozaikkockákból összefüggő, követhető eseménysort alakított ki. A rejtélyes című, Andante tempójú középső tételre („Ninnerella”) viszont azonnal oda kellett figyelni, mert egy –harmoniai és természeti képként – leginkább talán Griegre emlékeztető, zsongító-borzongató, végtelenített vonósszövevénnel kezdődött, majd ebből lassanként, hatalmas fokozással, az összes dobfa és a rezek csúcsra járatásával impozáns dinamikai és intenzitásbeli csúcspontot hozott létre, a színvilág különlegességét mindvégig megtartva. Majd a szellem fokozatosan visszakúszott a palackba, amelyből kiengedték.

Maszahiro a folyamatot hallatlanul hitelesen és szuggesztíven jelenítette meg, igazán váratlan és emlékezetes zenei élménnyel lepve meg a közönséget. Az Allegro assai zárótétel azután megint inkább hangos volt, mint újszerű; ebben hallhattuk talán a legtöbb – de meghatározó szerephez nem jutó – orientális színt, s a szocreál vonzódás is újra kitapinthatóvá vált. Mindazonáltal a szerzőnek itt is volt elég új ötlete ahhoz, hogy ne érezzük unalmasnak a darabot.

A zárótétel hatásos elvezénylése a középső tétel után már igazán nem volt nagy kihívás Maszahiro számára. A zenekar viszont, hogy végre a középpontba került, szinte újjászületett, s az egységesen megszólaló vonós szólamok mellett a sok exponált, kényes feladatot kapó fúvósok – különösen a klarinétosok, fuvolások, fagottosok, kürtösök – is ismételten remekeltek. ■

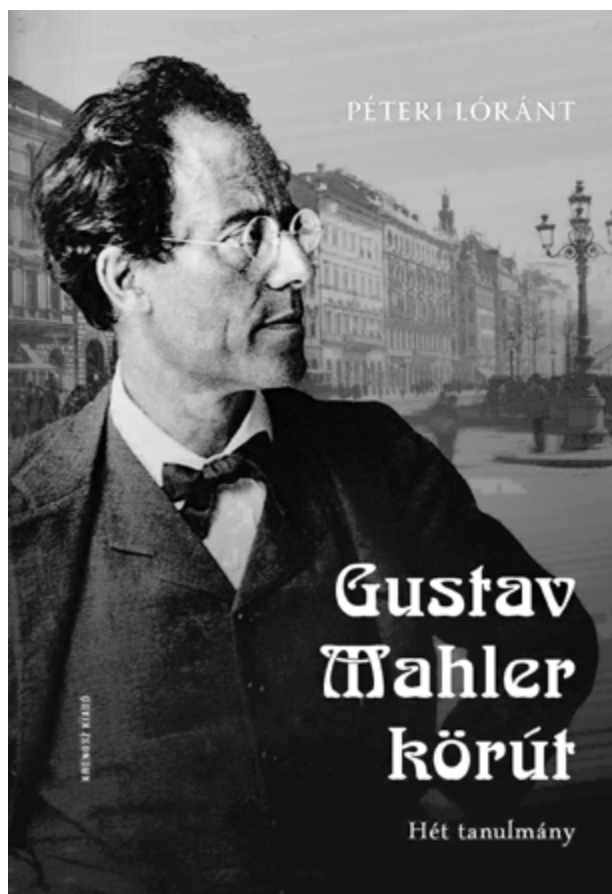
Péteri Lóránt: Gustav Mahler körút

 Fittler Katalin

2023-ban Pécsen, a Kronosz Kiadónál jelent meg a szerző Mahlerrel foglalkozó második kötete. Az első, a Mahler, a scherzo és a „kísérteties” című monográfia 2005 óta elérhető a magyar nyelven olvasók számára (angol nyelvű doktori disszertációjáról van szó). Az új könyv hét tanulmányt tartalmaz, amelyek közül kettő itt jelent meg először, a továbbiak esetében a terjedelmi korlátoktól mentes közlési lehetőség birtokában bővített-átdolgozott verziókkal találkozunk. Egynek az „elődjét” 2001-ben a Muzsikában olvashattuk (ott: Kései találkozás: Szabolcsi, Mahler és Kodály), kettő korábban angol folyóiratokat gazdagított, és kettő talált korábban két nyelven (angol és magyar) publikációs lehetőséget (többszerzős tanulmánykötetben ill. folyóiratban). Mindebből kitűnik: méltán értékelheti újdonságként a széleskörű szakmai közönség. Annak idején Pernye András jóindulatúan azt tanácsolta a főképp népművelő-ismeretterjesztő jellegű írásokat publikálni szándékozóknak, hogy ne sok kottapéldát használjanak illusztrációként, mert a kottaolvasásban járatlant elriaszthatják a számára érthetetlen ábrák. Nem mintha (sokat?) javult volna a helyzet az időközben eltelt évtizedek során, a szakmán kívülieknek nem kell attól tartani, hogy Péteri Lóránt könyvében bármi is érthetetlen marad a számukra. Pedig jócskán találunk benne partitúra-részleteket is, ám ezeknek elsősorban emlékeztető funkciójuk van: néha feleslegessé teszik, hogy az adott mű ismerője segédeszközként partitúrát is használjon az olvasáshoz, hogy tudja, konkrétan melyik fordulatról van szó. Mert a hivatkozott zenei anyag ismerete nélkül legfeljebb olvasmányélményhez lehet jutni (igaz, az sem kevés, hiszen szakkönyv kevés dicsérőbb jelzőt kaphat, mint hogy értékes tartalma mellett olvasmányos is). Az olvasók számára rendkívül hasznosak a táblázatok is, amelyek szemléletesen tüntetik fel azokat az adatokat (arányokat), amelyek korábban részletezően leírásra kerültek.

„A hét tanulmány a zeneszerző, karmester és operaigazgató Mahler körüli utazásra invitálja olvasóját” – olvashatjuk az Előszóban, amely a későbbiekben tudományos igénygel rendszerezi az olvasnivalókat, feltárva a köztük lévő tartalmi (vagy éppen vizsgálódási) szempontokat. A terminológia ne riasszon el senkit: a „szociokulturális kontextus” élvezetes olvasmánnyá lesz, csakúgy, mint az „intertextualitás” – és alig lesz szükség (akkor is inkább csak a pontosítás, a biztonság kedvéért) az idegen szavak szótárának használatára.

A kezdő tanulmány (Tört tükröződések) alcíme: Identitás és imázs, szöveg és zene, színház és hangversenyterem. Mahler egész pályafutásáról ad érdekes képet – olyat, amely azzal az érzéssel

gazdagítja az olvasót, hogy immár értője lett a korabeli viszonyoknak, amelyeknek jelentős szerepük volt a személyiség-formálódásában, és a pálya alakulásában. Mondhatni, „testközelbe” kerül Mahler – szinte tapinthatóan közelebbibe, mint megannyi regényes életrajz főszereplői (valós és vélt érzéseikkel-gondolataikkal).

Két közérdekűen „izgalmas” téma következik, érdeklődést felkeltő címekkel: A halál idilli maszkjai, valamint Bakkhosz bevonulása, avagy egy örült nap. Az előbbi Offenbach napjainkban is játszott operettjének, az Orpheus az alvilágban címűnek jellegzetes mozzanatára ismer Mahler A mennyei élet című dalában – és nemcsak kottaképi hasonlóságra, hanem gondolati-jelentésbeli utalásként. Az utóbbi alcíme: A 3. szimfónia és Mozart Figarója (amely opera buffa egyébként a harmadik leggyakrabban szereplő mű az operakarmester Mahler repertoárján – 83 alkalommal vezényelte!). Péteri előbb tipologizálja a szimfónia nyitótételének induló-karaktereit, majd a Mozart-mű harmadik felvonásában a finálé elején felhangzó indulóra koncentrál. „Nem szó szerinti vagy parodisztikusan átrajzolt idézetről van szó, hanem

olyan allúzióról, amely összetevőire bontja az opera indulójának zenéjét, és az így kinyert elemeket már a szimfonikus tétel szerves részeként vonultatja fel.” A gazdag kottailusztráció szinte feleslegessé teszi a partitúrák használatát – és aki a tanulmány elolvasását követően meghallgatja a vonatkozó részleteket, életre szóló élménnyel gazdagodik: a továbbiakban mindig felismeri azt a „kapcsolatot”, amelyet Péterinek köszönhetően immár „készén kapott”. Tehát, minőségi változás áll be a zenehallgatása tekintetében, az „értést” illetően.

És még egy kapcsolat a zenetörténeti múlttal: az ötödik tanulmány Mahler utolsó publikációjával foglalkozik. Jogos a cím- és alcímválasztás: Mr. Mahler at the Harpsichord. Bach és Amerika. A kiindulópont: 1909. november 10-én a Carnegie Hallban billentyűs hangszer mellől irányította a New York-i Filharmonikusokat Mahler, az általa összeállított Bach-szvit bemutatóján. A kiválasztott tételek: a h-moll szvitből az Ouverture, valamint II. tételként a Rondeau – Badinerie – Rondeau háromtagú nagyforma, a 3. D-dúr (BWV 1068) anyagából pedig a közkedvelt Air, valamint a Gavotte I – Gavotte II – Gavotte I háromtagú nagyforma. A Mahler-szakirodalomban tényként-adatként, valamint kottaanyagában is régóta számontartott alkotással kapcsolatban Péteri Lóránt tette fel a kézenfekvően egyszerű kérdést: miért készítette el ezt a partitúrát Mahler. Örömrökre meg is válaszolja – felvázolva pillanatképeket a korabeli amerikai zenei életből. Az olvasóban őszinte kíváncsiság ébred: de jó lenne hallani ezt a verziót!

A kamarazene kedvelői számára különösen kedves a kötet hatodik írása, a Kinek a búcsúja? című tanulmány, amely a Ligeti és Mahler alcímet viseli. Itt is sziporkázóan érvényesül Péteri „mindentudása”, ami elsősorban abban mutatkozik meg, hogy sohasem szorítkozik a maga által (az ismeretanyaga birtokában) megvont határok közé, hanem találó megjegyzésekkel, analógiákkal, hasonlatokkal belevonzza a zenei univerzum bármely érdekes (és idevágó) szegmensét. A tanulmány több (egyetemi) beszámolót felölel: tájékoztat Ligetinek Mahlerrel kapcsolatos megjegyzéseiről, értékeléseiről, különböző apropók ürügyén, néha egymásnak némiképp ellentmondva is (ezeket is gyakran értelmezi-magyarázza). És megint csak kamatoznak az olvasó hangzó zeneirodalom-ismeretei, amikor Ligeti Lontano című kompozíciójának említésekor máris belső hallással fel tudja idézni a mű emlékezetes kezdetét – és ha veszi a fáradságot, és egymás után meghallgatja ezt a kezdetet Mahler Ötödik szimfóniája III. tételének (kottapéldával is) hivatkozott részletével, ismét gazdagabbnak, zeneileg tájékozottabbnak érezheti magát. És még imponálóbb az a gazdag vonatkozási rendszer, amelyet Ligeti

Kürttriójához kapcsol Péteri: Brahms Kürttrióját, Bartók 6. vonósnégyesét – és nem utolsósorban Mahler 9. szimfóniáját. A zongoristák szeme pedig különösképp akkor csillan fel, amikor Beethoven Esz-dúr (Op. 81a) szonátája nyitótételének karakterisztikus témájával találkozunk a kottapéldák sorában. Az ilyen példák eklatánsan bizonyítják Péteri Lóránt széleskörű zeneirodalom-ismeretén túl azt is, hogy a zenetörténész számára alapvető szakmai gesztus az összefüggések – némelykor könnyen, máskor nehezen kihallható – hálójában való tájékozódni-tudás. Erre vezethető vissza a pregnáns „miért?”-kérdése, amely értékes ismertető tanulmányt eredményezett.

Mahlernek a 20-21. századi zenére (zeneszerzőkre) való hatását taglalja a könyv negyedik tanulmánya, A mélység dalai. Érdemes találgatni, ki(k)ről-miről lehet szó, mielőtt a megoldást megadja az alcím: A 3. szimfónia és Jeney Zoltán kantátája. Személyes élmények sokasága inspirálhatta, hiszen Jeneyt zeneakadémiai tanárként majd kollégájaként ismerte-becsülte, s több meghatározó Jeney-mű koncertélményének birtokosa. A 2017 decemberében bemutatott Aus tiefer Not kantáta olyan lényegi-értő elemzést kapott, amelyhez fogható kevés kortárs (20-21. századi) magyar zeneműnek jutott. Az ilyesfajta megközelítés több szempontból is túlmutat önmagán: mintát ad a kortárs-elemzőknek, hogy nem kell várni a történeti távlatra ahhoz, hogy bátran bonckés alá vegyenek egy-egy művet – és emlékezteti a számukra még szokatlan/ismeretlen művekkel szemben távolságtartóan viselkedő előadókat és hallgatókat, hogy közreműködésük alapvetően szükséges ahhoz, hogy az új kompozíciók szervesen kapcsolódhassanak a zene történeti folyamatába (az értékekről ezúttal ne essék szó – annál fontosabb e tekintetben, hogy megadassék a lehetőség a műveknek, hogy hangzó életre keljenek).

A nyitó tanulmányra szépen rímel az utolsó, amely az eredeti, folyóiratbeli verziójának többszörösére duzzadva, szinte „korunk zenei élete” pillanatképsorozatot ad. Az érdemi módosulást jelzi a címváltozás is: Kodály, Mahler, Szabolcsi és Magyarország. Egyszersmind rámutat a művészek (alkotók, előadók, sőt, az értékelő-reflektáló szakírók) felelősségére, amennyiben elkötelezettségükkel esetenként hosszú időre befolyásolják kompozíciók életét.

Érdekes, mondhatni, izgalmas olvasmány valamennyi tanulmány. És mindegyikből sugárzik az az elkötelezettség, amelyet a zenetörténész Péteri Lóránt közvetít, a Mahler-zenéért ifjúkora óta rajongó önmagával egyetértésben.

A könyv kivitelezése példamutató, a kottapéldák jól olvashatóak, a táblázatok szemléletesek – és még betűhibát is csak nagyítóval találni benne. ■

A Szent István Filharmonikusok próbajátékot hirdet BRÁCSA (HATÁROZOTT IDŐRE SZÓLÓ) TELJES ÁLLÁSRA

A PRÓBAJÁTÉK IDEJE:

2023. június 26-án a 2. emeleti Díszteremben

A szakmai önéletrajz alapján kiválasztott jelentkezőknek küldünk meghívást, feltüntetve a pontos időpontot.

Helye: Szent István Gimnázium (ideiglenes helyszín):

Budapest, Ajtósi Dürer sor 15.

A próbajáték anyaga: (kadencia nélkül)

Egy szabadon választott Bach szvit Preludium tétele és

Stamitz: D-dúr koncert 1. tétele, vagy Hoffmeister D-dúr koncert 1. tétele.

ZENEKARI ANYAG

MOZART:	Varázsfuvola nyitány elejétől B-ig
BEETHOVEN:	V. szimfónia 2.tétel első 10 üteme, illetve B élettől 6-tól a B után 9-ig
BEETHOVEN:	V. szimfónia III.tétel trió a B után 18-ig
MENDELSSOHN:	Szent Iván éji álom- Sherzo elejétől a D-ig
BRAHMS:	IV. szimfónia 4.tétel B-től a D előtt 1-ig
CSAJKOVSKIJ:	V. szimfónia 3.tétel E előtt 1-től I után 3-ig
BRUCKNER:	IV. szimfónia 2.tétel C-től D után 15-ig
BARTÓK:	Concerto III. tétel(Elegia) 62.ütemtől a 72.ütemig (Sul C)
BARTÓK:	Concerto IV. tétel(Intermezzo) 119.ütemtől a 127.ütemig

Jelentkezés postai úton, vagy e-mailben önéletrajz csatolásával.

A zenekari állások kottáit e-mailben tudjuk továbbítani. A próbajátékon zongorakísérőt nem tudunk biztosítani! Jelentkezés módja: szakmai önéletrajzzal • az info@sztf.hu e-mail címen [vagy] • 1145 Budapest, Columbus u. 11. levelezési címen (Karisztli Szabolcs rendezvényszervezőnek címezve)

Jelentkezési határidő:

2023. június 12. hétfő

A Szent István Filharmonikusok próbajátékot hirdet I. HEGEDŰ (HATÁROZOTT IDŐRE SZÓLÓ) TELJES ÁLLÁSRA

A PRÓBAJÁTÉK IDEJE:

2023. június 26-án a 2. emeleti Díszteremben

A szakmai önéletrajz alapján kiválasztott jelentkezőknek küldünk meghívást, feltüntetve a pontos időpontot.

Helye: Szent István Gimnázium (ideiglenes helyszín):

Budapest, Ajtósi Dürer sor 15

A próbajáték anyaga: (kadencia nélkül)

Mozart hegedűverseny (K.216 vagy K.218 vagy K.219)

I. tétel kadenciával R.Strauss: Don Juan első oldal

Brahms: 4. szimfónia 4.tétel 33-81

Mozart: Esz-dúr szimfónia (KV.543) 4.tétel elejétől-41. ütemig

ZENEKARI ANYAG

Szabadon választott Bach szólószonáta vagy partita tétel

Schumann: 2. szimfónia Scherzo elejétől-54. ütemig

Beethoven: 3. szimfónia 3.tétel elejétől-127. ütemig

Bartók: Concerto 5.tétel 277-317

Mozart: Esz-dúr szimfónia (KV.543) 2.tétel elejétől-38. ütemig

Mozart: A Varázsfuvola nyitány elejétől-57. ütemig

Mendelssohn: Szentivánéji álom Scherzo elejétől-D után 7. ütemig

Jelentkezés postai úton, vagy e-mailben önéletrajz csatolásával.

A zenekari állások kottáit e-mailben tudjuk továbbítani. A próbajátékon zongorakísérőt nem tudunk biztosítani! Jelentkezés módja: szakmai önéletrajzzal • az info@sztf.hu e-mail címen [vagy] • 1145 Budapest, Columbus u. 11. levelezési címen (Karisztli Szabolcs rendezvényszervezőnek címezve)

Jelentkezési határidő:

2023. június 12. hétfő

A MAGYAR RÁDÍÓ GYERMEKKÓRUSA MÁSODKARNAGYOT KERES

HATÁROZATLAN IDEJŰ MUNKASZERZŐDÉSSEL

Várjuk mindazon karnagyok jelentkezését, akik: szakirányú felsőfokú zenei végzettséggel (min. karvezetés BA diploma), kórusvezetői tapasztalattal és ének-zene tanári tapasztalattal rendelkeznek

Jelentkezéshez szükséges dokumentumok: szakmai önéletrajz elérhetőség megadásával (telefonszám, e-mail cím), motivációs levél, szakirányú végzettséget igazoló dokumentum

A jelentkezéseket 2023. június 9-ig kérjük megküldeni a hegi@mtva.hu e-mail címre.

A meghirdetett pozíciót próbavezénylés után a zsűri szakmai döntése alapján ajánljuk fel.

A próbavezénylésre a szakmai zsűri által kiválasztottak kapnak meghívást!

A próbavezénylés időpontja: 2023. június 14., szerda, 14.30, a Magyar Rádió Gyermekközössége próbaterme (Kodály Zoltán Ének-Zenei Általános Iskola és Gimnázium, Budapest, 1022 Marczibányi tér 1.)

A 15 perc hosszúságú próbavezénylésen a jelölt feladata:

1. a gyermekközösség által már ismert, de mostanában nem gyakorolt darab vezénylése,
2. teljesen új műrészlet betanítása, melyet 10 perccel a próbavezénylés előtt ismerhet meg

Az első pont zeneműveit a következőkből fogjuk kiválasztani:

Kodály Zoltán: Nagyszalontai köszöntő, A csikó,

Gergely-járás, Villő, Túrót eszik a cigány

Bartók Béla: Huszárnóta, Ne menj el, Resteknek

nótája, Bolyongás, Cipőstűtés

Az esetlegesen felmerülő kérdéseket a pályázók az info@radiomusic.hu e-mail címre küldhetik.

A Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbajátékot hirdet HEGEDŰ TUTTI állásra

A próbajáték ideje és helye:

2023. JÚNIUS 22. 14:00 ÓRA,

Szolnoki Szimfonikus Zenekar próbaterme Agóra, I. emeleti Kamaraterem (5000 Szolnok, Hild János tér 1.)

A PRÓBAJÁTÉK ANYAGA:

1.forduló (parván mögött):

Szabadon választott versenymű saroktétele kadenciával
2 zenekari szemelvény

2. forduló: zenekari szemelvények

A zenekari szemelvények részletes listáját és kottaanyagát a meghívott jelentkezők a szolnokiszimfonikusok@gmail.com e-mail címen igényelhetik.

JELENTKÉZÉS. 2023. június 15. (csütörtökig), Levélben: 5000 Szolnok, Hild János tér 1., vagy e-mailben: szolnokiszimfonikusok@gmail.com
A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajz, valamint a szakmai végzettséget igazoló okirat másolata és erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Kérjük az elérhetőséget (telefon, e-mail cím) is megadni.

A jelentkezések elbírálása a szakmai bizottság jogkörébe tartozik. A próbajátékokra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást.

Információ: Siket-Pataki Anna művészeti referensznél
a 20/250-1227-es telefonszámon, vagy e-mailben a szolnokiszimfonikusok@gmail.com címen.

A versenyműveket kötelező zongorakísérettel előadni. A zenekar zongorakísérőt nem biztosít (kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani)!

Az állást a próbajáték nyertese(i) számára a szakmai bizottság döntése alapján ajánljuk fel. A díjazás megállapítása egyéni megegyezés alapján történik.

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR próbajátékai

határozatlan idejű munkaszerződéssel, próbaidő kikötésével

I. HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁS

A próbajáték időpontja | 2023. július 3. hétfő 14:00 óra

KÖTELEZŐ ANYAG:

Mozart: G-DÚR, D-DÚR, vagy A-DÚR hegedűversenyének I. tétele kadenciával

Bach: szabadon választott szólószonáta vagy partita tétel

ZENEKARI ANYAG:

BRAHMS: IV. szimfónia op.98.

1. tétel: 281 – 297-ig, 392 – től a tétel végéig
3. tétel: elejétől 44-ig, 311-től a tétel végéig

R. STRAUSS: Don Juan op.20, I. hegedű, elejétől a „B” betűig

BARTÓK: Concerto V. tétel 21 – 50-ig, 55 – 86-ig

MOZART: D-dúr Haffner szimfónia 1. tétel elejétől 48-ig

BEETHOVEN: IX. szimfónia 3. tétel 99 – 114-ig
(Lo'stesso tempo)

MENDELSSOHN: Szentivánéji álom: Scherzo 17-től
a D után 7-ig (99)

II. HEGEDŰ TUTTI ÁLLÁS

A próbajáték időpontja | 2023. július 3. hétfő 14:00 óra

KÖTELEZŐ ANYAG:

Mozart: G-DÚR, D-DÚR, vagy A-DÚR hegedűversenyének I. tétele kadenciával

Bach: szabadon választott szólószonáta vagy partita tétel

ZENEKARI ANYAG:

BARTÓK: Concerto - V. tétel előlről (8. ütem)
az 50. ütemig (felső szólam)

MOZART: Jupiter szimfónia - IV. tétel előlről a 115. ütemig

BEETHOVEN: 3. Szimfónia - III. tétel 77. ütemtől "B"-ig

MOZART: Varázsfuvola nyitány - Allegro-tól a 2. Adagio-ig

MOZART: Esz-dúr szimfónia - II. tétel előlről a 26. ütemig

CSAJKOVSKIJ: 5. Szimfónia II. tétel - Molto piu
Andate animando-tól végig

CSELLÓ TUTTI ÁLLÁS

A próbajáték időpontja | 2023. július 4. kedd 14:00 óra

KÖTELEZŐ ANYAG:

Haydn: C-dúr, vagy D-dúr csellóverseny I. tétel

ZENEKARI ANYAG:

BEETHOVEN: V. szimfónia 2. tétel - (a kijelölt részek)

BRAHMS: II. szimfónia 2. tétel - (a kijelölt rész)

BRAHMS: III. szimfónia 3. tétel - (a kijelölt rész)

VERDI: Requiem – Offertorio - (a kijelölt rész)

R STRAUSS: Hősi élet és Don Juan - (a kijelölt részek)

CSAJKOVSKIJ: 5. Szimfónia II. tétel - Molto piu
Andate animando-tól végig

BRÁCSA TUTTI ÁLLÁS

A próbajáték időpontja | 2023. július 4. kedd 14:00 óra

A MEGHALLGATÁS ANYAGA:

Bach: 1 szóló tétel vagy 1 szóló tétel más
műből

(Max Reger I. tétel v. HindemithI-II. tétel)

Stamitz: Brácsaverseny, első tétel kadenciával
vagy

Stamitz: Brácsaverseny, második és harmadik tétel
vagy

Hoffmeister: Brácsaverseny, első tétel kadenciával
vagy

Hoffmeister: Brácsaverseny, második és harmadik tétel

ZENEKARI ANYAG:

BARTÓK: Concerto Zenekarra,

5. tétel, 300. – 317. cifferig

CSAJKOVSKIJ: VI. szimfónia, 1. tétel,
171. – 187. ütemig

MENDELSSOHN: Szentivánéji álom,
Scherzo C – D-ig

BEETHOVEN: III. szimfónia, 3. tétel, 1 – 73. ütemig

BRAHMS: II. szimfónia, 2. tétel, 49. – 58. ütemig

BRUCKNER: IV. szimfónia, 2. tétel, 50. ciffer után 1. ütemtől
80. ciffer után 4. ütemig

R. STRAUSS: Don Juan, első 8 ütem és A előtti
2. ütemtől B felütéséig

KONCERTMESTERI ÁLLÁS

A próbajáték időpontja | 2023. július 4. kedd 14:00 óra

KÖTELEZŐ ANYAG:

J. S. Bach: valamelyik szólószonáta lassú tétele és
fúgája, vagy Chaconne

Egy nagy hegedűverseny első, vagy utolsó tétele
kadenciával az alábbi szerzők valamelyikétől:

Beethoven, Brahms, Csajkovszkij, Sibelius,

Prokofjev, Hacsaturján

Egy bármilyen stílusú előadási darab.

ZENEKARI SZÓLÓK:

BEETHOVEN: Missa Solemis

OFFENBACH: Orfeusz az alvilágban – nyitány

RIMSZKIJ-KORSZAKOV: Seherezádé

R. STRAUSS: Hősi élet

R. STRAUSS: Till Eulenspiegel

BRUCKNER: IV. szimfónia, 2. tétel, 50. ciffer
után 1. ütemtől 80. ciffer után
4. ütemig

R. STRAUSS: Don Juan, első 8 ütem és A előtti
2. ütemtől B felütéséig

A PRÓBAJÁTÉKOK RÉSZLETEI

határozatlan idejű kinevezések, próbaidő kikötésével

Jelentkezési határidő: 2023. június 26. hétfő

Helyszín:

Bartók Terem, Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

**A zenekari részletek letölthetők a zenekar honlapjáról
(www.sso.hu/hirek)**

Követelmények: felsőfokú végzettség, erkölcsi bizonyítvány /az állás elnyerése esetén/, magyarországi munkavállalási engedély

A jelentkezéshez szükséges dokumentumok:
szakmai önéletrajz, zenei végzettséget igazoló dokumentum

**Az állások, sikeres próbajátékot követően
2023. szeptember 1-től tölthetők be.**

Jelentkezés: Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi F. u. 3.
fodor.daniel@sso.hu

Kapcsolattartó: Fodor Dániel | tel: +36 20 360 02 34
e-mail: fodor.daniel@sso.hu

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

Cím: 8000 Székesfehérvár
Szabadságharcos út 59.
www.arso.hu
igazgató: Ruff Tamás
ruff.tamas@arso.hu
(+36) 30 217 3411

Titkárság telefonszáma: +36 70 522 46 92

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Concerto Akadémia Nonprofit Kft.

Székhely: 1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Levelezési cím: 1450 Budapest, Pf. 75
Központi telefonszám:
(+36-1) 215-5770 • Fax: (+36-1) 215-5462
E-mail: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Magyar Élőzene Nonprofit Kft.

Levelezési cím:
1033 Budapest, Vörösvári út 101.
Próbatertem:
1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: (+36) 70 652 55 91
E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Kodály Filharmonia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Művészeti Együttműködési Szimfonikusok – Énekkar – Gyermekkórus

Székhely:
1037 Budapest, Kunigunda útja 64.
Levelezési cím: 1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail: info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

Székhely: 1093 Bp., Péceli utca 2.
Levelezési cím: 1143 Bp, Stefánia út 61.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest,
Laktanya u. 35. (I. em., 2-es kapucs.).
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu • www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320
Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472
Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneháza
Tel.: (30) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu •
www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokisimfonikusok.hu
www.szolnokisimfonikusok.hu

Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail:
rendezveny@zuglofilharmonia.hu

EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ ZENEKAR

Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

KAMARAZENEKAROK

Liszt Ferenc Kamarazenekar

1036 Budapest, Kiskorona utca 7.
Tel./Fax: +36 1 250 4938
lfkz@lfkz.hu http://www.lfkz.hu

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1141 Budapest Szugló utca 125/D
C. épület 3/34.
Elnök: Szabó Sipos Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtitkár: Horváth Gábor
horvath.gabor975@gmail.com
www.regionaliszenekarok.hu

***

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrássy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.bekesszimf.hu
Művészeti vezető: Uhrin Viktor

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
Honlap: www.dszz.hu
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar
Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knéich K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
Honlap: www.egriszimfonikusok.hu
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím:
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
E-mail: titkarsag@gso.hu
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Rácz Márton

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar,

Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Telefon: 06-20/3230-001
E-mail: kszztitkar@gmail.com
jacintfoldi@gmail.com
Honlap: www.hirosagora.hu
Művészeti vezető: Földi Jácint

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsisimf@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levelezési cím: TatabányArt Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Telefon: 30/6926489
E-mail: gezaroman@t-online.hu
Művészeti vezető: Román Géza

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS
TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
A NEMZETI KULTURÁLIS ÁLLAMPOLGÁRTÁMOGATÁSSÁVAL.

A szerkesztőség levelezési címe:

ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.

1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6.
e-mail: info@zenekaruzsag.hu
www.zene-kar.hu

Felétős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER
Nyomás: EPC nyomda
ISSN: 1218-2702

*Az interneten és a kritikákban elhangzott
véleményekkel és kijelentésekkel
szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek
készséggel helyt adunk.*

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles
választékkal várjuk
vásárlóinkat 2023-ban is!

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

Telefon: +36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9⁰⁰ - 17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S **Bach** Bags Berg Larsen BG Blackburn **Buffet Crampon** B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois **D'Addario** Denis Wick Dotzauer E. Schmid Edwards
Francois Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth
King König & Meyer **Kromat** Leblanc Lorée Ludwig Majestic **Manhasset** Marca Marigaux
Melton **Muramatsu** Musser Neotech P. Mauriat **Paiste** Pearl Powell Rigotti **Sankyo** Schagerl
Schneider Schreiber Seiko **Selmer Silverstein** Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne
Trevor J. James **Vandoren Wilde + Spieth** Wittner **Yamaha** Yanagisawa Zoom